

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

І.І. Колобердянко, Н.С. Венгерська, А.О. Осаул

МОНЕТАРНА ТА ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА КРАЇН СВІТУ

Методичні рекомендації до семінарських занять
для студентів освітнього рівня «бакалавр» напрямку підготовки
«Міжнародна економіка»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № ____ від _____

Запоріжжя
2015

УДК: 339.1.339.7 (075.8)

ББК: У50я73

К 61

Колобердянко І.І. Монетарна та фіскальна політика країн світу: методичні рекомендації до семінарських занять для студентів освітнього рівня «бакалавр» напряму підготовки «Міжнародна економіка» / І.І. Колобердянко, Н.С. Венгерська, А.О. Осаул. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 127 с.

Методичні рекомендації до семінарських занять містять плани семінарських занять, контрольні та дискусійні питання, тести, задачі та практичні завдання до тем курсу. До складу методичних рекомендацій входить короткий термінологічний словник, а також перелік рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації мають надати допомогу студентам у засвоєнні засадничих положень фіскальної та монетарної політики країн світу, на яких ґрунтується сучасна економічна наука та господарська практика, та сприяти з'ясуванню ними основних показників економічної діяльності суб'єктів ринку, а також видів та інструментів зовнішньоекономічної політики держави.

Рецензент *В.В. Сьомченко*

Відповідальний за випуск *Д.І. Бабміндра*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОПОДАТКУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ	6
Семінарське заняття № 1. Теоретичні та методологічні засади оподаткування.....	6
Семінарське заняття № 2. Загальні особливості та ознаки податкових систем країн з різною економічною спрямованістю.....	13
Семінарське заняття № 3. Податкова система Сполучених Штатів Америки.....	19
Семінарське заняття № 4. Система оподаткування в Канаді.....	24
Семінарське заняття № 5. Система оподаткування у Великобританії.....	32
Семінарське заняття № 6. Податкові систем Німеччини та Австрії....	37
Семінарське заняття № 7. Системи оподаткування у Франції, Італії та Іспанії.....	44
Семінарське заняття № 8. Системи оподаткування країн СНД.....	51
РОЗДІЛ 2. ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	57
Семінарське заняття № 9. Валютна система та її елементи.....	57
Семінарське заняття № 10. Валютний ринок.....	64
Семінарське заняття № 11. Валютні курси.....	70
Семінарське заняття № 12. Валютні операції.....	76
Семінарське заняття № 13. Міжнародні розрахунки.....	82
Семінарське заняття № 14. Валютний ризик та страхування.....	89
Семінарське заняття № 15. Державне регулювання валютних операцій.....	95
Семінарське заняття № 16. Кредитування зовнішньоекономічної діяльності.....	102
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	108
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	124

ВСТУП

Особливості розвитку світового господарства на сучасному етапі характеризуються: поглибленням міжнародного поділу праці та спеціалізацією виробництва; інтернаціоналізацією комплексу виробничого відтворення та формуванням інтернаціональної вартості товарів та послуг; розвитком інтеграційних процесів. Внаслідок зазначених тенденцій активізуються міжнародні економічні відносини.

Податкова система є найважливішою частиною загальної економічної стратегії та фінансової політики держави. Як складова бюджетної системи держави податкова система є інструментом державного регулювання економіки. Визначення особливостей податкових систем у зарубіжних країнах дає можливість застосовувати світовий досвід при організації податкової системи в Україні та запобігти тих помилок та негативних випадків, які характерні для інших держав.

У свою чергу, валютні відносини, як складова міжнародних економічних, впливають на якісні перетворення, забезпечують системну збалансованість та економічну рівновагу світогосподарських зв'язків, саме завдяки ним відбувається трансформація замкнених економічних систем у відкриті, що, в свою чергу, призводить до необхідності формування певних національних принципів валютного регулювання, які захищали б уразливу економіку в процесі інтернаціоналізації, забезпечували умови паритетного обміну тощо.

Дисципліна «Монетарна та фіскальна політика країн світу» належить до циклу вибіркових дисциплін.

Метою вивчення дисципліни «Монетарна та фіскальна політика країн світу» є поглиблене засвоєння студентами особливостей оподаткування у зарубіжних країнах з різною економічною спрямованістю, теорії міжнародних валютних відносин та набуття навичок практичного застосування одержаних знань при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Завдання дисципліни передбачають:

- розуміння теоретичних та методологічних основ організації податкових систем у різних країнах світу;
- розуміння сутності, умов та проблем міжнародного оподаткування;
- визначення загальних рис і відмінностей у системах оподаткування різних держав світу;
- дослідження сучасної податкової політики різних держав світу;
- визначення економічних аспектів та теорій функціонування міжнародних податкових відносин;
- формування розуміння структури валютної системи та функціональних особливостей її складових;
- розуміння форм зовнішньоекономічного фінансування, та вміння оцінити їх переваги та недоліки;

- оволодіння технікою валютних операцій;
- засвоєння необхідних знань при організації і проведенні міжнародних розрахунків;
- розуміння сутності валютного ризику та формування вміння щодо методів його страхування;
- засвоєння засад і принципів валютного регулювання України на основі вивчення законодавчо-нормативної бази.

Перший розділ “Оподаткування в міжнародному бізнесі” передбачає вивчення особливостей оподаткування у зарубіжних країнах з різною економічною спрямованістю. Студенти мають зрозуміти загальні тенденції розвитку податкових систем у зарубіжних країнах. Засвоєння модуля вимагає знати: сутність, умови та проблеми міжнародного оподаткування; загальні риси та відмінності податкових систем у зарубіжних країнах; особливості податкової політики різних держав світу; теорії функціонування міжнародних податкових відносин;

Другий розділ “Валютне регулювання” передбачає вивчення особливостей побудови, розвитку, взаємозв’язків та особливостей структурних складових валютної системи. Студенти повинні розуміти загальні тенденції розвитку валютної системи (зокрема, формування інтернаціональної вартості грошей), етапи еволюційних змін валютної системи та вміти охарактеризувати її складові. Засвоєння модуля вимагає: знати суб’єктів валютного ринку, зміст валютних операцій та методів страхування валютних ризиків; розуміння особливостей проведення міжнародних розрахунків.

РОЗДІЛ 1

ОПОДАТКУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Семінарське заняття 1. Теоретичні та методологічні засади оподаткування

План

1. Сутність та історія виникнення податків.
2. Функції податків.
3. Податкова система: сутність та принципи її побудови.
4. Класифікація податків.
5. Податкова політика.

Основні терміни та поняття

Податок. Функції податків. Податкова система. Елементи податкової системи. Об'єкти та суб'єкти оподаткування. Платник податків. та їх права. Строк стягнення податків. Способи стягнення податків. Податкове законодавство. Податкова політика підприємства. Методи планування податкових платежів. Податковий календар. Податкові пільги.

Методичні рекомендації

Вивчаючи дану тему, треба насамперед звернути увагу на провідну роль податків у забезпеченні виконання державою функцій щодо регулювання економічних процесів. У процесі вивчення *першого* питання теми необхідно звернути увагу на те, що податки є обов'язковим елементом економічної системи. Головними передумовами виникнення податків є перехід від натурального господарства до грошового та утворення держави. В історії оподаткування (в глобальному сенсі) зазвичай виділяють 3 етапи. Важливо підкреслити особливу роль податків у сучасному суспільстві, що зумовлено специфікою розвитку економічних систем на межі ХІХ – ХХ, ХХ – ХХІ століть. Крім традиційних задач, які стояли перед державою протягом всього періоду розвитку цивілізації, з'явилися якісно нові, такі як рішення глобальних проблем (екологія, врегулювання демографічної ситуації, раціоналізація використання природних ресурсів тощо). В даному випадку податки виступають не тільки головним джерелом доходів, але й важливим інструментом регулювання процесів негативних зовнішніх проявів діяльності людства. Особливо актуальним у цьому напрямку є введення екологічних податків.

У результаті вивчення *другого* питання теми необхідно зрозуміти основні функції податків, а саме фіскальну, регулюючу, контрольну. До підсистеми додаткових функції належать розподільна функція, накопичувальна, стимулююча.

Третє питання потребує усвідомлення сутності податкової системи як сукупності діючих у державі податків і податкових платежів. Сукупність форм і методів стягнення частини доходу юридичних і фізичних осіб у дохід бюджету утворює систему оподаткування. До вихідних принципів побудови податкової системи слід відносити формування доходів бюджету у процесі перерозподілу ВВП; встановлення однакових обов'язків і відповідальності перед бюджетом для суб'єктів господарювання всіх форм власності; встановлення оптимального співвідношення між частиною доходу, що стягується з підприємств, і частиною, що залишається у них для розвитку власного виробництва, соціальної сфери і матеріального стимулювання працівників. Серед основних принципів функціонування податкової системи мають бути виокремлені одноразове оподаткування одного й того самого об'єкта; рівність суми сплаченого податку вартості отриманих від держави благ та послуг; цільове призначення кожного виду податку, тобто його спрямованість на покриття конкретних видів витрат бюджету; застосування нових податків повинно відбуватися лише для покриття нових витрат держави, а не дефіциту бюджету; вони мають бути простими і зрозумілими для платників податків, умов оподаткування; стягнення податків у зручний для платника час і зрозумілим для нього методом оподаткування; звітування уряду про використання податків.

У *четвертому* питанні необхідно звернути увагу на те, що обов'язкові платежі податкового характеру можуть класифікуватися за різними підставами: залежно від органу влади, який встановлює і скасовує податки та території дії податку; за видом фонду, до якого надходять податки; за видом платника; за формою оподаткування; за економічним змістом; за характером використання; за періодичністю стягнення; за обліком податкового платежу; за способом стягнення; за методом оподаткування; за формою стягнення.

Вивчаючи *п'яте* питання теми, потрібно зрозуміти суть податкової політики як діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави.

Питання для самоконтролю

1. Чим зумовлена поява податків у суспільстві?
2. Прокоментуйте, у чому полягає відмінність між поглядами на сутність і необхідність податків видатних науковців минулих століть?
3. Назвіть і охарактеризуйте функції податків.
4. Визначте елементи податку.

5. У чому полягає сутність прямих податків? Назвіть їх види. У чому полягає сутність непрямих податків? Назвіть їх види.
6. Розкрийте особливості загальнодержавних та місцевих податків.
7. Що таке податкова система держави? Вкажіть її складові.
8. У чому полягає сутність податкової політики?
9. Перелічіть принципи, на основі яких проводиться податкова політика.
10. Назвіть етапи становлення ринкової економіки та охарактеризуйте особливості податкової політики на кожному з них.

Тестові завдання

1. Назвіть передумови виникнення і подальшого розвитку податків:

- а) існування держави, суспільний поділ праці;
- б) виникнення грошей;
- в) існування держави, розвиток товарно-грошових відносин;
- г) усі пункти правильні.

2. Податки – це:

- а) обов'язкові платежі юридичних осіб до місцевих бюджетів залежно від розміру доходів;
- б) обов'язкові платежі фізичних осіб до державного бюджету залежно від вартості майна;
- в) обов'язкові платежі до бюджету відповідного рівня, здійснювані платниками в порядку і на умовах, що визначаються законами про оподаткування;
- г) усі відповіді правильні.

3. Платником (суб'єктом) податку є:

- а) юридичні та фізичні особи, які нараховують податок за відповідний період;
- б) юридичні та фізичні особи, на яких законодавством покладено зобов'язання щодо внесення податків і зборів в бюджети різних рівнів;
- в) юридичні та фізичні особи, які сплачують податки продавцю (постачальнику) в ціні товарів (послуг).

4. Носій податку – це:

- а) юридична чи фізична особа, яка безпосередньо перераховує податок до бюджету;
- б) суб'єкт підприємницької діяльності, який сплачує податки;
- в) фізична особа, яка є споживачем товарів і послуг та яка сплачуючи їх вартість, сплачує і всі податки;
- г) юридична особа, яка сплачує прямі податки за рахунок доходів, отриманих від реалізації товарів і послуг.

5. Об'єкт оподаткування – це:

- а) фізична чи вартісна величина, щодо якої нараховується податок;
- б) фізична величина, щодо якої нараховується податок;
- в) вартісна величина, щодо якої нараховується податок;
- г) особа, на яку законом покладено обов'язок сплачувати податок.

6. Джерело сплати податку – це:

- а) предмет, який підлягає оподаткуванню;
- б) дохід суб'єкта, з якого сплачується податок;
- в) майно, з якого сплачується податок;
- г) товари, з яких сплачується податок.

7. Одиниця оподаткування – це:

- а) чисельна одиниця виміру об'єкта оподаткування;
- б) величина податку;
- в) частка податку в доході платника;
- г) податкова ставка.

8. Податкова ставка – це:

- а) одиниця виміру об'єкта оподаткування;
- б) розмір податку;
- в) величина податку на одиницю оподаткування;
- г) частка податку в доході платника.

9. Податкові пільги – це:

- а) зменшення розміру податкової ставки;
- б) повне або часткове звільнення платника податку від оподаткування;
- в) частка, яка зменшує базову ставку;
- г) відстрочка сплати податку.

10. До прямих податків належать:

- а) мито;
- б) плата за землю;
- в) податок на додану вартість;
- г) акцизний збір.

Проблемні питання

1. Назвіть спільні та відмінні ознаки процесу еволюції податкової системи у різних країнах світу та в Україні.
2. Під впливом яких чинників відбувається еволюція оподаткування в Україні?
3. Яким документом регламентується перелік податків та інших обов'язкових платежів, що створюють податкову систему України?
4. Назвіть види податків та інших обов'язкових платежів, які встановлені в Україні.

5. Якою мірою формування податкової системи України може здійснюватися шляхом запозичення чужого досвіду?

6. Чи важливим для податкової системи України є досвід зарубіжних країн, та чи необхідно реалізовувати їх раціональні ідеї у своїй системі? Що треба враховувати при розробці національної податкової системи?

7. Які недоліки та позитивні риси має Податковий кодекс України? Коли він був прийнятий?

8. Поясніть таке твердження: “Податки – це обов'язковий елемент економічної системи держави, що існує “для інших”, тобто для задоволення потреб суспільства”.

9. Розкрийте зміст поняття “податкове право”, визначте його складові елементи.

10. У чому полягає необхідність інтеграції податкових систем у сучасному глобальному середовищі?

Практичні завдання

1. Проаналізуйте місце України за рейтингом “Ведення бізнесу 2013” та визначте причини зміни динаміки позицій України. Відповідь обґрунтуйте.

У рейтингу “Ведення бізнесу 2013” (Doing Business 2013) Україна не тільки покращила свої позиції на 15 пунктів (до 137 місця із 185 країн), а і увійшла до списку із 23 країн світу – найбільших реформаторів умов ведення бізнесу у 2011 –2012 роках, які оцінює даний рейтинг. Відповідно до оцінок Doing Business країни – найбільші реформатори умов ведення бізнесу, це країни, що кардинально реформували 3 і більше сфери (субіндекси) ведення бізнесу.

У рейтингу Doing Business 2013 за субіндексом ”Сплата податків” Україна не лише покращила власну позицію на 18 пунктів, а й потрапила до десятки країн – найбільших реформаторів даної сфери діяльності за останні 7 років – 6 місце. Так, за даний період Україна наблизилась до оптимального значення на 31 в.п. (з 16% до 47% від оптимального значення). Завдяки проведенню податкової реформи в Україні поступово скорочується як рівень податкового навантаження, так і кількість та тривалість платежів із сплати податків. Зокрема завдяки прийняттю та набуттю чинності ряду положень Податкового кодексу від 02.12.2010 № 2755 – VI, Закону України 08.07.2010 № 2464 –VI ”Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” та інших нормативних актів кількість податкових платежів на рік було скорочено до 28 проти 135 платежів у попередньому періоді.

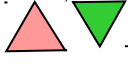

Таблиця 1.1

Динаміка позицій деяких країн у рейтингу Doing Business

Країна	Doing Business 2011	Doing Business 2012	Doing Business 2013	Зміна	Країна	Doing Business 2011	Doing Business 2012	Doing Business 2013	Зміна
Сінгапур	1	1	1	0	Казахстан	58	56	49	7
Гонконг	2	2	2	0	Білорусь	91	60	58	2
Нова Зеландія	3	3	3	0	Азербайджан	69	66	67	-1
США	4	4	4	0	Киргизстан	67	69	70	-1
Данія	5	5	5	0	Монголія	89	88	76	12
Грузія	17	12	9	3	Молдова	99	86	83	3
Німеччина	19	18	20	-2	РФ	124	118	112	6
Японія	20	20	24	-4	Україна	149	152	137	15
Вірменія	61	50	32	18	Таджикистан	152	147	141	6
Китай	87	91	91	0	Узбекистан	164	168	154	14

Таблиця 1.2

Місце України у рейтингу Doing Business та за складовими у публікаціях 2009 –2013 рр.

	2009	2011	2012	2013	Зміна 2013 до 2012	Тенденція
Складність ведення бізнесу, загальна оцінка	145	149	152	137	+15	
За субіндексами:						
– започаткування бізнесу	128	118	116	50	+66	
– реєстрація власності	140	165	168	149	+19	
– сплата податків	180	181	183	165	+18	
– підключення до мережі електропостачання		169	170	166	+4	
– виконання зобов'язань по контракту	48	44	44	42	+2	
– банкрутство	143	158	158	157	+1	
– отримання кредиту	28	21	23	23	0	=
– дозвільна система у будівництві	179	182	182	183	-1	
– зовнішня торгівля	121	136	144	145	-1	
– захист прав інвесторів	142	108	114	117	-3	

Крім того, завдяки впровадженню в дію пункту 49.4 Податкового кодексу України, відповідно до якого платники податків, що належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації до органу державної

податкової служби лише в електронній формі, тривалість процесу сплати податків в Україні була скорочена на 166 годин – до 491 години на рік.

Також згідно з пунктом 10 підрозділу 4 “Перехідних положень” Податкового кодексу України ставка податку на прибуток підприємств з 1 квітня 2011 року була знижена з 25% до 23%, з 1 січня 2012 року – до 21%, а з 1 січня 2013 року – до 19%. Як наслідок, відповідно до даних Doing Business середньозважена ставка оподаткування підприємств скоротилася до 55,4% проти 57,1%.

Таблиця 1.3

Рейтинг субіндексу податкової системи в Україні та інших країнах світу

	Платежі (кількість)	Час (кількість годин на рік)	Середньозважена ставка оподаткування, %	Місце у рейтингу
Україна	28	491	55,4	165
Росія	7	177	54,1	64
Польща	18	286	43,8	114
Грузія	5	280	16,5	33
Латвія	7	264	36,6	52
Німеччина	9	207	46,8	72
Білорусь	10	338	60,7	129
США	11	175	46,7	69

2. Визначте, який непрямий податок більш вигідний підприємству і державі: податок з продажу (купівлі), податок з обороту чи податок на додану вартість?

3. Визначте, який прямий податок більш вигідний державі: податок на прибуток підприємств, податок з доходів фізичних осіб, податок на майно?

4. Проаналізуйте джерела формування та напрями використання доходів бюджету України. Зробіть відповідні висновки.

5. Дослідіть вплив податкової політики та різних макроекономічних чинників на формування дохідної частини державного бюджету України. Сформулюйте висновки.

6. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 –3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації податкової системи України”, “Шляхи реформування податкової системи України”.

7. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації податкової системи України”.

Семінарське заняття 2. Загальні особливості та ознаки податкових систем країн з різною економічною спрямованістю

План

1. Зміст теорії Кейнса в частині побудови податкової політики держави.
2. Теорія А. Лаффера як економічна база побудови податкової політики держави.
3. Особливості податкових систем країн з командно-адміністративним напрямком економічного розвитку.
4. Особливості податкових систем країн з ринковим напрямком економічного розвитку.

Основні терміни та поняття

Економічна теорія Кейнса. Модифікація економічної теорії Кейнса. Економічна теорія Лаффера. Складові податкової системи. Державне регулювання податкової системи. Методи впливу держави на економічну ефективність підприємства. Пільги. Вільні економічні зони. Оподаткування вільних економічних зон. Податкова культура платників податків. Податкова дисципліна.

Методичні рекомендації

Вивчаючи *перше* питання теми, доцільно передусім усвідомити те, що на думку Дж. Кейнса, високі податки відіграють позитивну роль. Зниження податків та викликане цим зниження обсягу доходів бюджету може посилити економічну нестійкість. Дослідження податків в їх взаємодії із сукупними показниками, у першу чергу, потребує з'ясування оптимального рівня податків та їх впливу на збалансованість у приватному секторі. Таким чином, Дж. Кейнс розробив принципово нову теорію податків, спрямовану на регулювання економіки в умовах функціонування ринкового господарства.

Розгляд *другого* питання теми варто розпочати зі з'ясування сутності податкової теорії Лаффера, який висунув теорію "податкового клина", який держава "вбиває" між економічними суб'єктами і процесом виробництва. Щоб збільшити виробництво продукту, потрібно здійснити такі заходи політики, які одночасно підвищували б і попит компаній на фактори виробництва, і бажання цих факторів бути зайнятими. З цією метою необхідно знизити усі види податків. Але ці скорочення будуть ефективними, якщо найбільшою мірою знижуються граничні ставки податків.

У процесі вивчення *третього* питання слід зосередити увагу на те, що в умовах командно-адміністративної економіки податки виконують не властиві їм

функції. Державне планування, централізація ринку призводять до повного одержавлення об'єктів власності. У наслідок цього відбувається цілковита втрата державою фіскальної функції податків.

У четвертому питанні слід наголосити на тому, що для сучасних держав з ринковою економікою характерним є втручання в різні сфери економічного життя. Різниця лише в ступені цього втручання. У США — воно менше, а в Швеції — більше. Основним інструментом державного регулювання є податкова політика та фінансовий вплив на підприємництво. Завдяки цьому впливу держави досягають поставленої мети по забезпеченню економічного зросту, провадженню ефективної цінової політики, зайнятості населення країни, створенню системи соціального захисту менш захищених верств населення, створенню рівноваги у зовнішньоекономічній діяльності тощо.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте модифікації економічної теорії Кейнса в сучасних умовах та їх вплив на розробку податкових систем.
2. Визначте складові податкових систем різних країн та особливості окремих її елементів.
3. Надайте характеристику методів впливу держави на економічну ефективність підприємства та їх характеристики.
4. У чому сутність вільних економічних зон та особливостей сплати податків у цих зонах?
5. Визначте характерні риси податкової культури платників податків, внесків та обов'язкових платежів.
6. Чи можна стверджувати, що формування системи оподаткування відбувається на основі взаємодії ринкового та адміністративно-розподільчого механізмів?
7. Перелічіть ринкові чинники, які слід враховувати при формуванні системи оподаткування на державному рівні.
8. На які основні запитання має відповідати сформований у будь-якій економічній системі особливий податковий механізм?
9. Назвіть особливі підходи до вибору податкової бази.
10. Охарактеризуйте економіко-функціональні принципи оподаткування.

Тестові завдання

- 1. До принципів побудови податкової системи України не належить:**
- а) економічна обґрунтованість;
 - б) соціальна справедливість;
 - в) стабільність;
 - г) добровільність.

2. Яке із визначень податків є найбільш вичерпним:

- а) будь-який платіж на користь держави;
- б) сукупність платежів на користь держави, що встановлені законодавством;
- в) добровільні пожертвування на користь держави;
- г) обов'язковий регулярний платіж юридичних або фізичних осіб, що встановлюється державою і сплачується па її користь до державного або місцевого бюджету у відповідності до дійсного законодавства.

3. За економічним змістом податки поділяють на:

- а) прямі та непрямі;
- б) податки на доходи, податки на споживання та податки на майно;
- в) загальнодержавні та місцеві;
- г) загальні та спеціальні;

4. Крива А. Лаффера графічно інтерпретує теорію:

- а) підвищення норми оподаткування завжди веде до збільшення величини податкового надходження до казни держави;
- б) підвищення норми оподаткування завжди веде до зменшення податкового надходження до казни держави;
- в) підвищення норми оподаткування не завжди призводить до збільшення величини податкового надходження до казни держави.
- г) зміна норми оподаткування не впливає на зміну величини податкового надходження до казни держави.

5. До прямих податків відносять:

- а) податок на прибуток підприємств;
- б) акцизний збір;
- в) мито;
- г) субсидії.

6. Які з податків найшвидше змінюють структуру споживчого вибору різноманітних продуктів:

- а) податок на додану вартість;
- б) акцизний збір;
- в) податок з доходів фізичних осіб;
- г) фіксований сільськогосподарський податок.

7. Хто був прихильником прогресивної системи оподаткування та вважав, що вона стимулює прийняття ризику виробниками щодо їх капітальних вкладень був:

- а) А. Сміт;
- б) А. Лаффер;
- в) Дж. Кейнс;
- г) К. Маркс.

8. Яка із функцій податків може стримувати або стимулювати діяльність підприємств у відповідних напрямках?

- а) фіскальна;
- б) розподільча;
- в) бюджетоформуюча;
- г) регулююча.

9. Зниження ставок податків призводить до:

- а) уповільнення темпів інфляції;
- б) збільшення витрат на споживання і стимулювання економіки;
- в) скорочення витрат підприємств;
- г) зменшення надходжень в бюджет, як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

10. Податкова система – це

- а) сукупність окремих ланок фінансових відносин, за допомогою яких держава формує і розподіляє централізовані фонди грошових ресурсів;
- б) сукупність обов'язкових платежів до бюджетів, що справляються в державі;
- в) сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються у законодавчому порядку;
- г) сукупність органів державної податкової служби та організація їх роботи щодо забезпечення своєчасного та повного надходження податків до бюджетів усіх рівнів;
- д) правильної відповіді немає.

Проблемні питання

1. Охарактеризуйте особливості податкових систем країн з командно-адміністративною економікою. В чому їх особливі риси?

2. Назвіть позитивні та негативні риси податкових систем в країнах з ринковою економікою.

3. У чому полягають особливості податкової політики країн в сучасних кризових економічних умовах?

4. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку податкової системи України, Німеччини, КНР, Австралії.

5. Розкрийте особливості сучасної податкової політики в Україні, Німеччині, КНР, Австралії.

6. Що мав на увазі Дж. Кейнс коли стверджував, що надходження майже за всіма податками залежать не лише від змін у податкових ставках, а й від коливань розміру номінальних доходів?

7. У чому полягає новизна теорії оподаткування, запропонованої Дж. Кейнсом?

8. Послідовники Дж. Кейнса – Е. Хассен, У. Геллер, Е. Домар, Р. Харрод, К. Кларк, Г. Хеллер, Ф. Ноймарк та інші – обґрунтовано доводили необхідність систематичного впливу держави на економічне зростання. Чи доцільно вважати

податки головним регулятором нагромадження, "вбудованим механізмом гнучкості", який може забезпечити підйом економіки?

9. Доведіть існування залежності як податкових надходжень від податкових ставок, так і обсягу виробництва від податкових ставок.

10. Обґрунтуйте більшу економічну ефективність цільових податкових пільг у стимулювання інвестиційної діяльності в порівнянні з податковими ставками.

Практичні завдання

1. Визначте, який, згідно Дж. Кейнса, спосіб втручання держави в економіку визнається як основний? Обґрунтуйте відповідь.

Одним із важливих принципів теорії Дж. Кейнса є те, що економічне зростання залежить від достатніх заощаджень тільки за умови повної зайнятості. Якщо цієї головної умови немає, то великі заощадження заважають зростанню. Звідси висновок – зайві заощадження необхідно вилучити за допомогою податків; шкала оподаткування повинна бути прогресивною. Дж. Кейнс виводить принцип прогресивності в оподаткуванні, виходячи не з ідеї справедливості, а з концепції "граничних заощаджень".

Дж. Кейнс стверджував, що "основний психологічний закон, в існуванні якого ми можемо бути цілком упевнені не тільки з апіорних міркувань, а й на основі детального вивчення минулого досвіду, полягає в тому, що люди схильні, як правило, збільшувати своє споживання зі зростанням доходу, але не тією ж мірою, в якій зростає дохід". З цього положення він зробив висновок про необхідність державного втручання, спрямованого на вилучення за допомогою податків доходів, що знаходяться у заощадженнях, та фінансування за рахунок цих коштів інвестицій, а також поточних державних видатків. Основним способом втручання держави в економіку Дж. Кейнс вважав фіскальну, в тому числі податкову, політику. Податки розглядалися вченим як "вбудовані механізми гнучкості".

На думку Дж. Кейнса, високі податки відіграють позитивну роль. Зниження податків та викликане цим зниження обсягу доходів бюджету може посилити економічну нестійкість. Дослідження податків в їх взаємодії із сукупними показниками, у першу чергу, потребує з'ясування оптимального рівня податків та їх впливу на збалансованість у приватному секторі. Таким чином, Дж. Кейнс розробив принципово нову теорію податків, спрямовану на регулювання економіки в умовах функціонування ринкового господарства.

До 70-х рр. XX ст. основу теоретичного обґрунтування податків становили кейнсіанські положення. Проте у 70-ті рр. внаслідок подальшого розвитку виробничих відносин виявляються суперечності кейнсіанських методів державного втручання. У цей час уповільнилися темпи економічного зростання економік західних країн, зросли бюджетний дефіцит, державний борг та

інфляція. В умовах поглиблення кризи 1974 – 1975 та 1980 – 1982 рр. постало питання про перегляд головної економічної концепції. На місце кейнсіанських методів регулювання приходять неокласична теорія і, зокрема, один з її напрямів – неоконсерватизм. Кейнсіанський підхід поступається місцем неокласичному, відповідно до якого ринкове господарство не повинно обмежуватися державним втручанням, оскільки вільна конкуренція сама створює найкращі можливості для забезпечення економічної рівноваги. Кейнсіанське твердження про те, що рівень безробіття залежить від попиту і є примусовим, відкидається; безробіття проголошується добровільним. Відмінності в економічних доктринах кейнсіанства та неоконсерватизму зумовили різний підхід до методів регулювання економіки. Проте навіть за цих нових умов мова йшла виключно про зміну методів, а не про повне скасування державного втручання.

2. Податкова гармонізація передбачає обмеження частини податкових повноважень держав-членів міждержавного об'єднання, такого як ЄС. Такі обмеження проявляються у формі регламентації видів податків, межі встановлення їх ставок, способів адміністрування тощо. У свою чергу, держави-члени міждержавного об'єднання погоджуються на обмеження своїх фіскальних повноважень тією мірою, наскільки їх інтереси краще задовольняються на рівні об'єднання, ніж на національному рівні. Тому створення однакових умов і можливостей, з одного боку, та податкова суверенність держав-членів об'єднання, з іншого, забезпечують основні інституційні принципи податкової гармонізації. Назвіть принципи податкової гармонізації та наведіть приклади їх реалізації в країнах членах ЄС

3. Віто Танці, який у період 1981 – 2001 рр. очолював Податковий департамент Міжнародного валютного фонду, сформував поняття фінансових “термітів”, – явищ сучасної глобальної економіки, які “підточують” технологію оподаткування. Наведіть приклади негативного впливу фінансових “термітів” на глобальну економіку.

4. Підготуйте критичний огляд запропонованих наукових публікацій та висловіть думку щодо правильності чи неправильності твердження: “Крива Лаффера – це тільки теоретичне припущення про те, що податкові доходи будуть максимізовані при деяких рівнях ставок податку в інтервалі від 0 до 100 %. Однак виникає питання: де знаходиться точка на кривій, яка відповідає стану нашої економіки?”.

Публікації:

1. Корягін М.В. Економічна природа податків у працях кейнсіанців та неоконсерваторів [Електронний ресурс] / М.В. Корягін. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/14_52939.doc.htm

2. Орлова В.К. Крива Лаффера: теорія і практика [Електронний ресурс] / В.К. Орлова. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9660/1/81.pdf>

Семінарське заняття 3. Податкова система Сполучених Штатів Америки

План

1. Характеристика податкової системи США та історичний аспект її побудови.
2. Особливості податкової системи США.
3. Податки, які сплачують фізичні особи, та їх характеристика.
4. Податки, які сплачують юридичні особи в бюджети різних рівнів.

Основні терміни та поняття

Податкова система США. Федеральний бюджет США. Прибутковий податок з фізичних осіб. Відрахування на соціальне страхування. Податок на доходи корпорацій. Акцизні збори. Податки, що сплачуються в бюджети штатів. Податки з юридичних осіб. Податок на готельне обслуговування. Податок на комунальні послуги. Податок на угоди.

Методичні рекомендації

У процесі вивчення *першого* питання необхідно звернутися до аналізу процесу еволюції податкової системи США. Слід підкреслити, що в основі податкової системи США лежить принцип "оподаткування світового доходу", який полягає в оподаткуванні доходів громадян, резидентів і корпорацій США, отриманих ними не тільки на території США, але і у всіх інших країнах світу, де вони мають дохідні джерела, а також принцип "самооподаткування податком", який вимагає від платників податків, що беруть участь у бізнесі на території США, щорічно заповнювати та подавати податкові декларації, показуючи в них розрахунки річного доходу та суму обчислених до сплати податків. Податкова система США, як складова частина системи державних фінансів, також є трирівневою.

Вивчаючи *друге* питання, треба звернути увагу на те, що згідно з конституційним принципом федералізму повноваження щодо стягнення податків у США мають: федеральний уряд, уряди штатів та органи місцевого самоврядування. Кожен штат має свою податкову систему, над якою законодавчі збори штату здійснюють певну юрисдикцію; федеральний уряд не має права втручатися в цю сферу.

Вивчення *третього* питання теми передбачає детальний розгляд такого джерела доходів федерального бюджету як податок з доходів громадян. Платники індивідуального податку діляться на чотири категорії.

Вивчення *четвертого* питання доцільно розпочати зі з'ясування важливої ролі в регулюванні економіки США податку на прибуток корпорацій. Основним критерієм податкового законодавства США історично став принцип юридичного місцезнаходження. Корпорації сплачують податок з отриманого прибутку відповідно до режиму оподаткування.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте податки, які сплачуються в бюджети штатів, та наведіть їх характеристику.
2. Чим відрізняються федеральні податки від податків штатів?
3. Визначте особливі риси податків з юридичних осіб: на доходи корпорацій; на надприбуток; від продажу капітальних активів; на майно; прибутковий з громадян; на споживання; на ділову активність та ін.
4. Надайте характеристику податків та зборів, які сплачуються в бюджети штатів.
5. У чому полягають особливості податкової системи США?
6. Якими є платники, об'єкти та ставки основних податків у США?
7. Які податки сплачують фізичні особи в США?
8. Які податки сплачують юридичні особи в США?
9. У чому полягають особливості місцевого оподаткування в США?
10. Визначте особливості функціонування системи адміністрування США.

Тестові завдання

- 1. У США застосовуються такі непрямі податки:**
 - а) ПДВ;
 - б) податок з обороту;
 - в) податок з продажу;
 - г) усі перелічені.
- 2. У США застосовується система ставок на доходи фізичних осіб:**
 - а) прогресивна;
 - б) пропорційна;
 - в) регресивна;
 - г) змішана.
- 3. У США застосовується система ставок на прибуток:**
 - а) прогресивна;
 - б) пропорційна;
 - в) регресивна;
 - г) змішана.
- 4. Податкова система США є:**
 - а) однорівнева;

- б) дворівнева;
- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева.

5. Основним законодавчим документом в США є:

- а) Податковий кодекс;
- б) закони, які приймаються законодавчим органом країни;
- в) укази президента країни;
- г) постанови уряду країни.

6. Серед дохідної частини державного бюджету США найбільшу питому вагу становлять:

- а) позики держави (внутрішні), які отримані;
- б) податкові платежі;
- в) зовнішні позики, які отримані державою у вигляді сплати боргу;
- г) повернені раніше надані внутрішні та зовнішні позики.

7. Грошовою одиницею, якою сплачується податковий платіж у США, є:

- а) долар;
- б) ієна;
- в) юань;
- г) інша валюта.

8. При визначенні податку на доходи фізичних осіб вони поділяються на шедули у:

- а) Ізраїлі;
- б) США;
- в) Великобританії;
- г) Німеччині.

9. Відрахування податку на доходи фізичних осіб у США здійснюється в:

- а) один бюджет;
- б) два бюджети;
- в) три бюджети;
- г) чотири бюджети.

10. Прямими податками у США є:

- а) ПДВ;
- б) акцизний збір;
- в) податок на прибуток;
- г) мито.

Проблемні питання

1. Які джерела податкового права характерні для податкової системи США?
2. Що мається на увазі, коли говорять “податковий імунітет”?

3. Перерахуйте основні напрями податкової реформи в США в 2001 – 2013 рр.
4. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку податкової системи США.
5. Розкрийте особливості сучасної податкової політики в США.
6. Чи можливо використати досвід оподаткування США в Україні?
7. Охарактеризуйте умови дотримання податкової дисципліни в США.
8. Доведіть чому податок на транспортні засоби є одним з найбільш вагомих місцевих податків.
9. В яких межах різняться податок на прибуток корпорацій у різних штатах.
10. Чому найвищі ставки податків з продажу в Нью-Йорку та Каліфорнії?

Практичні завдання

1. Видання The Huffington Post зібрало 14 найбільш цікавих податків у США. Проаналізуйте Інтернет-публікації та розкрийте сутність цих податків.

Інтернет-публікації:

В США хотят ввести налог на кроссовки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://belport.by/v mire/v ssha hotyat vvesti nalog na krossovki>

14 самых забавных налогов в США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestifinance.ru/articles/22956>

Четыре совета, касающихся дохода от чаевых [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irs.gov/Russian/Четыре совета, касающихся дохода от чаевых>

2. Визначте структуру податкових надходжень США за 2010 рік. (The Sources of State and Local Tax Revenues [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://taxfoundation.org/article/sources state and local tax revenues>).

3. Податкове планування в США розпочинається з вибору найбільш сприятливого штату для реєстрації бізнесу. Для цих цілей Організація з питань оподаткування (Tax Foundation) розраховує Індекс податкового клімату для бізнесу. Індекс визначає, наскільки податкова система штату заохочує інвестування за допомогою збереження широкої податкової бази та низьких ставок. Він ранжує штати по найбільш важливим для бізнесу податках: корпоративному податку, прибуткового податку, податку з продажів, податку в фонд допомоги безробітним і податку на нерухоме майно. Складається рейтинг штатів за показниками цих податків, а потім рейтинг вибудовується по відносній важливості впливу даного податку на бізнес.

Назвіть десятку штатів з найбільш сприятливим податковим кліматом в 2011 – 2013 рр. Визначте які штати мають найнижчі рейтингові позиції. Як Ви вважаєте яким штатам не потрібно радикально знижувати податки не дивлячись на низькі рейтингові позиції? (2013 State Business Tax Climate Index

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://taxfoundation.org/article/2013-state-business-tax-climate-index>)

4. Які штати у 2012 році мали найвищі та найнижчі ставки податку з продажів. В яких шатах не сплачується податок з продажу? (State and Local Sales Taxes in 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://taxfoundation.org/article/state-and-local-sales-taxes-2012>)

5. У чому полягає сутність "Amazon податку"? Як Ви розумієте термін "фізична присутність"? Розкрийте проблему, яка виникла у інтернет-магазину Amazon.com у 2008 році. (Что такое налог с продаж? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.odinpost.com/ru/main/articles/chto-takoe-nalog-s-prodazh/> "Amazon Tax" Unconstitutional and Unwise [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://taxfoundation.org/article/amazon-tax-unconstitutional-and-unwise>)

6. У чому різниця припущень Бюджетного управління Конгресу та Організації з питань оподаткування щодо економічного зростання США, бюджетного боргу та податкових надходжень? Проаналізуйте динаміку податкових надходжень. Які були у наслідки податкової політики у 80-х роках. (CBO Overly Optimistic about Economic Growth and the Federal Debt [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://taxfoundation.org/article/cbo-overly-optimistic-about-economic-growth-and-federal-debt>)

7. Проаналізуйте Інтернет-публікації та визначте основні напрями податкової реформи в США в 2013р.

Сенат США прийняв закон о "фискальном обрыве" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/russian/international/2013/01/121231_fiscal_cliff_deadline.shtml

США временно избежали "бюджетного обрыва" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rg.ru/2013/01/03/nalog-site.html>

США отменяют налоговые льготы для богатых [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2013/01/02/294103>

Семінарське заняття 4. Система оподаткування в Канаді

План

1. Особливості системи оподаткування в Канаді.
2. Податки та збори, які надходять до федерального бюджету.
3. Податкові платежі до провінційного бюджету.
4. Особливості координаційної діяльності держави та регулювання податкових платежів.

Основні терміни та поняття

Податкова система Канади. Прибутковий податок з громадян. Податок на приріст ринкової вартості активів. Податок на прибуток юридичних осіб. Податкове стимулювання розвитку науково-технічного прогресу. Податкове стимулювання розвитку підприємництва. Податкове стимулювання розвитку сільського господарства. Податок з продажів. Податок на товари та послуги. Провінційні податки. Місцевий податок з роздрібних продажів. Податкові системи провінцій Канади. Система координації податків.

Методичні рекомендації

У процесі вивчення *першого* питання потрібно акцентувати увагу на загальній характеристиці податкової системи Канади, а саме визначити структуру податкової системи, склад і види податків і зборів, розподіл податків і зборів за рівнями податкової системи, вказати особливості та принципи функціонування податкової системи Канади.

У *другому* питанні необхідно навести перелік податків і зборів, що стягуються в Канаді на федеральному рівні, розглянути за елементами основні значущі федеральні: прибутковий податок, корпоративний податок (детально необхідно розглянути систему податкових пільг), податок з продажів, податок на приріст ринкової вартості активів, .

Вивчаючи *третьє* питання теми, потрібно зрозуміти, що Канада – децентралізована держава, в якій, незважаючи на сильний вплив федеральних органів влади, провінції мають велике значення в ключових сферах національної економіки й соціального розвитку. У систему провінційних податків на споживання входять: провінційний податок на доходи корпорацій, податок з роздрібних продаж, а також податки на продукти харчування, спиртні напої, цигарки, тютюн, бензин, дизельне паливо, телефон, готельні послуги, подарунки, рентні платежі та різні реєстраційні і ліцензійні збори.

У ході вивчення *четвертого* питання необхідно зосередити увагу на організаційній структурі податкової служби Канади, а також основних актах у

сфері податкового законодавства Канади, а саме „Законі про податок на дохід”, який регулює стягування прибуткового податку і податку на прибуток корпорацій, „Законі про акцизний збір”, і „Законі про страхування по безробіттю”, що регулює систему соціального забезпечення.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають особливості оподаткування в Канаді на федеральному, провінційному та місцевому рівнях?
2. Розкрийте сутність податку на приріст ринкової вартості активів.
3. Які пільги існують у Канаді при оподаткуванні прибутку юридичних осіб?
4. Як функціонує система координації податків у Канаді в сучасних умовах?
5. На якому рівні встановлюються ставки на доходи фізичних осіб у Канаді?
6. Які в Канаді застосовуються непрямі податки?
7. Як взаємопов'язані між собою податок на товари і послуги (GST) та податок на додану вартість?
8. У який спосіб акцизне мито відрізняється від акцизів у Канаді?
9. У яких межах коливається податок на індивідуальний дохід? Від яких чинників залежить його розмір у Канаді?
10. Назвіть податки, які входять у систему провінційних податків на споживання.

Тестові завдання

1. У Канаді застосовуються такі непрямі податки:

- а) ПДВ;
- б) податок з обороту;
- в) податок з продажу;
- г) усі перелічені.

2. У Канаді застосовується система ставок на доходи фізичних осіб:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

3. У Канаді застосовується система ставок на прибуток:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

4. У Канаді застосовується система ставок на ПДВ:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

5. Податкова система Канади є:

- а) однорівнева;
- б) дворівнева;
- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева.

6. Для усунення подвійного оподаткування в Канаді:

- а) приймаються закони країни;
- б) зменшується експорт-імпорт;
- в) укладаються міждержавні угоди;
- г) усі відповіді правильні.

7. У Канаді для зменшення зацікавленості підприємств у вивозі капіталу та реєстрації в офшорних зонах:

- а) приймаються відповідні законодавчі та нормативні документи;
- б) забороняється реєстрація в офшорних зонах;
- в) встановлюються адміністративні обмеження для реєстрації в офшорній зоні;
- г) забороняється вивіз капіталу.

8. При оподаткуванні податком на доходи фізичних осіб сума до оподаткування визначається як:

- а) сума всіх доходів фізичної особи;
- б) доходи, які отримані тільки за основним місцем праці;
- в) тільки доходи від нетрудової діяльності;
- г) доходи, отримані кордоном,

9. Грошовою одиницею, якою сплачується податковий платіж в Канаді, є:

- а) долар країни;
- б) марка;
- в) франк;
- г) інша валюта.

10. При визначенні податку на доходи фізичних осіб вони поділяються на шедули у:

- а) Ізраїлі;
- б) США;
- в) Великобританії;
- г) Німеччині.

Проблемні питання

1. Чи змінилася податкова політика в Канаді у 2010 – 2014 рр.?
2. Яке місце займає Канада у світовому рейтингу конкурентоспроможності?
3. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку податкової системи Канади.
4. Розкрийте особливості сучасної податкової політики в Канаді.
5. Чи можливо використати досвід оподаткування Канади в Україні?
6. Які заходи стимулювання через систему податків використовуються в Канаді для розвитку науково-технічного прогресу, розвитку підприємництва в окремих районах (наприклад, окремих північних), стимулювання розвитку сільського господарства, фермерського господарства та ін.?
7. Охарактеризуйте політику фінансування програм охорони здоров'я в провінціях Альберта і Британська Колумбія за рахунок цільових внесків у фіксованому річному розмірі. Чому у решті провінцій охорона здоров'я фінансується за рахунок цільових прибуткових податків, ставки яких залежать від рівня доходу (1–2 %)?
8. Чому головною проблемою адміністрування податку на майно є оцінка майна на основі ринкової вартості?
9. Назвіть документи, на яких ґрунтується фіскальний федералізм Канади. Перелічіть та охарактеризуйте причини проблем фіскального федералізму Канади.
10. Як та за яких умов взаємодіють між собою Податковий суд Канади та Агентство за апеляцією платника?

Практичні завдання

1. Визначте рівень податкового навантаження на платників податків у Канаді. Чи змінилася ситуація за останні 50 років щодо податкових зобов'язань членів середньої канадської родини?
У світовому рейтингу конкурентоспроможності World Competitiveness Yearbook 2011, участь у якому взяли 59 країн світу, Канада розмістилася на 7-му місці, Німеччина – на 10-му, Ізраїль – на 17-му, Китай – на 19-му, Японія – на 26-му, Індія – на 32-му, Бразилія – на 44-м місці, Росія – на 49-му, Україна посіла 57-е місце (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1

Податкове навантаження (станом на 2011 р.)

Країна	Кількість сплат податків, усього за рік	Податків на прибуток	Кількість сплат податків на прибуток з фізичних осіб	Кількість сплат інших податкових платежів	Місце серед 183 країн за кількістю податків
Вірменія	50	13	12	25	156
Азербайджан	18	1	12	5	60
Білорусь	82	18	24	40	181
Бразилія	10	2	2	6	33
Канада	8	1	3	4	15
Китай	7	2	1	4	9
Естонія	7	1	0	6	9
Франція	7	1	2	4	9
Грузія	18	4	0	14	60
Німеччина	16	2	4	10	53
Індія	56	2	25	29	167
Італія	15	2	1	12	49
Японія	14	2	2	10	43
Казахстан	9	1	1	7	24
Киргизія	48	5	12	31	152
Латвія	7	1	1	5	9
Литва	11	1	2	8	35
Молдова	48	1	28	19	152
Росія	11	1	3	7	35
ЮАР	9	2	3	4	24
Таджикистан	54	12	12	30	163
Україна	135	5	108	22	183

Податкове навантаження на платників податків у Канаді розцінюється як високе. Так, 26 квітня 2012 року канадська неурядова аналітична організація Fraser Institute опублікувала чергове видання свого щорічного Індексу споживчих цін Канади, який, за оцінками самого Інституту, є „найповнішою й найпростішою у своєму розумінні індикаторною оцінкою податкових зобов'язань, покладених на середню канадську родину”.

Як випливає з опублікованих даних, податки, встановлені федеральною й місцевою владою, є найбільш значною й найбільш швидко зростаючою витратною статтею сімейного бюджету канадців протягом останніх 50 років.

На думку експертів організація Fraser Institute, сумарний річний дохід середньої канадської родини трохи перевищує 74 тис. дол., з яких близько 31 тис. дол., або 41,5%, витрачаються на оплату податкових зобов'язань усіх її членів.

Для порівняння, експерти наводять дані 1961 року, коли дохід середньої канадської родини був лише 5 тис. дол., але податкові зобов'язання всіх членів родини не перевищували 1,7 тис. дол., що становило 33,5% від річних доходів родини. Автори звіту особливо визначають, що середня канадська родина наразі витрачає на оплату своїх податків більше, ніж усі її річні витрати на забезпечення житлом, одягом і харчуванням, які в сумарному вирахуванні не перевищують 33,6%.

Аналіз сукупних статей витрат канадців за останні 50 років дав змогу авторам звіту виступити з твердженням, що за зазначений період розмір податкових зобов'язань усіх членів середньої канадської родини збільшився на 1738%, тоді як витрати на житло піднялися на 1185%, на харчування – на 518%, на одяг – на 500%.

2. Чому федеральний уряд Канади у 1987 році вирішив основні зусилля направити на реформу місцевого податку з продажів? Які товари звільнено від податку з продажів?

Поточний податок з продажів має дві характерні риси: поширюється тільки на споживання, звільняючи від податків сам виробничий процес, тим самим не загрожуючи внутрішньому виробництву; спирається на більш широку базу. До 2000 року федеральний уряд покладався на єдину ставку федерального податку з продажів – 13,5%. Цим податком оподатковувалися виробничі ресурси. Зазначена ставка поширювалася на виробників, її ефективне значення істотно змінювалося, залежачи від системи розподілу. Податок обкладав вітчизняне виробництво більше, ніж імпортні товари приблизно на одну третину. Половина доходів від цього податку цілком йшла від оподаткування споживаних у виробництві ресурсів, збільшуючи вартість інвестицій у середньому на 4%.

У відкритій економіці, яка є характерною для Канади, ці фактори стали основними перешкодами до зростання економічних показників. Зіткнувшись з недоліками федерального податку з продажів, федеральний уряд у 1987 році вирішив основні зусилля направити на реформу місцевого податку з продажів. Цей крок уряду підштовхнув до пропозиції розвивати податок з продажів відповідно до європейської моделі податку на додану вартість. Федеральний податок з продажів є в деякій мірі аналогом європейського податку на додану вартість. Від нього звільнено продукти харчування, дитячий одяг, ліки, книги, паливо, послуги в галузі медицини та освіти. Продажі в процесі виробництва обкладаються федеральним податком зазвичай за ставкою 12 % – 13,5 %. Більш високі ставки встановлюються на предмети розкоші, автомобілі, спиртні й тютюнові вироби. Знижені ставки застосовуються для будівельних матеріалів, послуг зв'язку. Інші послуги федеральним податком не обкладаються. Податок вносить фірма-виробник, він включається в ціну товару.

3. Розкрийте особливості модернізації податкової системи Канади.

Спочатку прибуткове оподаткування Канади було введено на одному рівні – провінційному (1867 р.), на рівні федерації податки стали стягуватися лише п'ятдесят років потому, виключно для цілей фінансування військових витрат на війну. При цьому федеральний прибутковий податок розглядався як тимчасовий.

На сьогодні прибуткове оподаткування Канади в значній мірі централізоване. За федеральними й провінційними податками подається єдина декларація, в якій передбачено відповідні розділи. Декларації подаються у строк до 30 квітня. Лише в провінції Квебек платники податків подають дві декларації.

Першим етапом модернізації податкової системи Канади стала податкова реформа, розпочата у 1987 р. Вона стосувалася двох основних дохідних статей бюджету: прибуткового податку і податку на прибуток. Надалі був проведений радикальний перегляд системи непрямих податків.

На федеральному рівні стали діяти три ставки прибуткового податку замість десяти в попередньому періоді, а в кожному регіоні – свої місцеві ставки.

Велика увага в Канаді приділяється стимулюванню діяльності малого бізнесу. Частка таких дрібних фірм (зайнято менше 100 осіб найманої праці) досягає 97 % від числа всіх компаній (послуги, роздрібна торгівля, будівництво, наукомісткі галузі), і до їхніх доходів застосовується єдина ставка – 12 %. У цілому в податковій системі Канади переважає пряме оподаткування.

Цією ж реформою був проведений радикальний перегляд системи непрямих податків. З непрямих податків найбільш вагомі: федеральний податок на товари і послуги за єдиною ставкою – 7 % і місцевий податок з продажу.

Незважаючи на широкі повноваження під час зборів податків, провінції отримують підтримку з боку федерального уряду у формі трансфертів, які становлять близько 28 % всіх їхніх доходів. Федеральні трансферти провінціям мають різні цілі і структури, засновані на ключових програмах – „Вирівнювання” та „Встановлене фінансування програм”.

Канадський уряд продовжує податкові реформи з метою створення конкурентоспроможної податкової системи. Зокрема, маючи на сьогодні найнижчу ставку корпоративного податку серед країн „Великої сімки”, у 2012 р. планується зменшити федеральну ставку цього податку ще на 1,5 % – до 15 %. Також планується знизити податок з продажів на 2% і особистий прибутковий податок. У цілому з 2008 р. уряд скоротив податки на 220 млрд. канадських доларів.

4. Порівняйте податкову систему Канади та США, використовуючи такі публікації:

Cadesky Michael Canadian and US tax systems: a comparison [Електронний ресурс] / Michael Cadesky. – Режим доступу: <http://www.step.org/canadian and us tax systems comparison>

Mohr Angie Do Canadians Really Pay More Taxes Than Americans?
[Електронний ресурс] / Angie Mohr. – Режим доступу:
<http://www.investopedia.com/financial edge/0411/do canadians really pay more taxes than americans.aspx>

1. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації податкової системи Канади”.

2. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації податкової системи України в контексті досвіду Канади”.

Семінарське заняття 5. Система оподаткування у Великобританії

План

1. Прибутковий податок з громадян та особливості його розрахунку та сплати у Великобританії.
2. Податок на прибуток та методика його розрахунку.
3. Податок на додану вартість та його зміст.
4. Місцеві податки та збори, їх характеристика.

Основні терміни та поняття

Податкова система Великобританії. Прямі податки. Прибутковий податок з громадян. Шедули. Пільги на прибутковий податок. Податок на прибуток корпорацій. Податок на спадщину. Податок на соціальне страхування. Непрямі податки Великобританії. Податок на додану вартість. Акцизи. Мито. Гербовий збір. Податок з ігрного бізнесу. Місцеві податки та збори.

Методичні рекомендації

Вивчаючи *перше* питання теми, доцільно передусім зрозуміти, що особливістю сплати прибуткового податку у Великобританії є те, що всі доходи громадян поділяють на окремі частини залежно від їх виду і джерел отримання. Так, вони поділяються на п'ять шедул (або графіків), які мають внутрішній поділ. Оподаткуванню підлягає весь розмір отриманого річного доходу мінус дозволені законодавством пільги та знижки. Весь дохід поділяється на зароблений та інвестиційний. Коли прибутковий податок утримується із заробітної плати і працівники не мають інших джерел отримання доходів, то податкова декларація про річні доходи може не подаватися

Розгляд *другого* питання теми варто розпочати зі з'ясування того, що сучасна система прибуткового оподаткування населення була закладена реформою 1973 р. У результаті цієї реформи прибутковий податок був уніфікований і приведений в єдину систему. Особистий прибутковий податок сплачує все населення Великобританії. Прибутковий податок у Великобританії стягується за прогресивною шкалою. Корпоративний податок – податок на прибуток компаній від комерційних операцій та інших доходів після зменшення валового доходу на величину передбачених законом відрахувань і податкових пільг, що розраховується за складною методикою.

У процесі вивчення *третього* питання слід зосередити увагу на податку на додану вартість, який був запроваджений у 1973 р. як фіскальна умова членства Великої Британії в Європейському Союзі. ПДВ – основний непрямий податок із стандартною ставкою 17,5 %.

Розгляд *четвертого* питання теми необхідно розпочати зі з'ясування сутності місцевих податків та зборів. Зазвичай джерелом податкових надходжень місцевих бюджетів Великобританії служив до 1990 р. податок, що стягується з нерухомого майна – землі, житлових будинків, магазинів, установ, заводів і фабрик. У березні 1990 р. уряд М. Тетчер оголосив про відміну помайнового податку і заміну його подушним податком. Відповідно до Закону 1987 р. про фінансування органів місцевого управління система фінансування місцевих рад (муніципалітетів) базується на чотирьох джерелах: податках на господарську діяльність ; муніципальних податках; урядових дотаціях; та інших платежах. Основними джерелами доходів, на які припадає близько 75%, є податок на об'єкти господарської діяльності і муніципальний податок.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність прибуткового податку з громадян та особливості методики його розрахунку?
2. Які існують у Великобританії пільги щодо прибуткового податку? Які ставки цього податку, особливості їх застосування?
3. Розкрийте сутність податку на прибуток корпорацій та тенденції його зміни. Які ставки податку на прибуток та їх особливості у Великобританії?
4. Чи існує в Великобританії податок на спадщину?
5. Які місцеві податки встановлюються в кожному графстві Великобританії? Розкрийте їх відмінності.
6. У чому полягають особливості системи соціального страхування у Великобританії?
7. У чому полягає відмінність між загальнодержавним та місцевим оподаткуванням у Великобританії?
8. Чи існує в Великобританії типова професійна пенсійна програма?
9. У який спосіб відбувається в Великобританії розподіл страхового навантаження в системі обов'язкового пенсійного страхування?
10. Що таке “межа доходів працівника”?

Тестові завдання

1. **Непрямі податки, які застосовуються у Великобританії, – це:**
 - а) ПДВ;
 - б) податок з обороту;
 - в) податок з продажу;
 - г) усі перелічені.
2. **Великобританія застосовує систему ставок на доходи фізичних осіб:**
 - а) прогресивну;

- б) пропорційну;
- в) регресивну;
- г) змішану.

3. Великобританія застосовує систему ставок на прибуток:

- а) прогресивку;
- б) пропорційну;
- в) регресивну;
- г) змішану.

4. Великобританія застосовує систему ставок ПДВ:

- а) прогресивну;
- б) пропорційну;
- в) регресивну;
- г) змішану.

5. Податкова система Великобританії є:

- а) однорівнева;
- б) дворівнева;
- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева.

6. У Великобританії для зменшення зацікавленості підприємств у вивозі капіталу та реєстрації в офшорних зонах:

- а) приймаються відповідні законодавчі та нормативні документи;
- б) забороняється реєстрація в офшорних зонах;
- в) встановлюються адміністративні обмеження для реєстрації в офшорній зоні;
- г) забороняється вивіз капіталу.

7. При оподаткуванні податком на доходи фізичних осіб сума до оподаткування визначається як:

- а) сума всіх доходів фізичної особи;
- б) доходи, які отримані тільки за основним місцем праці;
- в) тільки доходи від нетрудової діяльності;
- г) доходи, які отримані за кордоном.

8. Грошовою одиницею, якою сплачується податковий платіж у Великобританії є:

- а) фунт стерлінгів;
- б) марка;
- в) франк;
- г) інша валюта.

9. При визначенні податку на доходи фізичних осіб вони поділяються на шедули у:

- а) Ізраїлі;
- б) США;
- в) Великобританії;

г) Німеччині.

10. Прямими податками у Великобританії є:

- а) ПДВ;
- б) акцизний збір;
- в) податок на прибуток;
- г) мито.

Проблемні питання

1. Розкрийте особливості місцевих податків та зборів у Великобританії.
2. У чому полягають недоліки використання податку на спадщину?
3. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку податкової системи Великобританії.
4. Розкрийте особливості сучасної податкової політики в Великобританії.
5. Чи можливо використати досвід оподаткування Великобританії в Україні?
6. Охарактеризуйте платників, об'єкти та ставки основних податків у Великобританії.
7. Наведіть приклади загальнодержавних податки, розкрийте особливості їх обчислення і сплати.
8. Використайте статистичні дані, щоб проілюструвати взаємозв'язок між розміром базових пенсій та заробітком.
9. Доведіть на прикладах, що ставки податку значно диференційовані залежно від різних показників в кожному муніципалітеті.
10. Назвіть та охарактеризуйте основні джерела системи фінансування місцевих рад (муніципалітетів) Великобританії відповідно до Закону 1987 року про фінансування органів місцевого управління.

Практичні завдання

1. Мета уряду Великобританії на сучасному етапі економічного розвитку полягає в тому, щоб зробити свою країну найкращим місцем у світі для міжнародного бізнесу. Які заходи здійснює уряд в сфері оподаткування для досягнення такої мети? Для відповіді на питання здійсніть критичний огляд Інтернет-публікацій:

A guide to UK taxation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/183408/A_guide_to_UK_taxation.pdf

Taxation and Investment in United Kingdom 2013. Reach, relevance and reliability [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl_tax_unitedkingdomguide2013.pdf

2. Охарактеризуйте джерела державних надходжень у Великобританії.

A survey of the UK tax system Updated by James Browne and Barra Roantree October 2012 Institute for Fiscal Studies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifs.org.uk/bns/bn09.pdf>

3. Визначте які послуги отримують від держави британці за рахунок своїх податкових платежів. How much we give the state in tax – and how much we get back [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/consumertips/tax/10638283/How-much-we-give-the-state-in-tax-and-how-much-we-get-back.html>)

4. Проаналізуйте Інтернет-публікації та розкрийте сутність та причини змін податкової політики Великобританії у 2014 році:

UK top rate tax cut was world's largest in 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/consumertips/tax/10366122/UK-top-rate-tax-cut-was-worlds-largest-in-2013.html>

Britain's taxes among highest in world, accountants say [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/consumertips/tax/9654465/Britains-taxes-among-highest-in-world-accountants-say.html>

5. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Особливості податкової системи Великобританії”.

6. Напишіть есе на тему “Порівняльна характеристика податкової системи України та Великобританії”.

Семінарське заняття 6. Податкові системи Німеччини та Австрії

План

1. Особливості податкової системи Німеччини.
 2. Податки з юридичних осіб та з фізичних осіб. та їх характеристика.
 3. Регулювання податкової системи Німеччини.
 4. Особливості податкової системи Австрії.
 5. Види податків в Австрії та їх характеристика.

Основні терміни та поняття

Державне регулювання податків у Німеччині. Прибутковий податок в Німеччині. Податки з фізичних осіб в Німеччині. Податок на додану вартість в Німеччині. Промисловий податок у Німеччині. Податок з корпорацій у Німеччині. "Податкові класи". "Податкові карти". "Податкові таблиці". Податок на утримання пожежної охорони. Система оподаткування в Австрії. Податки на операції з капіталом у Австрії. Пільги для підприємств. Податок на фонд заробітної плати в Австрії. Податок на підприємницьку діяльність у Австрії. Гербові збори в Австрії.

Методичні рекомендації

Розглядаючи *перше* питання, необхідно знати, що для ФРН властива множинна податкова система, що налічує близько 40 окремих податків. У залежності від закріплення за окремими ланками бюджетної системи податки розділяються на п'ять основних груп. Одна з особливостей податкової системи ФРН полягає в тому, що по відношенню до окремих податків законодавча компетенція по їх запровадженню (як за німецьким, так і міжнародним правом Європейського Союзу), бюджетна приналежність одержуваних доходів, організаційно-адміністративний рівень справляння можуть співпадати повністю, співпадати частково, а в окремих випадках навіть не співпадати зовсім.

Вивчаючи *друге* питання, необхідно усвідомлювати, у Німеччині традиційно існує так звана класова система оподаткування, де в основу класифікації платників на класи покладений їх соціально-громадянський статус. Необхідно звернути увагу на те, що базою прибуткового податку в ФРН є сукупний дохід фізичної особи. Податок на прибуток корпорацій (корпоративний податок) – податок на фактично отриманий прибуток корпорацій (компаній) усіх форм власності. Серед податків одним із найбільш фіскально вагомим є податок на додану вартість, а його своєрідним супутником є податок з обороту імпорту, збір якого здійснюють митні органи за ставками

ПДВ. До податків, у повних сумах закріплених за федеральним бюджетом, належать ряд акцизів. До об'єктів податку на нерухомість відносяться земельні ділянки та будівлі на цих ділянках, що належать компаніям і приватним особам. Земельний податок стягується поквартально у формі авансових платежів на рівні надходжень за минулий рік. Оподаткуванню податком на майно підлягає: майно підприємств сільського і лісового господарства; нерухоме майно юридичних і фізичних осіб; виробниче майно компаній; окремі види особистого майна.

Вивчаючи *третє* питання, потрібно знати, що функціонування податкової системи ФРН здійснюється таким чином, що адміністративна компетенція не співпадає з законодавчою прерогативою (право установлювати податки та правила їх сплати). Так, власне федеральний уряд збирає лише два види податків: акцизи (крім акцизу на пиво) і мито, обов'язки адміністрування всіма іншими податками від імені федерації покладені на податкові органи земель і общин.

Вивчаючи *четверте* питання, необхідно розуміти, що австрійське законодавство поділяє усіх юридичних і фізичних осіб на платників податку з необмеженою і обмеженою податковою відповідальністю. Необмежена відповідальність означає, що податок сплачується з усіх доходів, отриманих як в країні, так і за кордоном.

Під час вивчення *п'ятого* питання теми потрібно розуміти, що об'єктом оподаткування в Австрії є фізичні та юридичні особи. Компанії самі сплачують податок з усіх своїх доходів. Виняток становлять тільки товариства. Австрійський закон про прибутковий податок передбачає сім категорій оподаткування. Залежно від рівня доходу застосовуються п'ять ставок прибуткового податку. З різного роду дивідендів стягується податок на дохід від капіталу. Виходячи з розміру прибутку компанії сплачується податок на підприємницьку діяльність. Податком на додану вартість обкладається реалізація товарів і послуг, а також власне споживання платника податку та імпорт.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні етапи історії розвитку податкової системи Німеччини у XIX–XX ст.
2. У чому полягають особливості державного регулювання податків у Німеччині?
3. Чому для ФРН властива множинна податкова система?
4. Які основні п'ять груп податків існують у Німеччині в залежності від закріплення за окремими ланками бюджетної системи?

5. Поясніть у який спосіб у ФРН адміністративна компетенція (право справляння податків) не співпадає з законодавчою прерогативою (право установлювати податки та правила їх сплати)?

6. Які види податків сплачують підприємства в Австрії? Чи існує залежність податків та розміру ставок оподаткування від виду підприємства та форми його власності?

7. Розкрийте сутність та особливості розрахунку прибуткового податку з громадян в Австрії.

8. Які інші податки та особливості їх сплати існують в Австрії?

9. З якою метою австрійське законодавство поділяє платників податку на платників з необмеженою і обмеженою податковою відповідальністю?

10. Перелічить сім категорій оподаткування, передбачених австрійським законом про прибутковий податок.

Тестові завдання

1. У Німеччині застосовуються такі непрямі податки:

- а) ПДВ;
- б) податок з обороту;
- в) податок з продажу;
- г) усі перелічені.

2. Німеччина застосовує систему ставок на доходи фізичних осіб:

- а) прогресивну;
- б) пропорційну;
- в) регресивну;
- г) змішану.

3. У Німеччині застосовується система ставок на прибуток:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

4. У Німеччині застосовується система ставок ПДВ:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

5. Податкова система Німеччини є:

- а) однорівнева;
- б) дворівнева
- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева.

6. У Німеччині для зменшення зацікавленості підприємств у вивозі капіталу та реєстрації в офшорних зонах:

- а) приймаються відповідні законодавчі та нормативні документи;
- б) забороняється реєстрація в офшорних зонах;
- в) встановлюються адміністративні обмеження для реєстрації в офшорній зоні;
- г) забороняється вивіз капіталу.

7. При оподаткуванні податком на доходи фізичних осіб сума до оподаткування визначається як:

- а) сума всіх доходів фізичної особи;
- б) доходи, які отримані тільки за основним місцем праці;
- в) тільки доходи від нетрудової діяльності;
- г) доходи, які отримані за кордоном.

8. Відрахування податку на доходи фізичних осіб у Німеччині здійснюється в бюджет:

- а) один бюджет;
- б) два бюджети;
- в) три бюджети;
- г) чотири бюджети.

9. В Австрії застосовується система ставок на прибуток:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

10. В Австрії застосовується система ставок ПДВ:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

Проблемні питання

1. Які платежі серед дохідної частини державного бюджету Німеччини становлять найбільшу питому вагу?

2. Які заходи здійснюються в Німеччині для усунення подвійного оподаткування?

3. Розкрийте особливості сучасної податкової політики в Австрії.

4. Чи можливо використати досвід оподаткування Австрії та ФРН в Україні?

5. Розкрийте особливості сучасної податкової політики в Німеччині.

6. Відомо, що оподатковуваний дохід згідно з австрійським законодавством зменшується на суму завданих збитків. Протягом якого періоду

в такому випадку платники податку мають право списувати збитки на собівартість?

7. Які правила сплати податків діють в Австрії щодо осіб, які залишають місце проживання в Австрії?

8. Охарактеризуйте спеціальні інструменти, такі як "податкові класи", "податкові карти" і "податкові таблиці", що застосовуються в Німеччині при визначенні податку на зарплату.

9. Відповідно до законодавства про земельний податок від 1974 р., які розрізняють два види цього податку? Які розрізняють ставки земельного податку?

10. Назвіть три основні групи, на які поділяється все майно підприємства з метою оподаткування в Німеччині. Чи має такий поділ принципове значення при встановленні строків експлуатації об'єктів, впливає на розмір податків, які сплачує підприємство?

Практичні завдання

1. Проаналізуйте Інтернет – публікації та розкрийте особливості оподаткування в Австрії у 2013 році:

Taxation in Austria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.advantageaustria.org/zentral/business_guide_oesterreich/investieren_in_oesterreich/standort_oesterreich/Taxes.pdf

Overview: Tax aspects in Austria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl_tax_austriaguide_2012.pdf

AustriaTax Guide 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pkf.com/media/1954137/austria%20pkf%20tax%20guide%202013.pdf>

2. У чому полягають секрети досконалої податкової системи Німеччини?

Німеччина розкрила секрети своєї досконалої податкової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://ipress.ua/news/nimechchyna_rozkryla_sekrety_svoiei_doskonaloj_podatkovo_j_systemy_2213.htm

3. За приблизними підрахунками в закордонних банках німці тримають не менше 7 млрд євро. Для їх повернення Міністерство фінансів ФРН запропонувало досить простий рецепт: оголосити податкову амністію. Громадяни, які добровільно перекажуть свої кошти назад на внутрішні банківські рахунки, мають сплатити тільки 25% від суми, що підлягає легалізації. Сплата цього мінімального податку звільняє громадянина від юридичної відповідальності. Завдяки податковій амністії до країни мало повернутися не менше 5 млрд євро.

Чи досягла податкова амністія своєї мети? Чому Міністерство фінансів зважувало на законослухняність німецьких громадян при формуванні та використанні інструментів податкової амністії?

4. Німеччина та Франція ініціювали запровадження тактики сучасної європейської податкової гармонізації, до складу якої входять прийняття спільних рішень у сфері координації податкової політики ЄС шляхом одержання більшості голосів країн-членів ЄС; при цьому пропонувалося заборонити можливість накладання вето незгодними сторонами; укладання угоди з новими членами ЄС про своєрідний “податковий коридор”, тобто фіксацію і без того помірних ставок прямих та непрямих податків у країнах, які тільки вступили в ЄС, та недопущення їх зменшення в подальшому; необхідність проведення серйозних реформ в країнах, що приєдналися (особливо ті, які мають великий бюджетний дефіцит). Основна мета такої політики у забезпеченні бюджетної економії та скорочення державних витрат; підвищенні рівня прямого оподаткування, як одного із основних напрямів майбутньої податкової реформи у країнах, що приєдналися; нарощуванні надходжень за рахунок непрямих податків шляхом вирівнювання ставок ПДВ на різні види споживчих товарів. Як Ви вважаєте, чи стане формування єдиного оптимального європейського оподаткування запорукою стабільно високих темпів економічного зростання інтегрованих національних економік?

5. У ФРН було прийнято низку заходів у сфері організації інноваційного процесу, які, спільно із збільшенням фінансування, забезпечили виконання завдань, закладених в “Стратегії розвитку в Німеччині високих технологій”. Серед них передбачено зниження оподаткування інноваційних процесів, що має забезпечувати пільгові умови для залучення капіталу в цей процес, у тому числі для створення малих та середніх підприємств, що працюють в інноваційних сферах (програма “Реформа 2009”). Назвіть інші заходи організації інноваційного процесу, які мають ефективно доповнювати податкові пільги та сприяти підвищенню інноваційної потужності країни.

6. Великобританія, Франція, Португалія, Іспанія, Чехія, Австрія, Ірландія та Італія використовують певним чином податкове стимулювання інновацій. Європейський досвід непрямого інноваційного стимулювання включає різні податкові преференції або їх поєднання. Проаналізуйте інструменти непрямого інноваційного стимулювання. Назвіть їх позитивні риси та недоліки використання.

7. У частині країн ЄС взагалі відсутні податкові стимули для інноваційного розвитку, оскільки вони надають перевагу власне прямому способу інноваційного стимулювання. Сюди варто віднести Кіпр, Данію, Естонію, Литву, Люксембург, Словаччину, Німеччину та Швецію. Порівняйте підходи щодо стимулювання інноваційної активності в ФРН та Австрії. Наведіть аргументи на користь більш ефективної політики.

Демчишак Н. Б. Роль податкових інструментів у інвестиційно-інноваційній стратегії розвитку України / Н.Б. Демчишак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.business-inform.net/pdf/2014/.../40_44.p...

8. Зробіть порівняльний аналіз податкових систем Німеччини та Австрії.

9. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації податкової системи Австрії”.

10. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації податкової системи України в контексті досвіду Німеччини та Австрії”.

Семінарське заняття 7. Системи оподаткування у Франції, Італії та Іспанії

План

1. Сучасна податкова система Франції та її характеристика.
2. Податки з юридичних осіб та з фізичних осіб та їх характеристика у Франції.
3. Податкові система Італії та Іспанії, їх особливості.
4. Податки з юридичних осіб та з фізичних осіб та їх характеристика в Італії та Іспанії.

Основні терміни та поняття

Податкова система Франції. Податок на додану вартість. Прибутковий податок з корпорацій. Прибутковий податок з фізичних осіб. Соціальні відрахування. Податок на власність. Місцеві податки та збори. Податкова система Італії. Податкова система Іспанії. Податкова реформа Іспанії. Податкова служба держави. Державний контроль податкової системи. Рівні податкової системи. Джерела формування державного бюджету.

Методичні рекомендації

У процесі вивчення *першого* питання теми насамперед необхідно звернути увагу на податковий процес здійснюється за єдиною державною системою бухгалтерського обліку, обов'язковою для всіх категорій платників податків. При цьому допускається спрощений бухгалтерський облік для дрібних фірм. Податкова система Франції цікава тим, що саме в цій країні був розроблений і вперше в 1954 р. упроваджений податок на додану вартість. Податкова система націлена в основному на обкладання податками споживання. Податки на доходи і на власність є помірними. Необхідно звернути увагу на те, що відмітна риса податкової системи Франції – висока частка внесків у фонди соціального призначення. Податкові надходження в доход бюджету центрального уряду Франції складають більш 93 %. Основний податок, що дає велику частину надходжень – ПДВ. Пільгові податки складають не більш однієї третини від суми податків, що надходять у центральний бюджет. Місцеві податки складають близько 40% дохідної бази місцевих органів керування. Еластичність податкової системи полягає в тому, що щорічно відповідно до змін політичної й економічної кон'юнктури законодавчо уточнюються ставки податків. Платнику податків надається право вибору податку або податкової ставки.

У результаті вивчення *другого* питання теми необхідно зрозуміти, що у Франції переважають два види місцевих податків: податок на підприємства і

податок на родину. Податок на доходи фізичних осіб сплачують як резиденти, так і нерезиденти. Для того щоб платник податку вважався резидентом, він має відповідати одному з критеріїв наявності податкового доміцилю. Основними видами податків, що надходять до центрального бюджету, є непрямі і прямі податки, а також гербові збори (держмити). Існує жорсткий розподіл податків на ті, що надходять до центрального бюджету і на місцеві податки. Це пов'язано з політикою формування місцевих бюджетів на принципах самофінансування і бездефіцитності. Є лише поодинокі винятки, коли прибутки від центральних податків частково надходять до місцевих бюджетів.

Третє питання потребує усвідомлення того, що податкова система Іспанії триступінчаста. Корпорації та населення платять федеральні, регіональні та місцеві податки. Одним із головних прямих податків є податок на прибуток корпорацій. Важливе місце у федеральній податковій системі займає податок на додану вартість. У податковій системі Італії має місце превалювання податків, що надходять від фізичних осіб (індивідуального прибуткового податку). Державні податки в Італії становлять більшу частину податкових надходжень. Якщо розглядати систему органів, що здійснюють податкову політику та контроль у сфері оподаткування, то вона визначається особливостями унітарного устрою держави.

У процесі вивчення *четвертого* питання необхідно охарактеризувати види податків у Іспанії та Італії. В основі формування регіональних бюджетів Іспанії лежать субсидії, тобто податки перерозподілені "зверху вниз". Серед основних податків виділяють податок на прибуток компаній. Прибутки, одержувані іноземною юридичною особою через постійне ділове представництво, обкладається податком 35 %-ній ставці. Для доходів, одержуваних із джерел в Іспанії, таких як дивіденди, відсотки, роялті, доходи від здачі в оренду нерухомості, передбачене оподаткування в джерела по твердій ставці 25%. Для нафтовидобувних і нафтопереробних компаній ставка податку збільшена до 40% . В Італії прибутковий податок з фізичних осіб резиденти сплачують із усіх видів доходів, одержаних в Італії і за кордоном, нерезиденти – лише з доходів, одержаних в Італії. В залежності від свого походження джерела доходів поділені на п'ять категорій, кожній з яких властиві свої особливості оподаткування. Податок на нерухоме майно справляється на основі кадастрових оцінок, котрі переглядаються кожні 10 років. Прибутковий податок на капітал справляється в момент і по місцю одержання доходу. Він поширюється на депозитні рахунки в банках, проценти по позиках, доходи від цінних паперів, лотерейні виграші. Податок на трудові доходи осіб працюючих за наймом поширюється на заробітну плату, компенсації, винагороди, доплати та ін.; осіб вільних професій – на гонорари, доходи від оплати послуг, виручку від продажу витворів мистецтва.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте податкову систему Франції.
2. Розкрийте історичні аспекти розвитку та становлення податкової системи Італії.
3. Якими є особливості застосування Італією різних податків залежно від обставин, які складались в ході історичного розвитку?
4. Якими є особливості стягнення прямих та непрямих податків в Італії?
5. Які існують способи стягнення податків в Італії?
6. Визначте зміст податкової реформи Іспанії в 70-х роках ХХ ст.
7. Чи відбулися зміни в податкових системах Франції, Італії та Іспанії після вступу до ЄС?
8. У чому полягають особливості сплати податку на додану вартість в Іспанії?
9. Охарактеризуйте податковий контроль та ефективність його здійснення в Іспанії.
10. Охарактеризуйте податкову дисципліну Франції, Іспанії, Італії.

Тестові завдання

1. У Франції застосовується система ставок на доходи фізичних осіб:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

2. У Франції застосовується система ставок на прибуток:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

3. У Франції застосовується система ставок ПДВ:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

4. Податкова система Франції є:

- а) однорівнева;
- б) дворівнева;
- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева.

5. У Франції для зменшення зацікавленості підприємств у вивозі капіталу та реєстрації в офшорних зонах:

- а) приймаються відповідні законодавчі та нормативні документи;
- б) забороняється реєстрація в офшорних зонах;
- в) встановлюються адміністративні обмеження для реєстрації в офшорній зоні;
- г) забороняється вивіз капіталу.

6. При оподаткуванні податком на доходи фізичних осіб сума до оподаткування визначається як:

- а) сума всіх доходів фізичної особи;
- б) доходи, які отримані тільки за основним місцем праці;
- в) тільки доходи від нетрудової діяльності;
- г) доходи, які отримані за дашоном.

7. В Італії та Іспанії застосовується система ставок на доходи фізичних осіб:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

8. В Італії та Іспанії застосовується система ставок на прибуток:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

9. В Італії та Іспанії застосовується система ставок ПДВ:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

10. Податкова система Італії та Іспанії є:

- а) однорівнева;
- б) дворівнева;
- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева;

Проблемні питання

1. Поясніть значення сімейного коефіцієнту у Франції?
2. В яких випадках фізична особа може бути резидентом у Франції?
3. Поясніть порядок застосування ставок ПДВ у Італії.
4. Охарактеризуйте низку пільг, які стимулюють технічне переозброєння

підприємств та збільшення капіталовкладень в економічно відсталих районах Півдня Італії?

5. Якими були результати податкової амністії, проведеної урядом С. Берлусконі на початку 21 ст.?

6. У чому полягають особливості етапів формування системи оподаткування Франції?

7. З якою метою в 1994 р. в Іспанії була проведена часткова податкова реформа? Чи досягла реформа своєї мети?

8. Важливе місце у федеральній податковій системі Іспанії займає податок на додану вартість. З 1994 р. ПДВ вираховується за різними ставками (стандартною та двома зниженими). Чому?

9. Які малі підприємства у Франції звільняються від ПДВ? Чому?

10. Який досвід оподаткування, на Вашу думку, найбільш корисним є для України: французький, іспанський чи італійський? Чому?

Практичні завдання

1. Зробіть короткий огляд податків та зборів в Італії та визначте основні види прямих податкових зборів.

2. Охарактеризуйте основні аспекти іспанської системи обслуговування платників податків.

3. Які особливості становлення іспанської податкової системи Ви можете навести, використовуючи нижченаведену інформацію:

4. Податкова система Іспанії почала створюватися лише в постфранкістський період і в подальшому видозмінювалася відповідно до вимог Європейського Союзу. Іспанська податкова служба була реорганізована в 1992 р., створений єдиний податковий орган – Державне податкове агентство, що об'єднало низку розрізнених податкових підрозділів. Агентство придбало статус юридичної особи і право залишати собі 18 % від суми зібраних податків. Поява такого агентства дозволило знизити витрати, пов'язані зі здійсненням податкової діяльності. Вони складають 0,9 % від суми зібраних засобів. Діяльність агентства на 10 % фінансується за рахунок ЄС. Іспанська влада приділяє велику увагу науковому підходу у розробці податкової політики.

Відповідно до адміністративно-територіального поділу, податкова система Іспанії трирівнева. Юридичні і фізичні особи сплачують федеральні, регіональні і місцеві податки. Після проведення в 1994 р. часткової податкової реформи залишилося п'ять видів основних федеральних податків: прибутковий податок (38 % доходів федерального бюджету), податок на прибуток корпорацій (8,2 % доходів федерального бюджету), податок на додаткову вартість (24,9 %), акцизи на алкогольні напої, тютюнові вироби, паливо, автомобілі і деякі інші товари (13,2 %), а також мита і пені за прострочення податкових платежів.

Регіональні доходи складаються з: податку на власність (1,7 % від доходів регіонального бюджету), податку на майно, що переходить у спадкування чи дарування (2%), податку на передачу майна (6,4 %), податку на ігровий бізнес (2,2 %), податку на гру бінго (0,6 %), податків на водопровід і систему водопостачання і каналізації (0,3 %), податку на страхування життя і ряду інших дрібних податків. Серед місцевих податків, установлюваних провінціями, необхідно відзначити наступні: податок на нерухомість (14,9 % муніципального доходу), податок на економічну діяльність (3,4 %), податок на автотранспорт (4,1 %), податок на зростаючу вартість земельних ділянок, податок на будівництво будинків суспільного призначення, податок на вивіз сміття і т.д. Таким чином, в основі формування регіональних бюджетів лежать не стільки власні джерела, скільки субсидії, тобто податки перерозподіляються "зверху вниз".

Податок на прибуток компаній. Фінансову звітність компаній в Іспанії складають наступні документи: звітний баланс, звіт про доходи і річний звіт у своїх стандартних формах плюс фінансовий звіт, що складається керівництвом компаній по всіх основних питаннях фінансового стану компанії і результатам її діяльності за рік. Усе це надається у відповідні органи в термін не пізніше трьох місяців після завершення звітного періоду.

Прибутки, які одержуються іноземною юридичною особою через постійне ділове представництво, обкладаються податком за звичайною 35 %-ою ставкою. Для доходів, які одержують із джерел в Іспанії, таких як дивіденди, відсотки, роялті, доходи від здачі в оренду нерухомості, передбачене оподаткування в джерела по твердій ставці 25 %, і по перекладній за рубіж перестраховальної премії – по ставці 4 %. Платежі "за керування" і в погашення "загальних адміністративних витрат", перекладені на користь головної контори відділеннями і діловими установами іноземних компаній, обкладаються по фіксованій ставці – 14 %. Для доходів у вигляді приросту капіталу діє стандартна ставка 35 %.

Законом також визначена низка ситуацій, за яких податок в Іспанії не утримується, незважаючи на те, що дохід отримано в Іспанії. Такі пільги діють у наступних випадках: для нерезидентів, що одержують доходи від вкладень в іспанські державні облігації, за умови, що одержувач не має постійної ділової установи в Іспанії; для доходів, одержуваних від здачі в оренду контейнерів і в бербоут-чартер морських і повітряних судів, використовуваних у міжнародних перевезеннях. Крім того, аналогічна пільга передбачена для резидентів країн-членів ЄС, що одержують доходи від їхніх вкладень в іспанські підприємства, за умови, що отримувач не має істотного інтересу в капіталі іспанського підприємства (більш 25 % його акціонерного капіталу) і що це підприємство не займається в основному інвестуванням в іспанську нерухомість

4. Використовуючи Інтернет дайте відповіді на питання. Які податки застосовуються до компанії в Іспанії? Коли застосовується корпоративний

прибутковий податок і які ставки податку є в даний час? Як ПДВ впливає на бізнес, якщо він зареєстрований в Іспанії? Як оподатковуються іспанські холдингові компанії ?

Tax System [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.investinspain.org/invest/en/cabecera/faqs/tax system/index.html](http://www.investinspain.org/invest/en/cabecera/faqs/tax%20system/index.html)

5. Проаналізуйте Інтернет – публікації та розкрийте особливості оподаткування в Іспанії у 2013 році:

The tax system in Spain [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spanish living.com/tax system spain>

Spain Tax Guide 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pkf.com/media/1958999/spain%20pkf%20tax%20guide%202013.pdf>

6. Зробіть порівняльний аналіз податкових систем Франції, Італії та Іспанії.

7. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації податкової системи Італії”.

8. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації податкової системи України в контексті досвіду Франції, Італії та Іспанії”.

Семінарське заняття 8. Системи оподаткування країн СНД

План

1. Податкові системи країн СНД та їх характеристика.
2. Особливості податкових систем в окремих країнах СНД.
3. Податкова система Російської Федерації.
4. Податкова система Казахстану.

Основні терміни та поняття

Податкові системи країн СНД. Податок на додану вартість. Пільги при сплаті ПДВ. Мито в країнах СНД. Прибутковий податок з корпорацій. Прибутковий податок з фізичних. База оподаткування. Соціальні відрахування. Дохід, отриманий від операцій з нерухомістю. Дохід від операцій із цінними паперами. Податок на власність. Місцеві податки та збори.

Методичні рекомендації

Вивчення *першого* питання теми передбачає з'ясування характеристик податкових систем країн СНД. У рамках СНД було прийнято модельний Податковий кодекс Співдружності, який став джерелом інтеграційного податкового права, дозволив зблизити національні законодавства держав-учасниць СНД у сфері оподаткування, збільшити ефективність податкового регулювання експортно-імпортних операцій між ними, а також посилити контроль податкових органів за надходженням податків до державних бюджетів своїх країн. Модельний Податковий кодекс Співдружності носить рекомендаційний характер, і складаються з двох частин.

Вивчення *другого* питання теми потребує передусім з'ясування особливостей податкових систем в окремих країнах СНД, таких як Естонська Республіка та Республіка Таджикистан. Основи податкової системи Естонської Республіки були закладені ще до здобуття нею незалежності в 1991 р. Нова податкова система почала діяти з 1 січня 1991 р. Ця система – одна з найпростіших у Європі. Податкова система в ЕР діє на підставі Закону "Про оподаткування", який надає перелік усіх державних податків. Місцеві податки визначаються на підставі Закону "Про місцеві податки". В Естонії нараховується 11 державних податків: прибутковий податок з фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, соціальний податок, податок з обороту, земельний податок, податок з грального бізнесу, митні збори та різні акцизи. Місцева влада може встановлювати свої податки та платежі, до яких належать: місцевий прибутковий податок, особливий податок, податки з продажу, з реклами, з розваг, з моторно-транспортних засобів, з човнів, на закриття шляхів

та вулиць, за утримання тварин. Податкова система Республіки Таджикистан побудована відповідно до Податкового кодексу, яким встановлюються чітка систематизація всіх податків, жорстка система введень, скасування податків, ставки за всіма податками та пільги. Порядок оподаткування складається з визначення платника податку, податкової бази, ставок, пільг тощо. За місцевими податками, згідно з чинною Конституцією та Податковим кодексом, визначаються єдині для всіх органів місцевого самоврядування принципи оподаткування. Крім того, Податковий кодекс скасував значну кількість підзаконних актів і дозволів, уможливив спрощення законодавчої бази.

Опрацьовуючи *третє* питання, потрібно пам'ятати, що Податкова реформа, яка проводиться в Росії, спрямована на зниження податкового тиску на платника податків. Крім того, спрощено та зменшено кількість податкових платежів. Основним документом податкової політики Російської Федерації є ПК РФ. Він складається з двох частин і вводився поступово. Згідно з першою частиною ПК РФ на території держави встановлені такі податкові платежі, як федеральні, регіональні та місцеві. Основний податковий тягар у РФ лягає на юридичних осіб, у той час як фізичні особи сплачують податки за зниженими ставками.

Вивчення *четвертого* питання потрібно починати зі з'ясування суті податкової системи Казахстану. При створенні податкової системи в Республіці Казахстан дотримувались таких принципів як стабільності податкової системи, упорядкування механізму стягнення та контролю за податковими платежами, стимулювання виробничих інвестицій. У межах податкової політики формується система пільг та інших заходів, спрямованих на стимулювання інвестицій у виробництво, чіткого розмежування між загальнодержавними та місцевими податками і виключного права на формування грошових ресурсів на кожному рівні адміністративної системи відповідними органами, що є гарантом їх самоврядування, рівності перед законом усіх платників податків, однаковості податкової політики для всіх платників незалежно від підпорядкованості, форм власності, напрямків та обсягів діяльності, законодавчого права платників податків на інформацію як щодо змін у податковій системі, в окремих податках, так і в економіці держави загалом, звітності про напрямки витрачання коштів та вартості тих заходів, що проводяться в державі, простоти податкової системи, тобто встановлення широких загальних правил, які охоплюють значну частину економічної поведінки або угод, нейтральності системи оподаткування.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте податкові системи країн СНД.
2. У чому полягає основна мета та особливості застосування мита в державах СНД?

3. Якими є особливості стягування прибуткового податку з корпорацій у країнах СНД та його розрахунку?
4. Яке місце в загальній податковій системі країн СНД посідає прибутковий податок із фізичних осіб?
5. В яких країнах СНД стягуються платежі за природні ресурси?
6. Розкрийте історичний аспект розвитку та становлення податкової системи Казахстану.
7. Назвіть основні чотири види податкових відрахувань, які враховуються для розрахунку бази оподаткування прибуткового податку з фізичних осіб у РФ.
8. Чи є дозволеними податкові пільги індивідуального характеру в Казахстані?
9. У чому полягає мета реформування податкової системи Казахстану?
10. Назвіть прямі та непрямі податки Республіки Казахстан та надайте їх характеристику.

Тестові завдання

- 1. У Російській Федерації застосовуються такі непрямі податки:**
 - а) ПДВ;
 - б) податок з обороту;
 - в) податок з продажу;
 - г) усі перелічені.
- 2. У Російській Федерації застосовується система ставок на доходи фізичних осіб:**
 - а) прогресивна;
 - б) пропорційна;
 - в) регресивна;
 - г) змішана.
- 3. У Російській Федерації застосовується система ставок на прибуток:**
 - а) прогресивна;
 - б) пропорційна;
 - в) регресивна;
 - г) змішана.
- 4. У Російській Федерації застосовується система ставок ПДВ:**
 - а) прогресивна;
 - б) пропорційна;
 - в) регресивна;
 - г) змішана.
- 5. Податкова система російської Федерації є:**
 - а) однорівнева;
 - б) дворівнева;

- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева.

6. Відрахування податку на доходи фізичних осіб у Російській Федерації здійснюється в:

- а) один бюджет;
- б) два бюджети;
- в) три бюджети;
- г) чотири бюджети.

7. Державна податкова інспекція Російської Федерації підпорядкована:

- а) президенту країни;
- б) прем'єр-міністру країни;
- в) міністерству фінансів країни;
- г) парламенту країни.

8. У Казахстані на прибуток застосовується така система ставок:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

9. У Казахстані застосовується така система ставок ПДВ:

- а) прогресивна;
- б) пропорційна;
- в) регресивна;
- г) змішана.

10. Податкова система Казахстану є:

- а) однорівнева;
- б) дворівнева;
- в) трирівнева;
- г) чотирирівнева.

Проблемні питання

1. Які заходи здійснюють країни СНД для зменшення зацікавленості підприємств у вивозі капіталу та реєстрації в офшорних зонах?

2. Порівняйте податкову систему України та Росії. В чому полягають основні відмінності?

3. Які, на ваш погляд, основні недоліки чинної податкової системи Росії?

4. У чому полягають концептуальні напрями реформування податкової системи Росії?

5. Як підпорядковуються між собою Єдиний соціальний податок (внесок) та збори з фонду заробітної плати підприємств до позабюджетних фондів,

таких як Пенсійний фонд РФ, Фонд обов'язкового медичного страхування РФ, Державний фонд зайнятості, Фонд соціального страхування РФ?

6. Охарактеризуйте проведення сплати Єдиного податку на зведений дохід у РФ, його платників.

7. Надайте характеристику сучасної структури податкової системи Республіки Казахстан, її позитивні риси та недоліки.

8. Якими є легальні способи заощадити на податках у республіці Казахстан?

9. В якому випадку ставки корпоративного податку можуть бути знижені в Казахстані?

10. Опишіть та проаналізуйте два режими оподаткування надкористувачів у Казахстані.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте Інтернет – публікації та розкрийте проблеми та перспективи вдосконалення системи оподаткування в Росії:

Проблемы совершенствования системы налогообложения в Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mesi.ru/upload/publication_list/2013/20.pdf

2. Здійсніть аналітичний огляд Інтернет—публікації та визначте основні проблеми реформування податкової системи Білорусі:

Налоговая система Беларуси: направления упрощения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.research.by/pdf/pdp2008r01.pdf>

Зорина Н. Н. Проблемы подоходного налогообложения в Республике Беларусь [Електронний ресурс] / Н. Н. Зорина, И. А. Кисель // Молодой ученый. – 2013. – №4. – С. 210 – 214. – Режим доступу: <http://www.moluch.ru/archive/51/6593/>

3. У чому полягають особливості сучасної податкової політики в Казахстані? Дайте відповідь на питання, використовуючи Інтернет – посилання:

Налоговая политика Республики Казахстан на современном этапе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://articlekz.com/node/465>

Проблемы налоговой политики республики Казахстан и пути их решения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.elibrary.kz/download/zhurnal_st/st15204

4. Зробіть порівняльний аналіз податкових систем Росії та Казахстану.

5. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації податкової системи РФ”.

6. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації податкової системи України в контексті досвіду РФ, Естонії та Казахстану”.

7. Встановлення різних спеціальних податкових режимів поряд зі

звичайним оподаткуванням найчастіше зустрічається у податковому регулюванні країн СНД. Аналіз податкового законодавства країн СНД дозволяє виділити такі різновиди спеціальних податкових режимів, які застосовуються суб'єктами малого бізнесу: податок за спрощеною системою (Азербайджан), спрощений податок (Вірменія), спрощена система оподаткування, єдиний податок для виробників сільськогосподарської продукції (Білорусь), податок за спрощеною системою (Таджикистан). Доведіть, що використання спрощених режимів оподаткування зазвичай є способом відмивання грошей, оскільки всі режими підпорядковані окремому виду бізнесу.

8. У Таджикистані податок з продажу (волокна бавовни та алюміній) має обмежене коло застосування. Платниками цього податку виступають юридичні та фізичні особи, що здійснюють їх постачання на внутрішній та зовнішній ринки. Поясніть із залученням додаткової інформації причину появи податку з продажу волокна бавовни та алюміній в країні.

9. Таджикистан, Киргизстан, РФ, Білорусь, Казахстан є членами митного союзу – Євразійського економічного товариства ЄвразЕС, Таджикистан, Казахстан, Киргизстан, Узбекистан, РФ входять до складу Центрально-Азійського економічного товариства. В межах вказаних об'єднань проходять консультації щодо гармонізації податкового законодавства, організації спільного інформаційного обміну, обліку та ведення державних реєстрів платників податків, уніфікації акцизної політики, вдосконалення оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Доведіть із використанням фактичних даних, що спільний обмін досвідом у галузі оподаткування зближує системи оподаткування країн учасниць, є корисним для них.

РОЗДІЛ 2 ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Семінарське заняття 9. Валютна система та її елементи

План

1. Поняття валюти та валютної системи.
2. Роль, функції та основні елементи валютної системи.
3. Еволюція валютної системи: золотий стандарт, золото-девізний стандарт, Бреттон-Вудська та Ямайська валютні системи.
4. Національні, регіональні та світові валютні системи.

Основні терміни та поняття

Поняття валюти. Валютна система. Національні валюти. Конвертованість. Міжнародні та регіональні розрахункові одиниці. Еволюція валютної системи. Золотий стандарт. Золото-девізний стандарт. Бреттон-Вудська валютна система. Ямайська валютна система. Європейська валютна система. Валютне регулювання. Валютний контроль. Валютні цінності. Міжнародні розрахункові одиниці. Світові гроші.

Методичні рекомендації

Вивчення *першого* питання потрібно починати зі з'ясування суті валюти та валютної системи. Грошові відносини, що складаються на основі інтернаціоналізації господарських зв'язків, історично організувалися у формі валютних систем. Завданням будь-якої валютної системи є сприяння розвитку товарообмінних операцій. У свою чергу, міжнародні товарообмінні операції зумовили необхідність встановлення співвідношень між національними грошовими відносинами. Валютні системи і стали сукупністю правил і механізмів, які покликані забезпечувати ці співвідношення. Існує декілька базових понять, пов'язаних з функціонуванням будь-якої валютної системи. До них належать: грошова одиниця (валюта), порядок її обміну (конвертації) на інші валюти, купівельна спроможність валюти, ціна (курс) валюти та ін. Слід зауважити, що поняття «валюта» тотожне поняттю «гроші».

Вивчення *другого* питання передбачає розгляд функцій валютної системи, а саме сприяння розвитку товарообмінних операцій, встановлення правил та механізмів для забезпечення співвідношень між національними грошовими відносинами, здійснення платежів для покриття угод, забезпечення стійкої одиниці вартості і стандарту відкладених платежів. Завдання світової валютної системи є ефективно опосередкування платежів за експорт і імпорт товарів,

капіталу, послуг та інших видів міжнародної діяльності, створення сприятливих умов для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці, забезпечення безперебійного функціонування економічної системи вільного підприємництва. Основними складовими елементами світової валютної системи є світовий грошовий товар, валютний курс, валютні ринки, міжнародна валютна ліквідність, міжнародні валютно-фінансові організації.

Третє питання теми пов'язане з визначення основних етапів еволюції світової валютної системи. В залежності від того, який саме актив визнавався резервним, розрізняють золотомонетний стандарт, золотодевізний стандарт і девізний стандарт.

Вивчення *четвертого* питання передбачає усвідомлення того, що Національна валютна система – це державно-правова форма організації валютних відносин країни, яка регламентована національним законодавством і становить частину грошово-кредитної системи держави, що обслуговує переважно зовнішньоекономічний оборот товарів, послуг і капіталів. Регіональна валютна система являє собою договірно-правову форму організації валютних відносин групи країн, елементами якої є регіональна міжнародна розрахункова одиниця, спеціальний режим регулювання валютних курсів, загальні валютні фонди і регіональні кредитно-розрахункові установи. Світова (міжнародна) валютна система – це форма організації міжнародних валютних відносин, що обумовлюється розвитком міжнародної економіки як цілісної системи і закріплюється міждержавними угодами.

Питання для самоконтролю

1. Яку назву мала перша в історії світова валютна система?
2. Які існують форми інтеграції у валютній сфері?
3. Коли почала свою роботу Європейська Валютна Система? Якою була головна мета її функціонування?
4. Охарактеризуйте елементи, на які спиралася Європейська валютна система: ЕКЮ, курсово-інтервенційний та кредитний механізми.
5. Які є вигоди, втрати та перспективи країн, що входять до Європейського валютного та економічного союзу?
6. Розкрийте принципи утворення Ямайської валютної системи.
7. Поясніть причини виникнення валютних відносин у світі.
8. Чим відрізняються національна, регіональна та світова валюти та системи?
9. Наведіть приклади виконання валютами своїх функцій.
10. Перелічіть основні етапи формування регіональної валютної системи.

Тестові завдання

1. До саморегулювальних грошових систем належать системи металевого обігу. Серед них виділяються такі стандарти:

- а) золотомонетний;
- б) золотозливковий;
- в) золото девізний;

2. За системи золотодевізного стандарту:

- а) тільки долар розмінювався на золото;
- б) як девізи виступали резервні валюти;
- в) національна валюта не була забезпечена золотом;
- г) усі відповіді неправильні.

3. Міжнародна ліквідність це:

- а) сукупність усіх платіжних інструментів;
- б) склад валютного курсу та валютних паритетів;
- в) складний економічний механізм, який забезпечує купівлю та продаж окремих валют;
- г) готівкова частина грошової маси, яка циркулює з рук у руки.

4. Конвертованість з поточних операцій регулює:

- а) центральний банк;
- б) міністерство фінансів;
- в) міністерство економіки;
- г) усі відповіді правильні.

5. Канали, якими може ввозитись іноземна валюта, – це:

- а) уповноважені банки;
- б) туристи і люди, що приїхали у відрядження;
- в) шлях зняття готівкової валюти з валютних рахунків підприємствами, організаціями тощо;
- г) всі відповіді правильні.

6. Міжнародна валютно-фінансова система – це:

- а) система, яка функціонує самостійно або обслуговує міжнародний рух товарів та факторів виробництва;
- б) сукупність валют різних країн та інструментів їх регулювання;
- в) закріплена в міжнародних угодах форма організації валютно-фінансових відносин, які функціонують самостійно або обслуговують міжнародний рух товарів та факторів виробництва;
- г) усі відповіді правильні.

7. Валюта національна – це:

- а) валюта, в якій країни тримають свої ліквідні міжнародні резервні активи, що використовуються для покриття від'ємного сальдо платіжного балансу;

б) платіжний засіб інших країн, який законно або незаконно використовується на території певної країни;

в) валюта, яка має здатність вільно обмінюватись для резидентів і нерезидентів на національну валюту і використовуватись в угодах з реальними і фінансовими активами;

г) законний платіжний засіб на території країни, що її випускає;

д) валюта, яка широко використовується для здійснення платежів за міжнародними угодами й активно продається і купується на головних валютних ринках;

е) валюта, що характеризується стабільним валютним курсом, зміни якого відбуваються переважно внаслідок фундаментальних макроекономічних закономірностей.

8. Валюта резервна – це:

а) валюта, в якій країни тримають свої ліквідні міжнародні резервні активи, що використовуються для покриття від'ємного сальдо платіжного балансу;

б) платіжний засіб інших країн, який законно або незаконно використовується на території певної країни;

в) валюта, яка має здатність вільно обмінюватись для резидентів та нерезидентів на національну валюту і використовуватись в угодах з реальними і фінансовими активами;

г) законний платіжний засіб на території країни, що її випускає;

д) валюта, яка широко використовується для здійснення платежів за міжнародними угодами й активно продається і купується на головних валютних ринках;

е) валюта, що характеризується стабільним валютним курсом зміни якого відбуваються переважно внаслідок фундаментальних макроекономічних закономірностей.

9. Ямайська валютна конференція:

а) розв'язала проблеми обміну валют на золото;

б) прийняла рішення про випуск євро;

в) затвердила долар як єдиний резервний засіб;

г) розв'язала проблеми вільного вибору режиму валютного курсу;

д) скасувала обмін долара США на золото.

10. Класифікація валютних системи базується:

а) на тому, який саме актив визнається резервним;

б) золотому вмісті;

в) виникненні паралельного обігу валют на ринку країни;

г) усі відповіді правильні.

Проблемні питання

1. Охарактеризуйте позитивні й негативні аспекти системи золотого стандарту.
2. Поясніть причини краху системи золотого стандарту.
3. Якими були основні принципи функціонування Бреттон-Вудської валютної системи?
4. Якими були причини кризи Бреттон-Вудської валютної системи?
5. У чому полягають докорінні відмінності Ямайської та Бреттон-Вудської валютних систем?
6. Назвіть відомі Вам тенденції розвитку світового господарства та обґрунтуйте їх вплив на формування валютної системи на різних рівнях. Чи існує зворотній вплив валютних відносин на прояв, згаданих тенденцій?
7. Яким чином міжнародна валютна ліквідність характеризує загальний стан, платоспроможність країн, якісні параметри їх розвитку?
8. Прокоментуйте важливість валютної політики держави для підтримки високого рівня валютної ліквідності.
9. Доведіть, що не можна однозначно визначити, як зміна курсу національної валюти впливає на обсяги валютної виручки.
10. Охарактеризуйте чинники, які виділяються аналітиками в якості інструментів прогнозування валютних курсів в умовах вільного ринку.

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю 9.1

Таблиця 9.1

Класифікація валют

Критерій	Види валют
1. За статусом валюти	
2. За відношенням до валютних запасів країни	
3. За режимом застосування	
4. За видами валютних операцій	
5. За відношенням до курсів інших валют	
6. За матеріально-речовинною формою	
7. За принципом побудови	

2. Зробіть аналітичний огляд публікації та визначте сутність і основні властивості глобальної валютної системи в процесі трансформації глобальної фінансової архітектури:

Лукашенко С. В. Глобальна валютна система в контексті трансформації глобальної фінансової архітектури [Електронний ресурс] / С. В. Лукашенко. –

Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/47661/02Lukashenko.pdf?sequence=1>

3. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою «Еволюція світової валютної системи». На основі проведеного аналізу зробити обґрунтовані висновки. Спробувати спрогнозувати подальший розвиток світової валютної системи

4. Розв'яжіть задачі:

4.1. Банк у Києві встановив такий курс долара США: купівля – 24,40 грн, продаж – 26,50 грн. Визначте: а) скільки гривень можна одержати за 250 дол. США; б) скільки доларів США можна купити на 200 тис. грн.

4.2. Банк у Лондоні встановив такий курс долара США: продаж – 2,2510 дол. США за ф. ст.; купівля – 2,2520 дол. США за ф. ст. Визначте:

а) скільки фунтів стерлінгів можна одержати за 1000 дол. США;

б) скільки доларів США можна одержати за 1000 ф. ст.

4.3. 18 листопада 1967 р. курс GBP офіційно знизився з 2,8 до 2,4 USD. Визначте відсоток девальвації і змушеної ревальвації валют. Як відбилась на англійських імпортерах і експортерах зміна валютного курсу?

5. З 1980 по 1984 р. курс дол. США зріс майже на 80 %. За оцінкою експертів, курс долара був фактично завищений порівняно з його купівельною спроможністю. Як відбилось підвищення курсу на імпортерах і експортерах товарів у США; припливі капіталу?

6. Заповніть таблицю 9.2

Таблиця 9.2

Еволюція світової валютної системи

Система	База	Використання золота як світових грошей	Режим валютного курсу	Інституційна структура
Паризька 1867 – 1922 рр				конференція
Генуезька 1922 – 1944 рр	золотодевизний стандарт			
Бреттон-Вудська 1944 – 1976 рр.			Фіксовані паритети і курси ($\pm 0,75$; ± 1 %)	
Ямайська 1976 – 1978 рр.		Офіційна демонетизація золота		
Європейська з 1979 р. (регіональна)	Стандарт ЕКЮ (1979 – 1988 рр.); євро (з 1999 р.)			

7. Заповніть таблицю 9.3

Таблиця 9.3

Елементи національної і світової валютної системи

Національна валютна система	Світова валютна система
1. Національна валюта	1. Резервні валюти, міжнародні розрахункові валютні одиниці
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7

Семінарське заняття 10. Валютний ринок

1. Поняття, функції та особливі риси валютного ринку.
2. Суб'єкти валютного ринку.
3. Активи та операції валютного ринку.
4. Механізм ціноутворення на валютному ринку.

Основні терміни та поняття

Валютний ринок. Світові фінансові потоки. Функції валютного ринку. Суб'єкти валютного ринку. Продавці валюти. Покупці валюти. Активи валютного ринку. Операції валютного ринку. Касові угоди. Термінові угоди форвардного типу. Опціони. Ціна валютних цінностей. Формула міжнародної ринкової ціни грошового капіталу. Ступінь ліквідності. Засоби міжнародних розрахунків. Структура валютного ринку. Біржовий валютний ринок. Позабіржовий валютний ринок. Міжбанківський валютний ринок. Первинний валютний ринок. Вторинний валютний ринок. Національний валютний ринок. Регіональний валютний ринок. Світовий валютний ринок. Центри світового валютного ринку.

Методичні рекомендації

Вивчаючи *перше* питання теми, доцільно передусім усвідомити те, що за своїм економічним змістом валютний ринок – це сектор грошового ринку, на якому урівноважуються попит і пропозиція на такий специфічний товар, як валюта. За своїм призначенням і організаційною формою валютний ринок – це сукупність спеціальних інститутів та механізмів, які у взаємодії забезпечують можливість вільно продати-купити національну та іноземну валюту на основі попиту та пропозиції. Валютний ринок має всі атрибути звичайного ринку: об'єкти і суб'єкти, попит і пропозицію, ціну, особливу інфраструктуру та комунікації тощо. Валютний ринок виконує певні функції, в яких виявляється його призначення й економічна роль. Основними його функціями є забезпечення умов та механізмів для реалізації валютної політики держави, створення суб'єктам валютних відносин передумов для своєчасного здійснення міжнародних платежів за поточними і капітальними розрахунками та сприяння завдяки цьому розвитку зовнішньої торгівлі, забезпечення прибутку учасникам валютних відносин, формування та урівноваження попиту і пропозиції валюти і регулювання валютного курсу, страхування валютних ризиків, диверсифікація валютних резервів.

Вивчення *другого* питання передбачає ознайомлення з класифікацією суб'єктів валютного ринку. До них належать центральні банки, комерційні

банки, фірми, приватні (фізичні) особи, брокерські контори, підприємці, інвестори, спекулянти та хеджери.

Третє питання теми пов'язане з визначенням активів валютного ринку, під якими розуміють не тільки грошові одиниці іноземних держав, але й цінні папери – платіжні документи (чеки, векселя, акредитиви, сертифікати), фондові цінності (акції, облігації) в іноземній валюті та інші цінності (благородні метали, дорогоцінне каміння). Валютні операції класифікуються за кількома критеріями, а саме за терміном здійснення платежу з купівлі-продажу валюти, за механізмом здійснення операцій, за цільовим призначенням, за формою здійснення, за масштабами операцій.

Вивчення *четвертого* питання передбачає усвідомлення того, що ціноутворення на валютному ринку – це процес утворення курсу валют, іншими словами ціноутворення на валютному ринку – це фіксована вартість конкретної валюти, виражена в національних грошових одиницях будь-якої країни. Сам валютний курс формується за допомогою попиту та пропозиції на дану валютну одиницю. Варто зазначити, що ціноутворення на валютному ринку є економічною категорією, яка має свої власні параметри та характеристики, зміна цих показників впливає на зміни курсу валют і, відповідно, на зміну економічних політик держав щодо купівлі-продажу валюти.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність функцій валютного ринку;
2. Дайте характеристику суб'єктів валютного ринку.
3. Наведіть структурні елементи валютного ринку.
4. У чому полягає сутність поняття “активи валютного ринку”?
5. Які Ви можете назвати активи валютного ринку?
6. Доведіть, що імпорт створює попит на іноземну валюту, а експорт – пропозицію іноземної валюти в країні.
7. Що є спільного та відмінного між поняттями валютного ринку та міжнародного валютного ринку?
8. Чим відрізняються конверсійні операції від грошово-кредитних?
9. Назвіть критерії для класифікації міжнародних валютних ринків.
10. Чим відрізняються термінові контракти від ф'ючерсних?

Проблемні питання

1. Охарактеризуйте стан світового валютного ринку та тенденції його подальшого розвитку.
2. Яким є місце України на світовому валютному ринку?
3. У чому полягають недоліки та проблеми механізму ціноутворення на валютному ринку України?

4. Як впливає політична ситуація в країні на механізм ціноутворення на валютному ринку? Наведіть приклади.

5. Визначте стан та тенденції розвитку валютного ринку в країнах з розвинутою економікою та країнах, що розвиваються.

6. Як еластичність попиту на експорт та еластичність попиту на імпорт впливають на величину валютних надходжень?

7. Якими є особливості ринку євровалют? Як утворюються євровалюти?

8. Що таке ринок матеріальних активів, ринок фінансових активів?

9. Надайте характеристику інститутів ринку фінансових деривативів.

10. Перелічіть та охарактеризуйте основні напрями дистанційного банківського обслуговування.

Тестові завдання

1. Валютний ринок виконує функції:

- а) своєчасне здійснення міжнародних розрахунків;
- б) проведення валютної інтервенції;
- в) страхування валютних ризиків;
- г) встановлення класифікатора іноземних валют.

2. До зниження курсу національної грошової одиниці призводить:

- а) активний платіжний баланс;
- б) високий темп інфляції;
- в) пасивний платіжний баланс;
- г) низький темп інфляції.

3. Валютні інтервенції на валютному ринку можуть здійснювати:

- а) комерційні банки;
- б) валютна біржа;
- в) Центральний банк;
- г) клірингові палати.

4. Національна грошова одиниця України гривня належить до:

- а) клірингової валюти;
- б) вільно конвертованої валюти;
- в) частково конвертованої валюти;
- г) неконвертованої валюти.

5. Ціна, за якою дана валюта продається або купується за умови передачі її на певну дату в майбутньому, – це курс:

- а) ф'ючерс;
- б) спот-курс;
- в) крос-курс;
- г) форвард.

6. Центральні банки впливають на валютний курс за допомогою:

- а) монетарної політики;

- б) валютної інтервенції;
- в) валютного арбітражу;
- г) темпів економічного зростання.

7. Метою арбітражних операцій є :

- а) отримання прибутку за рахунок різниці у валютних курсах;
- б) страхування валютних ризиків;
- в) використання ф'ючерсних угод;
- г) усі відповіді правильні.

8. Пряме втручання Центрального банку в діяльність валютного ринку з метою впливу на курс національної валюти – це:

- а) облікова політика;
- б) валютна інтервенція;
- в) валютний арбітраж;
- г) валютні обмеження.

9. Ціна грошової одиниці певної країни, що виражена в грошових одиницях іншої країни, – це:

- а) валютний курс;
- б) валютний коридор;
- в) котирування;
- г) конвертованість.

10. Суб'єктами валютного ринку є:

- а) центральні та комерційні банки;
- б) валютні біржі;
- в) хеджери;
- г) приватні особи та підприємства.
- д) всі відповіді вірні.

Практичні завдання

1. Здійсніть критичний аналіз Інтернет публікації та визначте основні проблеми розвитку валютного ринку в Україні:

Павлова О. М. Сучасний стан валютного ринку України та проблеми його функціонування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2046>

Журавка О. Ф. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2011_31/11_31_09.pdf

Рибаченко К. В. Моделювання стану валютного ринку України [Електронний. Ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Розв'яжіть задачі:

2.1. Обмінний пункт надає такі котирування доларів США: USD/ UKR — 24,50/26,50. Один клієнт продав 1000 дол., а інший купив 1000 дол. Який прибуток отримав банк на цих двох угодах?

2.2. Валютний дилер купив 1 млн. євро за долари за курсом 1,34. Наприкінці дня він продав євро за курсом 1,36. Яким буде результат цих угод для дилера?

2.3. Американський імпортер купує 2 млн. євро для того, щоб виконати платіж за товар. Скільки йому потрібно доларів, якщо банк котирує USD/євро = 1,179/1,181?

2.4. Розрахувати крос-курс фунта стерлінгів у євро до долара США, якщо фунт стерлінгів до долара США дорівнює 1,6241; долар/євро – 1,8506.

2.5. Банк «Родовід» оголосив таке котирування валют: долар США/ гривня – 24,50 – 26,50; євро/гривня – 28,00 – 29,80. Визначити крос-курс долара США до євро.

2.6. Курс долара США до гривні становить 24,50 гривні за долар. Відсоткові ставки на грошовому ринку дорівнюють 55 % за операціями в гривнях і 14 % – за операціями в доларах США. Визначити 90-денний і 180-денний форвардний курси долара США до гривні, якщо тривалість відсоткового року становить за гривнею – 365 днів, в за доларами – 360 днів.

2.7. Фізична особа-резидент на своєму поточному валютному рахунку має 2 000 дол. США. На цей рахунок він просить зарахувати 1500 євро. Скільки доларів США буде зараховано на рахунок резидента і який буде залишок на рахунку після такої операції?

2.8. Інвестор купує на біржі 20 тис дол. США за курсом спот 25,5 грн/дол і укладає форвардний контракт на продаж через 3 місяці за форвард-курсом 28,6 грн/дол. Інвестор розміщує куплені долари на 3-місячний валютний депозит за ставкою 4,5 %. Розрахувати суму прибутку від купівлі-продажу валюти і річну норму прибутку за валютним арбітражем.

2.9. Дилер купив опціон пут на євро по 0,15 дол. за одиницю валюти. Ціна використання опціону – 0,54 дол. Курс-спот до часу виконання – 0,51 дол. Загальний обсяг опціону становить 82600 євро. Визначити чистий прибуток за опціоном пут.

3. Уявіть, що ви займаєтеся валютними операціями. Як ви відреагуєте на таку інформацію:

- мексиканські нафтові запаси виявилися нижчими ніж очікувалося;
- на виборах в країні А перемогу дістала партія, яка обіцяє підвищення добробуту за рахунок збільшення пропозиції грошей;
- у Мексиці введені жорсткі обмеження на імпорт комп'ютерів;
- у країні, що розвивається розроблений новий спосіб отримання сонячної енергії.

4. Встановити відповідність

1. <i>Інвестори</i>	А. купують і продають валюту для забезпечення своєї комерційної діяльності (імпортери, експортери);
2. <i>Підприємці</i>	Б. постійно купують-продають валюту задля одержання доходу від різниці в її курсі;
3. <i>Банки</i>	В. здійснюють операції на валютному ринку для захисту від несприятливої зміни валютного курсу;
4. <i>Спекулянти</i>	Г. вкладають свій чи позичений капітал у валютні цінності з метою одержання процентного доходу;
5. <i>Хеджери</i>	Д. постійно торгують валютою всередині країни і за її межами як безпосередньо один з одним, так і через валютні біржі. Торгівлю вони, ведуть за свої кошти і за кошти клієнтів.

5. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації валютної системи України”.

6. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації валютної системи України в контексті міжнародного досвіду”.

Семінарське заняття 11. Валютні курси

1. Сутність, функції, види та режими валютного курсу.
2. Фактори, що впливають на валютні курси.
3. Валютний курс і валютне котирування.
4. Валютна політика держави. Форми та інструменти валютної політики.

Основні терміни та поняття

Валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Режими валютних курсів. Валютне котирування. Курси засобів платежу в іноземній валюті. Сторони Bid і Offer. Маржа. Валютна позиція. Валютна політика держави. Форми валютної політики. Дисконтна та девізна політика. Інструменти валютної політики. Офіційний курс національної валюти.

Методичні рекомендації

У процесі вивчення *першого* питання необхідно звернути увагу на те, що валютний курс – це вартісна категорія, властива товарному виробництву, яка виражає виробничі відносини між товаровиробниками, світовим ринком. За допомогою валютних курсів здійснюються такі їхні функції, а саме засобу інтернаціоналізації грошових відносин, порівняння, зіставлення вартостей товарів на національному і світовому ринках, зіставлення цінових структур і результатів відтворювального процесу окремих країн, перерозподілу національного продукту між країнами, які мають зовнішньоекономічні зв'язки. Розрізняють три види валютних курсів: офіційний, ринковий, змішаний. У світовій практиці Центральні банки застосовують такі види режимів валютних курсів: фіксований валютний курс, "вільно плаваючий" курс, "регульований плаваючий" валютний курс, систему множинних валютних курсів; подвійний валютний курс.

Вивчаючи *друге* питання, треба звернути увагу на те, що існує низка чинників, що впливають на валютні курси, а саме платіжний баланс країни, пропозиція грошей, дефіцит державного бюджету, ВВП, рівень реальних процентних ставок, темпи інфляції, ступінь використання певної валюти на євrorинку і в міжнародних розрахунках, ступінь розвитку фондового ринку.

Вивчення *третього* питання теми передбачає розуміння сутності котирування валюти, тобто встановлення курсу валют. Необхідно наголосити, що пряме і непряме котирування єдині за своєю економічною природою, оскільки відображають вартість однієї валюти, виражену через іншу. Пряме котирування – це еквівалент деякої кількості іноземної валюти в одиниці національної валюти. Непряме котирування визначає кількість національної

валюти за одиницю іноземної. Валютний курс виступає як ціна валюти однієї країни, виражена у валюті іншої країни.

Вивчення *четвертого* питання доцільно розпочати зі з'ясування змісту валютної політики, а саме сукупності здійснюваних державою економічних, організаційних та правових заходів у сфері валютних відносин з метою реалізації стратегічних завдань розвитку національної економіки. Процес реалізації валютної політики у кожній країні забезпечується практичним використанням центральним банком певної сукупності інструментів. Інструменти валютної політики – це ті прийоми, важелі, методи, які використовуються для впливу на валютні відносини суб'єктів ринку з метою реалізації завдань валютного регулювання і валютного контролю в країні.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність валютного курсу?
2. Назвіть фактори, що впливають на валютний курс.
3. Дайте характеристику видів та режимів валютного курсу.
4. Що таке “валютне котирування”?
5. У чому полягає різниця між прямим і опосередкованим котируванням, твердим і номінальним?
6. Назвіть прямі та опосередковані інструменти валютної політики держави.
7. Що таке паритет купівельної спроможності валют? Чи збігається паритет купівельної спроможності з валютним курсом? Чому?
8. Які зміст і наслідки конвертованості валюти за операціями з капіталом?
9. Поясніть наслідки неконвертованості національної валюти.
10. Назвіть країни, валюта яких є повністю конвертованою.

Тестові завдання

1. Зворотне котирування – це:

- а) вартість одиниці національної валюти, що виражається в іноземній валюті;
- б) курс, за яким банк-резидент купує іноземну валюту за національну;
- в) обмінний курс продажу чи купівлі, що використовується у валютних операціях.

2. Повне котирування – це:

- а) курс продавця та покупця, за яким банк купує або продає іноземну валюту за національну;
- б) курс, за яким банк-резидент купує іноземну валюту за національну;
- в) курс, за яким банк продає валюту.

3. Курс спот – це:

- а) обмінний курс продажу чи купівлі, що використовується для валютних операцій без будь-якої угоди про здійснення майбутньої купівлі (продажу);
- б) курс, за яким банк-резидент купує іноземну валюту за національну;
- в) співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти.

4. Крос курс – це:

- а) співвідношення між двома валютами, визначене через їх курс до третьої валюти;
- б) різниця між курсами продавця та покупця;
- в) курс, за яким банк продає валюту.

5. Різниця залишків коштів в іноземних валютах, які формують кількісно незбіжні зобов'язання (пасивів) і вимог (активів) для учасників валютного ринку, – це:

- а) відкрита валютна позиція;
- б) валютна позиція;
- в) коротка відкрита валютна позиція;
- г) довга валютна позиція.

6. Перевищення вимог (активів) в іноземній валюті над зобов'язаннями (пасивами) – це:

- а) довга валютна позиція;
- б) відкрита валютна позиція;
- в) коротка валютна позиція.

7. Фіксинг – це:

- а) процедура котирування;
- б) різниця між курсами продавця та покупця;
- в) залишки коштів в іноземних валютах;
- г) надлишок надходжень.

8. Різниця між курсами продавця та покупця – це:

- а) маржа;
- б) фіксинг;
- в) крос-курс;
- г) курс спот.

9. Пряме котирування – це:

- а) вартість одиниці іноземної валюти, що виражається в національній валюті;
- б) вартість одиниці національної валюти, що виражається в певній кількості іноземної валюти;
- в) курс, за яким банк продає валюту.

10. Дата валютування – це:

- а) дата поставки коштів на рахунок контрагента;
- б) дата укладання угоди;

в) фіксація курсу національної одиниці в іноземній валюті на даний момент.

Проблемні питання

1. Визначте вплив курсу національної валюти на участь країни в міжнародних економічних відносинах.
2. Як впливає дефіцит платіжного балансу на курс національної валюти?
3. Охарактеризуйте форми валютної політики та інструменти, що використовуються з боку України.
4. Які фактори впливають на формування валютної політики в різних країнах світу?
5. Чи погоджуєтесь Ви з тим, що для України є важливим аналіз та використання досвіду валютної політики розвинених країн світу?
6. Покажіть вплив на валютний курс національної валюти наступних чинників:
 - а) рівня процентної ставки в країні;
 - б) зміни рівня цін на товари національних виробників на внутрішньому ринку;
 - в) стану сальдо платіжного балансу.
7. Покажіть взаємозв'язок між конкурентоспроможністю національних товарів і валютним курсом національної грошової одиниці.
8. Поясніть, як зміна валютного курсу національної грошової одиниці вплине на інтереси імпортерів і об'єми імпорту.
9. Визначте переваги і недоліки фіксованого валютного курсу, в яких формах він може бути представлений?
10. Що таке “валютна інтервенція”, “валютний коридор”, їх зміст, цілі?

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю 11.1

Таблиця 11.1

Класифікація видів валютного курсу

Критерій	Види валютного курсу
1. Спосіб фіксації	
2. Спосіб розрахунку	
3. Вид операцій	
4. Спосіб встановлення	
5. Відношення до паритету купівельної спроможності валют	
6. Відношення до учасників операції	

2. Прочитайте Інтернет – статті, зробіть їх аналітичний огляд та визначте які позитивні та негативні наслідки девальвації гривні, в чому полягають причини змін курсу гривні у 2014 році?

Симоненко К. Шок и трепет [Електронний ресурс] // Инвестгазета.– 2014. – № 5. – Режим доступу: [http://www.investgazeta.net/ekonomika/shok i trepet 164743](http://www.investgazeta.net/ekonomika/shok_i_trepet_164743)

Украинские горки: куда повернет курс гривни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://delo.ua/finance/ukrainskie gorki kuda povernut kurs grivni 233695/](http://delo.ua/finance/ukrainskie_gorki_kuda_povernut_kurs_grivni_233695/)

3. Знецінення національних валют країн, що розвиваються почалося ще в минулому році. Хвиля, що зародилася в Азії та Латинській Америці, дійшла до Росії, погрожуючи викликати повторення азіатської кризи 1990-х років. На основі Інтернет – публікації розкрийте особливості та причини девальваційних процесів в різних країнах світу.

Принцип домино [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.investgazeta.net/ekonomika/princip domino 164763/](http://www.investgazeta.net/ekonomika/princip_domino_164763/)

4. Боргова криза і страхи, пов'язані з долею долара і євро, спонукають інвесторів усього світу звернути увагу на франки, крони і навіть азіатські валюти. У якій валюті сьогодні можна бути впевненим, куди інвестувати кошти? Дайте відповідь на питання , використовуючи такі Інтернет – публікації:

Камп М. Любители экзотики [Електронний ресурс] / М. Камп. – Режим доступу: [http://www.investgazeta.net/finansy/razrabotka igr eto kak industrija kino 161978/](http://www.investgazeta.net/finansy/razrabotka_igr_eto_kak_industrija_kino_161978/)

Мироненко В. Альтернативные валюты [Електронний Ресурс] / В. Мироненко. – Режим доступу <http://investgazeta.ua/author/79/page/8/>

5. Прочитайте Інтернет – статті, назва яких наведена нижче:

Валютний кошик як операційний орієнтир курсової політики: зарубіжний досвід та перспективи для України [Електронний ресурс] / А. В. Сомик. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2556>

Сороківська З. Зарубіжний досвід реалізації валютної політики в контексті забезпечення макроекономічної стабільності [Електронний ресурс] / З. Сороківська // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2013. – Вип. 18. – С. 144 – 153. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j pdf/Un_msm_2013_18_19.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/Un_msm_2013_18_19.pdf)

Щодо переваг і ризиків лібералізації валютної політики в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/May2009/8.htm>

Зробіть їх аналітичний огляд та дайте відповідь на питання:

Які основні особливості зарубіжного досвіду щодо використання валютного кошика як операційного орієнтира курсової політики?

Які позитивні та негативні аспекти прив'язки курсу національної валюти до кошику валют можуть існувати?

Якими є перспективи застосування кошика валют в Україні?

Які стратегії реалізації валютної політики застосовувалися країнами Центральної та Східної Європи з метою досягнення стабілізації економіки?

Назвіть основні етапи їхнього втілення в життя, а також ефективність застосування трьох режимів монетарної політики.

Визначте ті передумови, які є необхідними для застосування режиму таргетування інфляції та переходу до плаваючого валютного курсу в Україні.

6. Опишіть можливі способи, якими німець, який знає, що через 90 днів в Лондоні він отримає 10 тис. євро, може перевести ці гроші у фунти стерлінгів, які він зможе отримати через 90 днів?

Семінарське заняття 12. Валютні операції

План

1. Поняття про валютні операції та їх види.
2. Ринок конверсійних угод.
3. Ринок ф'ючерсів.
4. Операції своп, депозитні операції та валютні арбітражні операції.

Основні терміни та поняття

Валютні операції. Ринок конверсійних угод. Валютні угоди з негайною поставкою. Операції спот. Термінові валютні угоди. Форвардні угоди. Ринок ф'ючерсів. Фінансові ф'ючерси. Опціонні угоди. Операції своп. Депозитні операції. Котирування процентних ставок. Депозитна позиція. Процентний арбітраж. Валютна арбітражна операція. Процентний арбітраж.

Методичні рекомендації

Вивчення *першого* питання теми передбачає з'ясування змісту поняття валютні операції. Під валютними операціями розуміємо контракти агентів валютного ринку щодо купівлі-продажу та надання позик в іноземній валюті на певних умовах, у певний момент часу. Валютна операція у широкому розумінні – це конкретна форма прояву валютних відносин у народногосподарській практиці, у вузькому розумінні – операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, використанням валютних цінностей як засобу платежу в міжнародному обороті, увезенням, вивезенням, переказуванням на територію країни та за її межі валютних цінностей. Основними видами валютних операцій є конверсійні (форексні) операції (обмін однієї валюти на іншу), депозитно-кредитні операції (надання міжбанківських позик (розміщення депозитів) у різних валютах).

У *другому* питанні розглядаємо конверсійні угоди, тобто агентів валютного ринку за купівлі-продажу (конверсії) певних сум грошей однієї країни на валюту іншої країни за погодженим курсом на певну дату. Можна виділити кілька цілей конверсійних операцій: обмін валют при міжнародній торгівлі, здійсненні туризму, інвестицій, спекулятивні операції, хеджування валютних ризиків. Конверсійні операції поділяються на дві групи: операції з негайною поставкою валюти та термінові валютні конверсійні операції. У свою чергу, операції з негайною поставкою можуть поділятися на операції з датою валютування сьогодні, завтра і датою валютування через два робочі банківські дні (операції на умовах спот). Термінові валютні операції поділяються на

форварди, свопи, ф'ючерси, опціони, опціони на ф'ючерси, свопціони. Основою цих операцій є більш прості фінансові інструменти.

Вивчення *третього* питання теми потребує передусім з'ясування особливостей функціонування ф'ючерсного ринку, а саме це ринку, на якому виробляється торгівля контрактами на поставку в певний термін у майбутньому цінних паперів або інших фінансових інструментів, реально проданих на фінансовому ринку. Ф'ючерсний ринок відрізняється високою ліквідністю. При цьому динаміка його цін істотно впливає на рух цін на спот их ринках, хоча зв'язок між ними існує тільки непрямий. Ф'ючерсний ринок виконує дві основні функції – хеджування і спекулювання. Як результат ф'ючерсний ринок представлений в основному двома типами оптових торговців: хеджерами і спекулянтами.

Опрацьовуючи *четверте* питання, потрібно пам'ятати, що найчастіше під свопом розуміють операцію, яка об'єднує купівлю-продаж на умовах негайної поставки з одночасною контругодою на визначений термін з тими самими фінансовими активами. Операції "своп" використовуються з метою виконання комерційних угод: банк продає іноземну валюту на умовах термінової поставки й одночасно купує її на певний термін, придбання банком необхідної валюти без валютного ризику (на основі покриття контругодою) для забезпечення міжнародних розрахунків, диверсифікації валютних резервів, кредитування клієнта. Треба наголосити на тому, що поряд із ринком конверсійних операцій ринок депозитів в іноземній валюті є складовою валютного ринку. Ринок депозитних операцій в іноземній валюті – це сукупність операцій щодо розміщення вільних грошових залишків, а також залучення коштів в іноземній валюті на різні строки під певний процент. Основними і найактивнішими учасниками ринку є комерційні банки. Ідея арбітражу полягає у використанні взаємозв'язку цін різних фінансових інструментів, наприклад процентних ставок за депозитами грошового ринку, спот-курсів валют, процентних ставок за валютними депозитами і форвардними курсами, в основі яких лежать диференціали процентних ставок.

Питання для самоконтролю

1. Визначте складові фундаментального аналізу операцій на валютному ринку.
2. Охарактеризуйте особливості функціонування ринку FOREX.
3. У чому полягає різниця між депозитними операціями та валютними арбітражними операціями?
4. Назвіть та охарактеризуйте основні елементи оцінювання валютного ризику.
5. Які використовуються в світовій практиці засоби уникнення та контролювання валютного ризику?

6. Надайте типізацію та перелічить способи оцінювання валютної позиції
7. Чим відрізняються торгові та неторгові валютні операції?
8. Які чинники впливають на розмір спреду?
9. У чому полягає сутність діяльності маркет-мейкерів з котирування курсів?
10. У чому полягає сутність діяльності маркет-мейкерів з котирування курсів?

Тестові завдання

1. Конверсійна форвардна операція з умовою нефіксованої дати поставки – це:

- а) угода опціон;
- б) угода своп;
- в) угода аутрайт.

2. Одиначна конверсійна форвардна операція з визначеною датою валютування – це:

- а) угода аутрайт;
- б) угода опціон;
- в) угода своп.

3. Чи є різниця між чистим валютним опціоном та форвардним валютним опціоном:

- а) так;
- б) ні.

4. Якщо поточний курс менший за опціонний, то такий опціон називається:

- а) "при грошах";
- б) "у грошах";
- в) "без грошей".

5. Внутрішня вартість опціону – це:

- а) ціна опціону;
- б) нижня межа премії опціону;
- в) дохід від реалізації опціону;
- г) ціна очікування;
- д) різниця між поточним та опціонним курсами.

6. Зовнішня вартість опціону

- а) ціна опціону;
- б) нижня межа премії опціону;
- в) дохід від реалізації опціону;
- г) ціна очікування;
- д) різниця між поточним та опціонним курсами;
- є) тимчасова вартість опціону.

7. Останнім днем торгів за ф'ючерсним контрактом є:

- а) день поставки;
- б) останній торговий день біржі перед днем поставки;
- в) дата поставки валюти;
- г) дата завершення операції.

8. Ціна, за якою можна купити чи продати об'єкт опціонної угоди, – це:

- а) опціонний курс;
- б) премія;
- в) ціна страйк;
- г) ціна опціонної угоди.

9. Перелічить правильно фактори, що впливають на ціну опціону:

- а) опціонний курс;
- б) мінливість ринку;
- в) валютний курс спот;
- г) тривалість періоду до експірації;
- д) середня банківська валютна ставка;
- е) співвідношення попиту та пропозиції.

10. Якщо поточний курс дорівнює опціонному, то такий опціон називається:

- а) опціон "при грошах";
- б) опціон "у грошах";
- в) опціон "без грошей".

Проблемні питання

1. Які причини появи та розвитку похідних фінансових інструментів?
2. Як ви розумієте категорію “хеджування”?
3. Чим відрізняється форвардна угода від ф'ючерсної?
4. Для чого відкривається маржевий рахунок? Які види маржевих сум на нього надходять?
5. Чим відрізняється опціон колл від опціона пут? Американський опціон від західноєвропейського?
6. Що таке варант і чому його можна розглядати як похідний фінансовий інструмент?
7. Які причини появи фінансового інжинірингу?
8. Назвіть основні види комбінованих опціонів.
9. Розкрийте сутність порядку визначення ефективності ф'ючерсної угоди.
10. За яких умов доцільно використовувати валютні опціони?

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю 12.1

Таблиця 12.1

Порівняльна характеристика різних сегментів ринку строкових валютних курсів

Параметр	Форвардний контракт	Ф'ючерсний контракт	Валютний опціон
Свобода в здійсненні операції для продавця і покупця			
Термін контракту			
Сума контракту			
Вторинний ринок			
Гранична вимога			
Спосіб котирування			
Поручитель (гарант)			
Основні користувачі			

2. Розв'яжіть задачі:

2.1. Компанія А купила форвард на казначейські векселі, коли їх курс становив 93,5 грош. од. При закритті позиції курс зріс до 95 грош. од. Визначте вигрaш (або програш) за контрактом (опціонні витрати не враховуються).

2.2. Страхова асоціація купила форвардний контракт на облігації, коли їх курс становив 950 грош. од. При закритті позиції курс знизився до 930 грош. од. Визначте, що отримає інвестор – вигрaш чи збитки.

2.3. Інвестиційна компанія продала ф'ючерс на казначейські векселі при курсі спот 93,26 грош. од. При закритті позиції курс був 93,9 грош. од. Визначте, що отримав інвестор – прибуток чи збитки.

2.4. Інвестиційний фонд продав ф'ючерсний контракт на курс, 18 серпня при курсі спот 82,770 %. Інвестор залишив свою позицію відкритою до кінця контракту в вересні. В останній день поточна ціна ДКО становила 83,9 %. Визначте: прибуток чи збиток інвестора на останніх торгах; загальний прибуток/збиток за контрактом.

2.5. Інвестиційна компанія уклала угоду своп з банком на суму 1 млн. грош. од. Інвестиційна компанія зобов'язується виплачувати банку 14 % річних два рази на рік. Відповідно банк зобов'язується виплачувати компанії плаваючу процентну ставку, яка при першому платежі становитиме 10 %, при другому – 16 %. Визначте результати угоди.

2.6. Банк уклав з кредитною асоціацією процентну угоду своп на суму 500 млн. гр. од. Банк зобов'язується виплачувати асоціації 12 % річних у кінці року. Відповідно асоціація зобов'язується виплачувати плаваючу ставку, яка при

першому платежі становитиме 10 %. Визначте результат угоди при першому платежі. Припустимо, що при другому платежі плаваюча ставка дорівнює 13 %. Визначте результат для другого платежу.

3. Прочитайте статті та охарактеризуйте проблеми формування та розвитку ринку ф'ючерсів в Україні:

Проблеми та перспективи розвитку строкового ринку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bsfa.edu.ua/files/konf_november/voronjuk.pdf

Обіг ф'ючерсів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=719>

Радості і труднощі фючерсної торгівлі: посібник користувача [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/investitsiyi/putivniki/radosti_i_trudnoschi_f_yuchersnoyi_torgivli_posibnik_koristuvacha;

Експерти: У чому особливості використання ф'ючерсу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://vkurse.ua/ua/business/osobennosti_ispolzovaniya_fyuchersa.html;](http://vkurse.ua/ua/business/osobennosti_ispolzovaniya_fyuchersa.html)

Семінарське заняття 13. Міжнародні розрахунки

План

1. Акредитивна та інкасова форма розрахунків.
2. Міжнародні розрахунки банківськими переказами та чеками.
3. Вексельна форма міжнародних розрахунків.
4. Пластикові картки в міжнародних розрахунках.

Основні терміни та поняття

Валютно-фінансові умови зовнішньоекономічних угод. Міжнародні розрахунки. Акредитив. Документарний акредитив. Операції інкасо. Уніфіковані правила з інкасо. Банківські перекази. Чеки. Вексельна форма міжнародних розрахунків. Пластикові картки. Кредитні картки. Банківські гарантії. Договірні гарантії. Кореспондентські відносини між банками.

Методичні рекомендації

У процесі вивчення *першого* питання потрібно акцентувати увагу на акредитивній формі розрахунків, яка практично виключає платників із процесу прийняття рішення – платити чи не платити за поставлені товари, оскільки ця форма розрахунків передбачає укладення окремого від ЗТК платіжного договору, яким є акредитив. Цей договір укладається між покупцем (клієнтом), банком-емітентом, який приймає зобов'язання забезпечити платіж, та продавцем-бенефіціаром (отримувачем грошей). На відміну від розрахунків банківськими переказами та інкасо, згода на здійснення платежів за поставлені товари не залежить від самих платників. Розрахунки при інкасо здійснюються згідно з “Уніфікованими правилами з інкасо” прийнятими Міжнародною торговою палатою і мають такий порядок: після відвантаження товару, експортер (довіритель) оформляє документи і передає їх у свій банк, доручаючи останньому проведення інкасової операції, банк експортера (банк-ремітент) пересилає документи в банк імпортера (інкасуєчий банк), інкасуєчий банк передає документи імпортеру, одночасно отримуючи від нього суму чи право на суму (якщо платежі здійснюються на умовах кредиту, банк забирає термінову тратту), інкасуєчий банк зараховує на кореспондентський рахунок банка-ремітента суму платежу і повідомляє його про це, банк-ремітент розраховується з експортером.

Розгляд *другого* питання теми варто розпочати зі з'ясування особливостей міжнародних розрахунків банківськими переказами та чеками. Оплата переказом є можливою на будь-якій стадії виконання контракту: до відвантаження товару, після відвантаження товару, через певний період. Для

здійснення переказів, які надходять регулярно, призначені тому самому одержувачу й сума яких щоразу однакова, можна скористатися так званим дорученням банку на проведення операцій за зобов'язаннями клієнта за його рахунок. У такому випадку банк платника щоразу автоматично переказує у відповідний час заздалегідь визначену суму. Для боржника це не тільки заощадження часу, але й гарантія того, що він не пропустить термін сплати. Розрахунки чеками – це розрахунки з використанням письмових безумовних розпоряджень чекодавця платнику (банку) здійснити платіж зазначеної суми чекоутримувачу (пред'явнику або конкретним особам, організаціям) готівкою чи шляхом перерахування на його рахунок у банк. Як засіб платежу в міжнародному обороті чек використовується в розрахунках за поставлений товар при остаточному розрахунку за товар та надані послуги, урегулюванні рекламацій і штрафних санкцій, при погашенні боргу, а також у розрахунках за неторговельними операціями. Відповідно до Женевської конвенції, термін представлення чека до оплати в країні його видачі дорівнює восьми дням, у платіжному обороті між країнами – 20 дням, у міжконтинентальному платіжному обороті – 70 дням. Ці терміни обчислюються з дня, зазначеного в чеку, як дата виставлення чека.

У процесі вивчення *третього* питання слід зосередити увагу на вексельній формі міжнародних розрахунків, яка передбачає використання векселя – простого чи переказного. Особливим різновидом переказного векселя є банкнота, випущена центральним банком. Вексельна операція не обов'язково пов'язана з банком, можлива пряма оплата векселя боржником кредиту. Однак у банківській справі вексель відіграє особливо важливу роль. Кожна позика, видана банком, документується борговим зобов'язанням (векселем), де вказані умови погашення кредиту. Таке боргове зобов'язання є головним юридичним свідченням боргу.

Розгляд *четвертого* питання теми необхідно розпочати зі з'ясування сутності такого специфічного методу платежу як пластикові картки, які можуть бути реалізовані лише у спеціально обладнаних місцях. Пластикові картки бувають двох видів: дебетні та кредитні. Дебетні картки використовують для оплати товарів та послуг за допомогою прямого списання певної суми грошей з банківського рахунку клієнта. Кредитна картка дає змогу для її власника здійснити оплату товарів та послуг за рахунок банківських позичок чи кредиту компанії – емітента кредитної картки.

Питання для самоконтролю

1. Якою є схема здійснення платежів за допомогою інкасо проти документів?
2. Розкрийте поняття “міжнародні розрахунки” та назвіть їх форми.
3. Які існують типи і види міжнародних розрахунків?

4. Охарактеризуйте форми міжнародних розрахунків:

- а) міжнародні розрахунки за допомогою акредитиву;
- б) міжнародні розрахунки за допомогою операції інкасо.

5. Що таке валюта ціни та валюта платежу?

6. Якими є стандартні міжнародні правила, що визначають роль і відповідальність банків у процесах інкасування та регулюють правила проведення інкасових операцій?

7. Чим відрізняються “документарний акредитив” від “комерційного акредитивного листа”?

8. Які документи регулюють використання акредитивної форми розрахунків у міжнародній практиці?

9. Чому більшість банків неохоче бере участь в угодах з використанням компенсаційного акредитива?

10. Від яких чинників залежить вибір валюти платежу?

Тестові завдання

1. Міжнародні розрахунки – це:

- а) розрахунки по грошових вимогах і зобов'язанням, що виникають у зв'язку з економічними відношеннями між юридичними особами і громадянами різних країн;
- б) міжбанківські розрахунки;
- в) розрахунки, виконані відповідно до міжнародних угод урядів різних країн.

2. Основні принципи організації розрахунків в іноземній валюті в Україні:

- а) обов'язковий 50 % продаж валютного виторгу експортерів;
- в) обов'язкове надання в НБУ інформації про клієнтів, що відкривають рахунки в іноземній валюті;
- г) обов'язкове декларування в НБУ валютних цінностей нерезидентів, що перебувають за межами України;
- д) немає правильної відповіді.

3. Які характеристики притаманні міжнародним розрахункам на відміну від внутрішніх розрахунків:

- а) пов'язані з рухом товарно-матеріальних та валютних цінностей на інтернаціональному рівні;
- б) регулюються нормами лише національного законодавства; регулюються нормами міжнародного права та звичаями;
- в) уніфікація системи міжнародних розрахунків;
- г) недокументарний характер; виключно документарний характер;
- д) зв'язок міжнародних платежів з функціонуванням валютних ринків.

4. Які з нижченазваних факторів впливають на розвиток і ефективність міжнародних розрахунків:

- а) позиції країн на світових товарних і грошових ринках;
- б) політичні та економічні відносини між країнами;
- в) диспропорції соціально-економічного розвитку країн світу;
- г) валютне законодавство;
- д) стан платіжних балансів країн;
- е) умови зовнішньоторговельних контрактів;
- є) державне регулювання експортно-імпортних операцій.

5. Перерахуйте функції банків щодо організації і обслуговування системи міжнародних розрахунків:

- а) консультування щодо вибору форм міжнародних розрахунків;
- б) страхування політичних ризиків;
- в) видача банківських гарантій;
- г) налагодження системи кореспондентських відносин з іноземними банками;
- д) залучення депозитів;
- е) складання платіжних умов зовнішньоторговельних контрактів;
- є) кредитування суб'єктів господарювання.

6. Як кваліфікуються рахунок типу “лоро” і рахунок типу “ностро”:

- а) рахунок іноземного банку у вітчизняному банку;
- б) рахунок імпортера у вітчизняному банку;
- в) рахунок вітчизняного банку в іноземному банку;
- г) рахунок експортера у вітчизняному банку;
- д) рахунок комерційного банку у центральному банку;
- е) депозитний рахунок.

7. У який спосіб здійснюється більшість міжнародних розрахунків:

- а) готівковим шляхом;
- б) безготівковим шляхом за допомогою записів на рахунках банків;
- в) шляхом зарахування взаємних вимог і зобов'язань.

8. Якими нормами регулюється система міжнародних розрахунків:

- а) національними нормативними і законодавчими актами;
- б) міжнародними законами, банківськими правилами і звичаями;
- в) національними й міжнародними нормативними і законодавчими актами, банківськими правилами і звичаями;
- г) нормами Міжнародної торговельної палати.

9. Міжнародні розрахунки обслуговують:

- а) торгівлю товарами і послугами;
- б) некомерційні операції, кредити і рух капіталів між країнами;
- в) міжнародну торгівлю, некомерційні операції і рух капіталів між країнами;
- г) клірингові операції між урядами різних країн.

10. Розрахунок за відкритим рахунком:

- а) припускає надання експортером імпортеру товаророзпорядчих документів, минаючи банк, і зарахування належної суми платежу на відкритий рахунок у терміни, установлені за згодою сторін;
- б) здійснюють контрагенти, які погано знають один одного або при постачанні товарів широкого вжитку збутовим посередникам;
- в) передбачає, що покупець не оплачує суму, обговорену в контракті, через певний час після постачання.

Проблемні питання

1. Дайте визначення поняття “міжнародні розрахунки”. Чим вони відрізняються від внутрішніх розрахунків?
2. Які фактори впливають на ефективність і умови міжнародних розрахунків?
3. Чим відрізняється платіж на відкритий рахунок від банківського переказу?
4. Якими є умови застосування і виконання міжнародних платежів банківськими переказами?
5. Розкрийте роль банківських гарантій як інструмента страхування ризиків в міжнародних розрахунках.
6. У чому полягає сутність порядку встановлення відповідальності за порушення міжнародних грошових зобов'язань?
7. Назвіть та охарактеризуйте проблеми, які трапляються найчастіше при використанні інкасо.
8. Охарактеризуйте на прикладах переваги та недоліки використання інкасо для експортерів.
9. Охарактеризуйте на прикладах переваги та недоліки використання інкасо для імпортерів.
10. Надайте графічне зображення послідовності дій при оформленні акредитива.

Практичні завдання

1. На підставі Митного кодексу України, Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб”, Декрету Кабінету міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю”, Інструкції НБУ “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валюті”, скласти визначення резидентності фізичної особи та оформити у формі таблиці:

Таблиця 13.1

Документ, яким визначається термін	Характеристика резидента	Характеристика нерезидента

Визначте проблемні питання резидентності фізичних осіб при відкритті рахунків та здійсненні операцій.

2. Банк-нерезидент (резидент) Латвії звернувся з проханням в уповноважений банк України відкрити кореспондентський рахунок у гривнях. Необхідно визначити:

а) перелік документів, які потрібні для відкриття кореспондентського рахунку банку-кореспонденту;

б) чи мають право філії уповноважених банків України відкривати кореспондентські рахунки в гривні банкам-нерезидентам;

в) чи має право банк-нерезидент за рахунок коштів його клієнтів на кореспондентському рахунку цього банку в гривні (в уповноваженому банку України) купити на міжбанківському валютному ринку України іноземну валюту. Якщо так, то на підставі яких документів;

г) як зміниться перелік документів, що подаються для відкриття кореспондентського рахунку, якщо з проханням звернеться банк-резидент Німеччини.

3. А. При здійсненні зовнішньоекономічної угоди як форму розрахунку було обрано відкличний акредитив. Банк імпортера, що знаходиться в США, тимчасово припинив свою діяльність у зв'язку з оголошенням у країні надзвичайного стану внаслідок стихійного лиха, про що повідомив учасників акредитива. Після відновлення діяльності банку імпортера строк сплати за акредитивом завершився. Учасники розрахунків за даним акредитивом висувують претензії до банку щодо невиконання платежу на рахунок бенефіціара. Посилаючись на відповідні статті "Уніфікованих правил та звичаїв для документарних акредитивів" дати відповіді на такі питання:

а) Чи несе відповідальність за невиконання платежу за акредитивом банк імпортера при вищезазначених обставинах?

б) Якими мають бути дії інших учасників акредитивної форми розрахунків при визначених обставинах?

Б. До авізуючого банку надійшла інструкція від банку кореспондента щодо відкриття акредитива на користь експортера "А", але не точно були вказані поштові адреси контрагентів зовнішньоекономічної угоди. Пояснити дії авізуючого банку в кожній окремій ситуації, посилаючись на відповідні статті "Уніфікованих правил та звичаїв для документарних акредитивів".

В. Експортер відгукнувся на термінове прохання імпортера і відправив йому товари літаком, а не пароплавом, як це передбачалося умовами акредитива. Потім він звернувся зі скаргою, що документи, представлені ним

для оплати з акредитива, не прийняті банком, оскільки замість коносаменту він подав авіатранспортну накладну.

Необхідно дати відповідь на скаргу, а також детально пояснити клієнту можливі шляхи виходу із такої ситуації.

4. Міжнародні розрахунки: особливості української практики їх організації та проведення в контексті відповідності світовим стандартам.

Світова практика напрацювала різноманітні форми міжнародних розрахунків, серед яких виокремлюють дві основні групи: документарні (акредитиви, інкасо) і недокumentарні (платіж на відкритий рахунок, авансові платежі, банківський переказ, векселі та чеки). Що стосується розвинутих країн світу, то суб'єкти їх господарської діяльності у співробітництві із закордонними партнерами використовують переважно недокumentарні форми. Натомість документарні поширені в їх розрахунках з країнами третього світу, а також з деякими постсоціалістичними країнами. Щодо України, то в її зовнішньоторговельній практиці превалюють документарні форми розрахунків, зокрема, документарні акредитиви за імпорнтними операціями та авансовані платежі в розрахунках з партнерами із Західної Європи, Північної Америки, Японії, на які припадає нині близько 70 % всіх платежів за експортно-імпорнтними операціями.

У той же час, як у міжнародній практиці розрахунки у формі авансу використовуються відносно рідко через посилення конкуренції між товаровиробниками, зростання масштабів торгівлі через посередників тощо, в Україні авансовий платіж нерідко є головною вимогою іноземного партнера уже на стадії укладення контракту.

Дайте відповідь на такі питання:

а) Чим обумовлено переважання документарних форм розрахунків в українській зовнішньоторговельній практиці?

б) В якій мірі вибір конкретної форми розрахунку залежить від учасників торговельної операції і які ще фактори впливають на прийняття рішення даного питання?

в) Які органи валютного контролю здійснюють нагляд за законністю організації і проведення міжнародних розрахунків в Україні комерційними банками і за якими показниками?

г) Наскільки в діяльності українських банківських інститутів поширені новітні форми розрахунків: пластикові картки, чеки, векселі у порівнянні із зарубіжним досвідом.

д) Розкрийте взаємозв'язок між системою міжнародних розрахунків в Україні та функціонуванням міжбанківського валютного ринку.

Семінарське заняття 14. Валютний ризик та страхування

План

1. Поняття про валютний ризик. Типи валютного ризику.
2. Заходи страхування валютних ризиків.
3. Рівні страхування валютних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності.
4. Методи валютного страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Основні терміни та поняття

Валютний ризик. Ризик валютних операцій. Ризик перерахунків. Конкурентно-валютний ризик. Система управління валютним ризиком. Страхування валютних ризиків. Методи валютного страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Термінові угоди форвардного типу. Гарантії. Валютні опціони. Валютні свопи. Розрахунки в колективних одиницях.

Методичні рекомендації

Вивчаючи *перше* питання теми, потрібно виходити з того, що під валютним ризиком розуміють можливість грошових втрат суб'єктів валютного ринку через коливання валютних курсів. Ефективна робота суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності на валютному ринку залежить не лише від валютного ризику, а й від комплексу супутніх ризикових складових, з якими дуже тісно пов'язаний валютний ризик. Валютний ризик є специфічним видом ринкового ризику. Його сутність полягає у можливості фінансових втрат за балансовими та позабалансовими статтями у зв'язку зі зміною ринкових умов і, відповідно, з рухом ринкових валютних курсів. Валютний ризик можна поділити на ризик трансакції, ризик перерахунку з однієї валюти в іншу, економічний валютний ризик.

Розпочинаючи вивчення *другого* питання, треба з'ясувати заходи страхування ризиків. У міжнародній практиці застосовуються три основних способи страхування ризиків, а саме односторонні дії одного з партнерів, операції страхових компаній, банківські й урядові гарантії, взаємна домовленість учасників угоди.

Розглядаючи *третьє* питання теми, треба зауважити, що існують три рівні страхування валютних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності, а саме транснаціональний (регіональний), державний, міжфірмовий.

Розгляд *четвертого* питання теми необхідно розпочати з розгляду методів валютного страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Методами хеджування валютного ризику є: погодження надходжень і платежів

(структурне балансування); "валютні кошики" - набір валют, об'єднаних у певних пропорціях, тобто курс валюти стосовно певного набору інших валют; методи короткострокового хеджування – поєднують форвардні, опціонні угоди та угоди "своп"; методи довгострокового хеджування – фінансові ф'ючерси і дисконтування вимог у валюті (уступка права вимоги боргу в іноземній валюті замість негайно сплаченої суми банком у національній або іншій валюті).

Питання для самоконтролю

1. Які є методи захисту від кредитних ризиків?
2. Охарактеризуйте стратегію управління ризиком.
3. У чому суть перерозподільчих фінансових відносин у страхуванні?
4. У чому відмінність страхування від кредитування?
5. Які є види страхування у зовнішньоекономічній діяльності?
6. Які є ризики в зовнішньоекономічній діяльності?
7. Охарактеризуйте види ризиків експортного кредитування.
8. Назвіть принципи експортного кредитування.
9. Які є засоби захисту від валютних ризиків?
10. Якими є елементи стратегії менеджменту ризику?

Тестові завдання

1. Походження ризиків пов'язане з:

- а) неоднозначністю майбутнього, невизначеністю багатьох процесів і подій;
- б) неоднозначністю процесів і подій, що відбувалися у минулому;
- в) неоднозначністю дії керівництва підприємства.

2. Спекулятивні ризики – це:

- а) можливість отримання негативного результату;
- б) можливість отримання як позитивного, так і негативного результату;
- в) можливість отримання негативного і нульового результату.

3. Чисті ризики – це:

- а) можливість отримання негативного результату;
- б) можливість отримання як позитивного, так і негативного результату;
- в) можливість отримання негативного і нульового результату.

4. Інвестиційні ризики належать до ризиків:

- а) фінансових;
- б) майнових;
- в) виробничих.

5. Ризик зниження прибутковості належить до ризиків:

- а) транспортних;
- б) інвестиційних;

в) виробничих.

6. Хеджування – це:

- а) визначення нарощеної вартості капіталу;
- б) засіб страхування ризиків;
- в) скорочення чисельності персоналу підприємства.

7. Під оцінкою рівня ризику розуміють:

- а) визначення ймовірності виникнення ризикової події, яка є проявом певного виду ризику;
- б) можливість отримання як позитивного, так і негативного результату;
- в) можливість отримання негативного і нульового результату.

8. Наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют та цін на банківські метали це:

- а) ризик зміни процентної ставки;
- б) валютний ризик;
- в) ризик зміни вартості цінних паперів.

9. Валютний ризик:

- а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;
- б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;
- в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту.

10. Ризик країни:

- а) це політичні та економічні події в конкретній країні, які можуть призвести до втрат під час зовнішньоторговельних операцій;
- б) пов'язаний з втратами, які можуть виникати через недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;
- в) це загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту.

Проблемні питання

1. Охарактеризуйте етапи управління валютним ризиком.
2. Розкрийте особливості методів валютного страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.
3. У чому полягають проблеми страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств України?
4. Чи можливо використати досвід страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств країн з розвиненою економікою для України? Чому?
5. Які перспективи для підприємств відкриває можливість експортного кредитування?

6. Надайте характеристику структурним елементам валютних ризиків.
7. Надайте характеристику основним елементам оцінювання валютного ризику.
8. Які основні інструменти управління валютним ризиком використовуються в банківській практиці?
9. Коли вперше виникла проблема валютного ризику в економічній теорії та практиці? Чому?
10. Якими є характеристики основних методів хеджування валютних ризиків, прийнятих у світовій практиці?

Практичні завдання

1. Прочитайте статті, назви яких наводяться:

Страховання зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_EN_2008/Economics/29697.doc.htm
 Крохмальова О.В. Жукова Н. Теоретичні засади страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс]/ Н. Жукова. – Режим доступу:

http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Theoretical_principles_of_insurance_in_the_field_of_foreign_economic_activity_14256.pdf

Дайте відповіді на питання:

- а) У чому полягає проблема управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності українських підприємств?
- б) Якими групами методів, спрямованих на зменшення можливих збитків, що викликані ризиками, можна вирішити проблему управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності українських підприємств?
- в) Чому значна увага серед методів управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності приділяється страхуванню в Україні?

2. Розв'яжіть задачі:

2.1. Підприємство виготовляє 1500 машин у рік, протягом року 12 з них виходить з ладу. Страхова компанія уклала 500 договорів щодо гарантійного обслуговування цих машин, середня страхова сума на один договір 120000 грн, середнє страхове відшкодування га один договір – 55000 грн. Визначити:

- а) нетто-ставку зі 100 грн. страхової суми;
- б) брутто-ставку зі 100 грн. страхової суми, якщо витрати страховика на ведення справи складають 9 %, а прибуток – 25 % брутто-ставки;
- в) розмір страхових платежів за договорами.

2.2 Розрахувати розмір страхового відшкодування та страхового платежу, якщо господарюючий суб'єкт застрахував своє майно строком на 1 рік з відповідальністю за крадіжку зі зломом на суму 400 тис. грн. Ставка страхового тарифу 0,3 % від страхової суми. Згідно з договором передбачена умовна

франшиза в розмірі 2 %, при якій надається знижка тарифу 6 %. Фактичний збиток страхувальника 6,8 тис. грн, 9 тис. грн.

2.3. Страхова компанія проводить страхування інше, ніж страхування життя. Страхові резерви розміщені в напрямках та кількості:

державні цінні папери – 450 тис. грн., банківські вклади – 700 тис. грн., права власності на частку в статутному капіталі – 380 тис. грн., інші цінні папери – 310 тис. грн., нерухомість – 600 тис. грн., квартири – 300 тис. грн., валютні цінності – 250 тис. грн., розрахунковий рахунок – 200 тис. грн., позика – 300 тис. грн.

Оцінити розміщення резервів.

2.4. Позичальник взяв кредит у сумі 50 млн.грн. на 1 рік. Відсотки за кредит складають 70 % річних. Межа відповідальності страховика 20%. Тарифна ставка – 2,5%. Визначити страхові платежі за допомогою спеціальної довідки – розрахунку.

Таблиця 14.1

Довідка – розрахунок

Видача кредиту		Погашення кредиту		Заборгованість, млн. грн			Строк користування кредитом, міс.	Межа відповідальності страховиків, %	Страхова сума	Тарифна ставка		Сума страхових платежів, млн. грн
дата	Сума, млн.грн	дата	Сума, млн.грн	сума непогашеного кредиту	сума за користування кредитом	разом				встановлена	розрахункова	
01.02.11	50						4					
		01.06.11					3					
		01.09.11					5					
		31.01.12										
Разом												

2.5. ТОВ "Венус" застрахувало своє майно на 1 рік з відповідальністю за крадіжку на суму 32000 грн. Ставка страхового тарифу – 0,2 % від страхової

суми. За договором страхування передбачена умовна франшиза в розмірі 2 % від суми збитків, при якій надається знижка до тарифу – 3 %. В наслідок дії злочинців фактичні збитки ТОВ "Венус" склали 2000 грн.

а) Розрахувати розмір страхового платежу.

б) Визначити розмір страхового відшкодування, що одержить ТОВ "Венус".

3. Користуючись відповідними нормативно-правовими актами НБУ, дати ґрунтовну відповідь на такі питання:

а) В яких випадках банк відповідно до законодавства зобов'язаний ідентифікувати клієнтів з метою запобігання використанню банківської системи для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом?

б) Хто приймає рішення про необхідність надання уповноваженому органу інформації про фінансові операції? Протягом якого періоду вони підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу?

в) Чи висуваються кваліфікаційні вимоги до відповідального працівника банку (філії)? Якщо так, то які?

Семінарське заняття 15. Державне регулювання валютних операцій

План

1. Сутність валютної політики.
2. Ліцензування валютних операцій.
3. Валютне законодавство України.

Основні терміни та поняття

Принципи здійснення валютних операцій. Валютна політика. Органи державного регулювання у сфері валютного регулювання та контролю. Ліцензування валютних операцій. Правила страхування у міжнародних фінансових відносинах. Відповідальність у міжнародних фінансових відносинах. Санкції та порядок вирішення спорів у міжнародних фінансових відносинах. Система обліку у міжнародних фінансових відносинах. Інформаційне забезпечення міжнародних валютних відносин. Валютне законодавство України.

Методичні рекомендації

Розглядаючи *перше* питання, слід зважати на, що валютна політика – це сукупність здійснюваних державою економічних, організаційних та правових заходів у сфері валютних відносин з метою реалізації стратегічних завдань розвитку національної економіки. Зміст стратегічних завдань валютної політики визначає її як органічну складову економічної політики держави в цілому. Стратегічними завданнями валютної політики є забезпечення стійкого економічного зростання; підтримання стабільного рівня цін; сприяння високому рівню зайнятості в національному господарстві; забезпечення зовнішньоекономічної рівноваги.

У процесі вивчення *другого* питання слід усвідомити, що відповідно до статті 5 Декрету Кабінету Міністрів “Про систему валютного регулювання та валютного контролю” Національний банк України видає індивідуальні та генеральні ліцензії на здійснення валютних операцій, які підпадають під режим ліцензування згідно з декретом. Генеральні ліцензії видаються комерційним банкам та іншим фінансовим установам України на здійснення валютних операцій і не потребують індивідуальної ліцензії, на весь період дії валютного регулювання. Уповноважені банки та інші кредитно-фінансові установи, що одержали генеральну ліцензію Національного банку України на здійснення операцій, пов'язаних з торгівлею іноземною валютою, мають право відкривати на території України пункти обміну іноземних валют, у тому числі на підставі агентських угод з іншими юридичними особами-резидентами. Індивідуальні

ліцензії видаються резидентам і нерезидентам на здійснення разової валютної операції на період, необхідний для здійснення такої операції.

Третє питання – одне з найбільш важливих як для теоретичного розуміння сутності державного регулювання валютних операцій. У ст. 16 Декрету “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” зазначено, що порушення валютного законодавства тягне за собою адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України. Наприклад, за здійснення операцій з валютними цінностями без одержання генеральної ліцензії Національного банку України стягується штраф у сумі, еквівалентній сумі (вартості) зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за обмінним курсом Національного банку України на день здійснення таких операцій, з виключенням із Республіканської книги реєстрації банків або без такого виключення. Кабінет Міністрів України з метою створення необхідних умов для запровадження внутрішньої конвертації українського карбованця, стимулювання експорту, а також стабілізації валютного курсу української грошової одиниці та підвищення розрахункової дисципліни 19 лютого 1993 р. прийняв два декрети: “Про тимчасовий порядок використання надходжень в іноземній валюті” та “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття нерезидентів, валюти, валютних операцій, ліцензій НБУ.
2. Що таке валютна політика? Дайте визначення девальвації і ревальвації.
3. Розкрийте суть поняття валютного регулювання.
4. Які правила використання іноземної валюти діють в Україні?
5. Назвіть основні елементи правового регулювання розрахунків в іноземній валюті.
6. Назвіть загальні та специфічні риси поняття валютного регулювання.
7. Який головний законодавчий документ заклав основи валютного регулювання в Україні?
8. Розкрийте суть поняття валютного регулювання в вузькому та широкому значенні.
9. Хто є суб'єктами валютного контролю?
10. Сформулюйте базові положення щодо існуючих підходів до розуміння місця валютного регулювання в системі державного регулювання економіки.

Тестові завдання

1. Пряме втручання центрального банку або казначейства у валютний ринок, яке зводиться до купівлі та продажу центральним банком або казначейством інвалюти, називається:

- а) котируванням валюти;
- б) валютною інтервенцією;
- в) ревальвацією;
- г) валютним регулюванням.

2. Скорочення офіційних валютних резервів показує:

- а) величину активного сальдо платіжного балансу.
- б) масштаби дефіциту поточного платіжного балансу.
- в) масштаби дефіциту платіжного балансу.
- г) масштаби дефіциту зовнішньоторговельного балансу.

3. Валютний арбітраж – це:

- а) касова операція з купівлі-продажу валюти;
- б) операція з купівлі-продажу валюти з наступною оберненою угодою з метою отримання прибутку від різниці валютних курсів;
- в) строкова операція про купівлю-продаж валюти на певну дату за визначеним курсом;
- г) валютне регулювання.

4. Валютна інтервенція передбачає:

- а) контроль центрального банку за рівнем платіжного балансу;
- б) втручання центрального банку або казначейства у валютний ринок;
- в) пряме втручання держави у процес курсоутворення;
- г) облікову політику і політику обов'язкових резервів.

5. Серед методів регулювання валютних курсів розрізняють:

- а) валютний демпінг;
- б) валютну інтервенцію.

6. Що називається валютним демпінгом:

- а) домовленість учасників про купівлю-продаж валюти на певну дату за курсом, визначеним в угоді;
- б) знецінювання національної валюти з метою нарощування експорту;
- в) співвідношення між двома валютами, що впливає з їхнього курсу стосовно курсу третьої валюти;
- г) сукупність заходів, що реалізуються міжнародними організаціями, державою у сфері валютних відносин?

7. Погіршення платіжного балансу призводить до:

- а) збільшення товарного імпорту;
- б) збільшення товарного експорту;
- в) лібералізації валютного контролю, підвищення курсу національної валюти, припинення позичань за кордоном;

г) посилення валютного контролю, зниження курсу національної валюти, збільшення запозичень за кордоном.

8. Обов'язковому продажу надходжень в іноземній валюті підлягають:

- а) надходження в іноземній валюті від здійснення експортних операцій;
- б) кошти в конвертованій валюті, придбані на міжбанківському валютному ринку України, – через уповноважені банки для розрахунків з нерезидентами;
- в) кошти в іноземній валюті, одержані фізичними особами – резидентами, включаючи оплату праці;
- г) кошти в іноземній валюті, що належать дипломатичним, консульським, торговельним представництвам України;
- д) немає правильної відповіді.

9. До адміністративних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності належать:

- а) затвердження порядку нагромадження і використання валютних коштів, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- б) система розрахунків при здійсненні експортно-імпортних операцій;
- в) оперативне регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- г) міжнародні угоди.

10. Назвіть основну функцію, що виконує Національний банк України при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності:

- а) здійснює валютну політику в країні;
- б) затверджує нормативи розподілу валютної виручки підприємств;
- в) здійснює заходи щодо забезпечення раціонального використання коштів державного валютного фонду;
- г) контролює переміщення готівкової валюти через кордон.

Проблемні питання

1. Обґрунтуйте актуальність валютного регулювання.
2. Якою є законодавча база валютного регулювання існує в Україні?
3. Які повноваження мають державні органи у сфері валютного регулювання?
4. Яку роль відіграють центральні банки в регулюванні валютного ринку?
5. Чи можна стверджувати, що валютне регулювання є не лише елементом валютної політики, але й складовою частиною більш загальної системи інструментів економічної політики держави, а відтак і державного регулювання економіки, яке є складовим елементом економічної політики?
6. Надайте характеристику об'єктам валютного регулювання.
7. Які науково обґрунтовані принципи покладені в основу формування системи валютного регулювання?
8. Порівняйте основні завдання системи валютного регулювання та контролю в Україні та в інших країнах з ринковою економікою.

9. Наведіть та охарактеризуйте основні функції, що виконує валютне регулювання в системі державного регулювання економіки.

10. Якими є приклади форми здійснення валютного регулювання та контролю?

Практичні завдання

1. Прочитайте статті, назва яких наводиться:

Єпіфанова М.А. Валютне регулювання в системі державного регулювання економіки [Електронний ресурс] / М.А. Єпіфанова. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5912/1/10_30_22.pdf

Веріга Г.В. Центральні банки в системі валютного регулювання національної економіки [Електронний ресурс] / Г.В. Веріга. – Режим доступу: http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy_311/mechanism_of_regulation_of_the_economy_311/7565_tsentraln_banks_foreign_exchange_in_sistem_regulyuvannya_natsionalno_ekonomki

Єпіфанова М. А. Інструменти валютного регулювання: сутність, класифікація, характеристика [Електронний ресурс] / М.А. Єпіфанова. – Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_29_2010/29_01_03.pdf

Дайте відповіді на питання:

1. У чому полягає сутність принципів валютного регулювання в системі державного регулювання економіки?

2. Які основні завдання виконує система валютного регулювання в Україні?

3. Назвіть основні інструменти валютного регулювання.

4. Яке місце валютне регулювання займає в системі державного регулювання економіки?

5. У чому полягає роль центральних банків у валютному регулюванні національних економік і валютних союзів.

2. На підставі вивчення та аналізу основних положень Закону України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.94 № 185 та Декрету КМУ “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.93 №15 – 93 (із змінами та доповненнями) дати відповіді на такі питання:

а) Чи необхідно резиденту – юридичній особі для отримання кредиту в іноземній валюті від нерезидента, окрім свідоцтва про реєстрацію такого договору мати індивідуальну ліцензію на проведення даної валютної операції або ці документи є взаємозамінними?

б) Чи можна громадянам України укладати договір позики в іноземній валюті?

в) Громадянин України продає на території України акції українського підприємства за іноземну валюту нерезиденту. Чи потрібна в цьому випадку

індивідуальна ліцензія Національного банку України для здійснення між ними розрахунків в іноземній валюті?

г) Який порядок купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку представництвами нерезидентів та чи правомірна відмова державної податкової адміністрації (інспекції) у видачі представництвам нерезидентів довідок для купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку?

д) Українське підприємство (продавець) уклало договір з російським підприємством (покупцем). Договір укладено в доларах США, а як валюту платежу передбачено використовувати українську гривню. Оплата буде здійснюватися в гривнях за курсом НБУ на день платежу. Чи не суперечить законодавству те, що передбачена договором валюта платежу не відповідає валюті ціни?

е) Чи підлягають обов'язковому 50-процентному продажу валюта, що отримана комісіонером-резидентом від комітента-нерезидента як компенсації частини витрат по виконанню умов договору комісії?

ж) Чи оподатковується податком на додану вартість за нульовою ставкою експорт товарів, якщо оплату отримано в гривнях?

з) Чи дозволяється суб'єкту туристичної діяльності здійснювати розрахунки з нерезидентом в безготівковій формі у валюті України?

і) Підприємство після отримання ліцензії Нацбанку України на перерахування іноземної валюти за кордон здійснило фінансову інвестицію за кордон. Які документи повинні засвідчувати факт здійснення інвестиції за кордон?

й) Підприємство перерахувало нерезиденту за кордон іноземну валюту на умовах відстрочення постачання товару. Чи є факт постачання товару на митну територію України підставою для зняття уповноваженим банком даної операції з валютного контролю? Який документ необхідно мати для цього?

к) Якщо підприємство провадить оплату в січні, а працівник поїхав на відпочинок в травні, то від якої дати рахувати законодавчо встановлений термін при здійсненні операцій із розрахунками в іноземній валюті: від дати сплати чи дати виїзду на відпочинок?

л) Підприємство здійснило передоплату за зовнішньоекономічним контрактом купівлі-продаж товару. Контрактна вартість товару – 100 000 дол. США. Товар не надійшов, установлені законом 90 днів закінчилися. З нерезидентом була підписана угода про розірвання контракту та акт взаємозаліку. Передплата зарахована за попередніми, до тихий пір не оплаченими контрактами, оскільки термін сплати по них вже настав. Чи буде нарахована пеня підприємству? Чи можна було проводити такий взаємозалік?

3. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації системи валютного регулювання в Україні”.

4. Механізм функціонального валютного регулювання має два рівні: міждержавний (у тому числі регіональний) і національний. Сучасний механізм валютного регулювання склався після впровадження на основі Ямайської угоди плаваючих валютних курсів і принципу поліцентризму в структурі побудови усєї валютної системи. Функції регулювання міжнародних валютних відносин покладені світовою спільнотою на Міжнародний валютний фонд (МВФ), що керується у своїй діяльності статутом Фонду і спільно прийнятими країнами-учасницями постановами і домовленостями. Механізм регулювання на національному рівні, його інституційні структури, принципи і нормативні параметри визначаються законодавчими актами кожної країни.

а) Наведіть приклади постанов і домовленостей країн-учасниць МВФ щодо регулювання міжнародних валютних відносин. Охарактеризуйте їх сильні та слабкі сторони;

б) Перелічіть національні інституційні структури, принципи і нормативні параметри, що лежать в основі механізму регулювання на національному рівні.

5. Важливою ланкою в системі валютних відносин є Світовий банк – міжнародний інвестиційний інститут, заснований одночасно з МВФ у Бреттон-Вудсі (США, штат Нью-Гемпшир) у 1944 р. (попередня назва Світового банку – Міжнародний банк реконструкції і розвитку). Вступ країни до МВФ автоматично забезпечує їй членство у Світовому банку. Якими є практичні наслідки членства країни в МВФ та Світовому банку? Використайте фактичні дані, щоб проілюструвати свої висновки.

6. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації валютного регулювання в Україні в контексті міжнародного досвіду”.

Семінарське заняття 16. Кредитування зовнішньоекономічної діяльності

План

1. Види кредитування зовнішньоекономічної діяльності відповідно до законодавства України.
2. Порядок та особливості кредитування.
3. Порядок розрахунку за імпорнтними лізинговими операціями.

Основні терміни та поняття

Кредитування зовнішньоекономічної діяльності. Валютна самоокупність. Кредитування під гарантію Кабінету Міністрів України. Кредитування за рахунок державного бюджету. Проекти розвитку економіки України. Міжнародні фінансові організації. Залучення кредитів в іноземній валюті. Іноземні кредитори. Розрахунок за імпорнтними лізинговими операціями. Гарантії Кабінету Міністрів України іноземним кредитором.

Методичні рекомендації

Досліджуючи *перше* питання, треба зважати на те, що кредити в іноземній валюті суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть застосовувати для розрахунків як з резидентами, так і з нерезидентами на території України, якщо відсутня необхідна кількість обігових коштів. Але на території України єдиним законним засобом платежу є гривня (ст. 3 Декрету Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.93 №15-93, зі змінами), тому іноземна валюта, яка надходить в якості кредитів для розрахунків між резидентами, підлягає продажу на Міжбанківській валютній біржі. Залежно від джерел кредитування, кредити в іноземній валюті умовно розділяють на внутрішні, які надаються банками-резидентами та зовнішні, які надаються іноземними кредиторами. Кредитування учасників зовнішньоекономічної діяльності відіграє суттєву роль в умовах загострення конкуренції на світових ринках. Підприємства намагаються забезпечити свої потреби в обіговому (робочому) капіталі на місцевому кредитно-фінансовому ринку, і їх фінансування здійснюється як правило, по лінії банківських запозичень. Залежно від того яка зовнішньоекономічна операція покривається за рахунок позикових засобів, банки надають підприємствам фінансові або комерційні кредити. Кредитування здійснюється традиційними методами (овердрафт, кредит вексельний, фірмовий, обліковий, акцептний, за відкритим рахунком) та нетрадиційними методами (факторинг, форфейтинг, лізинг).

Розглядаючи *друге* питання, слід розуміти, що порядок отримання кредитів резидентами від нерезидентів регламентується Указом Президента України від 27.06.99 р. №734/99 "Про регулювання порядку отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства" і "Положенням про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам", яке затверджене постановою Правління НБУ від 17.06.04 р. № 270. При отриманні кредитів від нерезидентів всі кредитні договори підлягають обов'язковій реєстрації в НБУ до моменту фактичного отримання кредиту. В іншому випадку за порушення умов реєстрації до резидентів застосовуються фінансові санкції - штраф у сумі, яка еквівалентна 1% розміру отриманого кредиту, перерахованого в національну валюту України за офіційним курсом НБУ, на день отримання кредиту. Якщо кредитним договором передбачено, що кошти будуть отримані позивачем на валютний рахунок, який відкритий за межами України, то резидент має пред'явити індивідуальну ліцензію НБУ на розміщення валютних засобів (цінностей) на рахунках за межами України. Якщо кредитним договором передбачено, що засоби будуть отримані шляхом оплати іноземним кредитором заборгованості резидента перед іншим нерезидентом, то необхідно пред'явити оригінали і завірені копії зовнішньоекономічних контрактів, по яких резидентом були отримані товари (роботи, послуги). Для отримання згоди від банку на кредитування підприємство має надати лист-заяву на ім'я керівника банку з проханням про надання кредиту.

Опрацьовуючи *третє* питання, необхідно враховувати те, що порядок розрахунку за імпорними лізинговими операціями здійснюється згідно Постанови НБУ № 384 від 05.10.2000 "Про внесення змін до Інструкції про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпорними та лізинговими операціями" та змін до "Інструкції про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпорними та лізинговими операціями".

Питання для самоконтролю

1. Наведіть класифікацію форм і видів міжнародного кредиту.
2. У чому полягає сутність комерційного кредиту?
3. Як визначається ціна міжнародного кредиту на основі ставки ЛБОР?
4. Які особливості встановлення процентної ставки на основі ставки прайм-рейт?
5. Опишіть процедуру синдикування кредиту.
6. Як формується ціна синдикованого кредиту?

7. Схарактеризуйте інструментарій зовнішнього боргового фінансування суверенних держав.
8. Розкрийте поняття суверенного дефолту й опишіть його види.
9. У чому полягає порядок отримання кредитів від нерезидентів?
10. Якщо операції кредитування для форфейтера є вкрай ризикованими, то якими є переваги, які гарантує форфейтинг експортеру?

Тестові завдання

1. Рух позичкового капіталу пов'язаний із наданням валютних і товарних активів одними суб'єктами світової системи господарства іншим на умовах платності, строковості, повернення, – це:

- а) міжнародні відносини;
- б) міжнародний кредит;
- в) довгостроковий кредит;
- г) міжнародні контракти.

2. Форма кредитування країн, що розвиваються, яка передбачає спільне фінансування кількома кредитними установами великих, переважно інфраструктурних, проектів, – це:

- а) кредитне фінансування;
- б) проектне фінансування;
- в) міжнародний кредит;
- г) стратегічне фінансування.

3. Позика, що надається експортером однієї країни імпортеріві іншої країни у вигляді відстрочки платежу за поставлені товари або послуги, – це:

- а) довгостроковий кредит;
- б) фірмовий кредит;
- в) міжнародний кредит;
- г) міжнародний кредит.

4. Форма кредитування експорту і водночас засіб забезпечення зобов'язань іноземного покупця, оскільки при цьому імпортер має прийняти замовлення на постачання продукції, – це:

- а) довгостроковий кредит;
- б) фірмовий кредит;
- в) міжнародний кредит;
- г) авансовий платіж імпортера.

5. Який кредит надається на основі угоди між експортерами й імпортерами, згідно з якою експортер записує на рахунок покупця борг у розмірі вартості проданих та відвантажених товарів, а імпортер зобов'язується погасити кредит у визначений строк:

- а) довгостроковий кредит;

- б) фірмовий кредит;
- в) кредит за відкритим рахунком;
- г) міжнародний кредит?

6. Об'єднання, що має багаторівневу ієрархічну структуру, очолює синдикат організатор, на рівень нижче від нього перебувають співорганізатори, які керують діяльністю лід-менеджерів, менеджерів та інших учасників об'єднання, – це:

- а) картель;
- б) синдикат;
- в) трест;
- г) міжнародне фінансове об'єднання.

7. Кошти, які залучаються державами для вирішення окремого завдання – реструктуризації певної галузі економіки, скорочення дефіциту платіжного балансу, побудови нових об'єктів інфраструктури, – це:

- а) цільові позики;
- б) довгострокові позики;
- в) кредит;
- г) фірмовий кредит.

8. Невиконання боржником своїх зобов'язань за всіма інструментами боргового фінансування або за кількома інструментами, строк сплати за якими настав, – це:

- а) повний дефолт;
- б) частковий дефолт;
- в) крос-дефолт;
- г) технічний дефолт.

9. Автоматичне невиконання зобов'язань за борговим інструментом, що виникає через невиконання зобов'язань за іншим, – це:

- а) повний дефолт;
- б) частковий дефолт;
- в) крос-дефолт;
- г) технічний дефолт

10. Невиконання боржником зобов'язання щодо сплати процентів або основної суми боргу, коли кредитори сподіваються на виконання зобов'язань боржником із запізненням, – це:

- а) повний дефолт;
- б) частковий дефолт;
- в) крос-дефолт;
- г) технічний дефолт.

Проблемні питання

1. Охарактеризуйте правила застосування міжнародних комерційних

кредитів.

2. У чому полягає порядок реєстрації та одержання резидентами України кредитів в іноземній валюті від іноземних кредиторів?

3. Розкрийте основні етапи підготовки і реалізації проектів розвитку економіки України, які підтримуються міжнародними фінансовими організаціями.

4. У чому полягає порядок надання гарантій Кабінету Міністрів України для забезпечення обов'язків юридичних осіб-резидентів щодо погашення іноземних кредитів.

5. Назвіть інструменти розв'язання проблеми заборгованості країною.

6. В який спосіб відбувається реструктурування боргів країн, що розвиваються?

7. Доведіть, що значення функцій міжнародного кредиту нерівноцінне і змінюється у міру розвитку національного та світового господарства.

8. У який спосіб здійснюється аналіз кредитоспроможності потенційного реципієнта капіталів?

9. Назвіть типи нарахування та виплати відсотків за кредитом.

10. Обґрунтуйте на прикладі доцільність купівель на умовах фірмового кредитування.

Практичні завдання

1. Прочитайте статтю, назва якої наводиться:

Можаровська Л.В. Основні аспекти кредитування зовнішньоекономічної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / Л.В. Можаровська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2009/Economics/42164.doc.htm

Охарактеризуйте сутність традиційних (овердрафт, кредит вексельний, фірмовий, обліковий, акцептний, за відкритим рахунком) та нетрадиційних методів кредитування (факторинг, форфейтинг, лізинг).

2. Уряд Аргентини з метою збільшення вітчизняного виробництва рису вирішує створити потужні зрошувальні системи на півдні країни, але йому не вистачає коштів для реалізації цієї програми. Канадський уряд запропонував Аргентині кредит під цю програму з умовою, що насоси, труби, будівельна техніка та інше обладнання в основному будуть закуплені у французьких фірм. Обґрунтуйте доцільність “зв'язаного кредитування” для Аргентини та для Канади.

3. Розв'яжіть задачу:

3.1 Підприємство отримало зовнішній кредит у сумі 400 млн. дол. США строком на 5 років під 6 % річних. Погашення кредиту має здійснюватись рівними щорічними платежами в кінці кожного року. Ці платежі мають включати частину погашення основного боргу та відсотки за користування

кредитом. Нарахування відсотків здійснюється один раз на рік. Скласти план погашення кредиту.

3.2 Підприємство отримало зовнішній кредит у сумі 10 млн. дол. США строком на 7 років. Відсоткова ставка за користування кредитом змінюється протягом терміну користування в таких обсягах:

Таблиця 15.1

Роки	1 – 2	3 – 4	5 – 7
Відсоткова ставка	7,0	10,0	16,0

Погашення кредиту має здійснюватись рівними щорічними платежами в кінці кожного року. Ці платежі мають включати частину погашення основного боргу та відсотки за користування кредитом. Нарахування відсотків здійснюється один раз на рік. Скласти план погашення кредиту.

3.3 Підприємство отримало зовнішній кредит у сумі 60 млн. дол. США строком на 4 років під 6 % річних. Для погашення кредиту вирішено створити фонд, внески до якого мають надходити в кінці кожного року, причому кожний наступний внесок має збільшуватись на 0,5 млн. дол. США На ці внески нараховуються складні відсотки за ставкою 7 % річних. Скласти план погашення кредиту.

4. Підберіть та підготуйте критичний огляд 2 – 3 наукових публікацій за тематикою “Проблеми модернізації системи кредитування експорту в Україні”.

5. Заповніть таблицю 15.1

Таблиця 15.2

Основні характеристики міжнародного кредитного ринку

Характеристика ринку	Характеристика міжнародного кредитного ринку
Наявність продукту, виробленого для продажу	кредит
Основна функція ринку	
Учасники ринку	
Ціна кредиту	
Регулювання ринку	

6. Напишіть есе на тему “Шляхи модернізації кредитування ЗЕД в Україні в контексті міжнародного досвіду”.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Арбітражна угода – фінансова операція, яка передбачає одночасну купівлю та продаж певного фінансового інструмента (валюти, цінних паперів) на різних ринках з метою одержання прибутку від різниці в цінах.

Аутрайт – 1) терміновий курс валют при одиничних форвардних угодах, у якому враховано премію або знижку (дисконт). Якщо курс аутрайт вищий ніж *spot-курс*, то валюта котирується з премією; в протилежному випадку – з дисконтом. Зазвичай котирується не сам курс аутрайт, а *премія* чи *дисконт*; 2) одинична конверсійна термінова форвардна операція з датою валютування, відмінною від дати *spot*.

Базисна валюта – валюта, у порівнянні з якою котируються інші валюти в певній країні чи фінансовому центрі.

Базисний пункт (points, pips) – 1) останні дві цифри написання валютного курсу; сто пунктів складають фігуру; 2) показник, що використовується для характеристики різниці у відсоткових ставках, курсах валют тощо. Наприклад, зміна курсу євро до долара з 1,5864 до 1,5874 буде сприйнято як зростання курсу євро на 10 пунктів, а зміна курсу 1,5864 до 1,5664 як падіння євро на дві фігури.

Базисний ризик – ризик несприятливих змін співвідношення між ф'ючерсною і поточною (*spot*) цінами в період дії строкового контракту.

Банківські метали – це золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Валютний арбітраж – особливий вид валютних угод, основна мета проведення яких полягає в здобутті прибутку та уникненні можливих валютних збитків шляхом використання сприятливої кон'юнктури валютних ринків; використання різниці в котируваннях на міжнародному та національному валютних ринках. Види валютного арбітражу: *відсотковий*, *валютно-відсотковий*, вирівнюючий, конверсійний; часовий і просторовий.

Валютно-відсотковий арбітраж – вид валютного арбітражу, різновид *відсоткового*, що базується на використанні банками різних відсоткових ставок за угодами, які здійснюються в різні терміни.

Валютний демпінг – заходи щодо знецінення національної грошової одиниці з метою забезпечення масового експорту товарів за цінами, нижчими від світових. В результаті цього процесу відбувається зовнішнє знецінення грошової одиниці в значно більших розмірах, ніж знецінення грошей на внутрішньому ринку. Завдяки в. д. експортер має змогу купувати товари на внутрішньому ринку за відносно низькими цінами та продавати їх на зовнішньому ринку за іноземну валюту, а потім, обмінюючи валюту на більшу кількість національної грошової одиниці, отримувати прибуток завдяки

виникненню курсової різниці. Заходами захисту від в. д. є введення спеціального ввізного мита, валютних обмежень, ліцензування імпорту тощо.

Валютне застереження – умова, яка передбачається в міжнародних кредитних, платіжних та інших угодах і контрактах з метою страхування ризиків експортера або кредитора від знецінення валюти платежу.

Валютна інтервенція – інструмент девізної політики; втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу в заданому напрямі на курс національної валюти шляхом купівлі-продажу закордонної валюти. Характерні риси: великі масштаби й порівняно короткий період застосування.

Валютний контроль – правові форми, засоби та порядок організації і здійснення контролю за дотриманням резидентами та нерезидентами норм та правил національного валютного законодавства. Напрямами валютного контролю: контроль за повнотою та своєчасністю валютних надходжень та виконання резидентами зобов'язань в іноземній валюті перед державою; контроль за законністю валютних операцій резидентів на території країни та за її межами та нерезидентів на території країни; організація перевірок повноти та об'єктивності обліку та документації стосовно валютних операцій.

Валютний коридор – фіксовані державою межі зміни валютного курсу національної грошової одиниці до валют (валюти) провідних країн.

Валютний кошик – метод визначення середньозваженого курсу однієї валюти по відношенню до певного набору інших валют.

Валютний курс (обмінний курс) – співвідношення між грошовими одиницями різних країн, яке визначається насамперед їх купівельною спроможністю; ціна одиниці іноземної валюти, виражена у національній грошовій одиниці. Функції валютного курсу: засіб інтернаціоналізації грошових відносин; зіставлення цінних структур та результатів виробничого відтворення окремих країн; зіставлення національної та інтернаціональної вартості, цін національного та світового ринку; перерозподіл національного продукту між країнами, що здійснюють зовнішньоекономічні зв'язки. Фактори, що впливають на стан валютного курсу: обсяги експорту та імпорту; рух реальних активів (капіталу); стан платіжного балансу; стан ВВП; відсоткові ставки; діяльність валютного ринку та спекулятивні операції.

Валютний обіг – операції з валютними цінностями, які виконуються суб'єктами валютного регулювання.

Валютні обмеження – інструмент девізної політики; система економічних, юридичних та організаційних заходів, які регламентують операції з національною та іноземною валютою, золотом та іншими валютними цінностями. В. о. передбачають заходи щодо цільового регулювання платежів та переказів за кордон, порядку репатріації прибутку, часткову або повну заборону вільної купівлі та продажу іноземної валюти.

Валютна операція – операція, пов’язана з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України; операція, пов’язана з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов’язань, предметом яких є валютні цінності; операція, пов’язана з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей.

Валютна операція, пов’язана з рухом капіталу – здійснення прямих інвестицій у вигляді валютних цінностей нерезидентами в Україну або резидентами за кордон, включаючи участь в акціонерному капіталі, реінвестування доходів, інші форми довгострокового (на термін більше одного року) та короткострокового (на термін не більше одного року) вкладення капіталу, пов’язаних із набуттям контролю над підприємствами чи компаніями або придбанням прав власності на будівлі, споруди, природні ресурси та інше нерухоме майно; здійснення портфельних інвестицій нерезидентами в Україну або резидентами за кордон; операції, що здійснюються між резидентами та нерезидентами по наданню і одержанню кредитів; операції, пов’язані з рухом золотовалютних резервів НБУ; операції, пов’язані з банківськими металами; інші валютні операції, які не відносяться до поточних валютних операцій.

Валюта платежу – валюта, в якій належить погасити зобов’язання імпортера (або позичальника), тобто валюта, якою в міжнародних відносинах відбувається оплата товару або погашення кредиту. Валюта платежу може збігатися з валютою ціни (угоди), а може й відрізнятись від неї. Якщо валюта ціни і валюта платежу не збігаються, тоді в контракті обумовлюється курс перерахунку першої в другу (або за паритетом, що фіксується МВФ на базі СДР, або за ринковим курсом валют).

Валютна позиція – це співвідношення вимог і зобов’язань в іноземній валюті (види: *відкрита* та *закрита*).

Валютна політика – сукупність економічних, правових та організаційних заходів та форм, які використовують державні установи, центральні банки та фінансові установи, міжнародні фінансово-кредитні організації в галузі валютних відносин. Юридично валютна політика визначається валютним законодавством, тобто сукупністю правових норм, які регулюють порядок здійснення операцій з валютними цінностями, а також міждержавними валютними угодами. Складові в. п.: *валютне регулювання та валютний контроль*. Форми в. п.: *поточна* та *довгострокова*.

Валютні резерви – офіційні запаси валюти в центральному банку, фінансових установах країни або в міжнародних валютно-кредитних організаціях, що створюються з метою забезпечення стійкості національної грошової одиниці, фінансово-кредитної системи країни, стабільності внутрішнього ринку та забезпечення міжнародних розрахунків.

Валютне регулювання – регламентація державою міжнародних розрахунків і порядку проведення валютних операцій, проводиться на національному, міждержавному та регіональному рівнях. Об'єкти валютного регулювання: валютний обіг усередині країни, валютний обіг за кордон; валютний обіг із зарубіжжя.

Валютний ринок – це система постійних економічних та організаційних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу іноземних валют і платіжних документів в іноземних валютах. Функції в. р.: обслуговування міжнародного обігу товарів та послуг; формування валютного курсу під впливом попиту та пропозиції; диверсифікація валютних резервів; формування механізму захисту від валютних ризиків; механізм державного регулювання грошово-кредитної та економічної політики; отримання спекулятивного прибутку учасниками ринку. З організаційної точки зору, в. р. – це операційний центр, де здійснюються операції купівлі-продажу валют на основі попиту та пропозиції з боку його учасників.

Валютна система – 1) державно-правова форма організації валютних відносин; 2) сукупність економічних відносин, пов'язаних з функціонуванням валюти, яка історично склалася на основі інтернаціоналізації господарських зв'язків.

Валютна система національна 1) державно-правова форма організації валютних відносин країни, їх інституційні форми, що визначаються валютним і іншим законодавством; 2) сукупність взаємопов'язаних компонентів: національна грошова (валютна) одиниця, офіційні золотовалютні резерви, паритет національної валюти та механізм формування валютного (обмінного) курсу, умови конвертованості валюти, наявність чи відсутність валютних обмежень, банківські та кредитно-фінансові установи, валютні біржі, порядок здійснення зовнішньоторгівельних розрахунків, система валютного регулювання та валютного контролю.

Валюта України – грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти на рахунках, у внесках в банківських та інших фінансових установах на території України; з точки зору валютного регулювання – це як власне валюта України, так і платіжні документи та інші цінні папери, виражені у валюті України.

Валюта ціни (валюта угоди) – валюта, в якій визначаються ціни на товар; грошова одиниця, в якій виражена ціна товару у зовнішньо-торгівельному контракті.

Валютні цінності – валюта України; платіжні документи та інші цінні папери (акції, облігації, купони до них, бони, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, ощадні

книжки, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України; іноземна валюта; платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах; банківські метали. Види: *умовні* та *безумовні* валютні цінності.

Відкрита валютна позиція – це невідповідність вимог і зобов'язань в іноземній валюті. Довга відкрита валютна позиція – вимоги перевищують зобов'язання; коротка – зобов'язання перевищують вимоги.

Відсотковий арбітраж – вид валютного арбітражу, що пов'язаний з операціями на ринку позичкових капіталів та поєднує дві угоди: отримання кредиту на іноземному ринку позичкових капіталів, де ставки нижчі; розміщення еквівалента запозичень іноземної валюти на іншому ринку, де відсоткові ставки вищі.

Генеральна ліцензія – дозвільний документ, що видається комерційним банкам та іншим фінансовим установам України, національному оператору поштового зв'язку на здійснення валютних операцій, що не потребують індивідуальної ліцензії, на весь період дії режиму валютного регулювання.

Дата валютування – це дата, на яку відбувається передача права власності згідно з вимогами контракту (угоди). Дата на яку відбувається фактична передача валютної цінності.

Девальвація – зниження фіксованого курсу однією валюти відносно інших; зниження вартості національної валюти відносно іноземної чи міжнародних розрахункових одиниць, що виникає внаслідок цілеспрямованої політики уряду через встановлення паритету валют або їх курсу. Девальвація може бути використана для зменшення дефіциту платіжного балансу, наприклад, утримувачі іноземної валюти будуть сплачувати нижчі ціни на національному ринку, а ціни на імпорт на внутрішньому ринку зростатимуть. Однак, якщо виробництво експортних товарів не зростатиме, то експорт принесе менше іноземної валюти, що може ще більше погіршити стан платіжного балансу.

Девізи – платіжні засоби в іноземній валюті, призначені для здійснення міжнародних розрахунків (чеки, перекази, акредитиви, векселя, іноземні банкноти тощо).

Девізна валютна політика – це система регулювання валютного курсу через придбання та продаж державними органами іноземної валюти за допомогою валютної інтервенції та валютних обмежень.

Депозитні валютні операції операції грошового ринку (Money Market Operations) з іноземною валютою; сукупність короткострокових (від 1 дня до 1 року) операцій по розміщенню вільних, а також по залученню коштів в іноземній валюті на різні терміни під певний процент. Обслуговують короткострокову ліквідність банків і компаній та спрямовані на отримання прибутку. Об'єднують групи: кредитування в іноземній валюті (lending), їм відповідають кредити (loans); залучення коштів (borrowing), їм відповідають депозити (deposits). В міжнародній практиці для міжбанківських позичкових

операцій на грошовому ринку використовується загальний термін “депозити”, що поділяються на депозити залучені (deposits taken) і депозити розміщені (deposits given).

Депорт – різновид угоди валютного свопу, що передбачає купівлю валюти на умовах спот і одночасний продаж на умовах форвард за курсом аутрайт. Термін протилежний терміну *репорт*.

Дериватив валютний – стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити валютну цінність на обумовлених умовах в майбутньому.

Диверсифікація валютних резервів – інструмент девізної політики; політика держав, банків, ТНК, спрямована на регулювання структури валютних резервів шляхом включення в їх склад різних валют для забезпечення міжнародних розрахунків, проведення валютних інтервенцій тощо. Реалізація політики проводиться шляхом продажу нестабільних валют та купівлю “твердих”.

Дисконт – в строкових валютних операціях – знижка з курсу валюти порівняно з курсом за поточними операціями; різниця між поточним і форвардним валютним курсом. При прямому котируванні дисконт віднімається від курсу спот, при зворотному – додається.

Дисконтна (облікова) валютна політика – це система економічних, правових та організаційних заходів щодо використання облікової ставки відсотків для регулювання руху інвестицій та балансування платіжних зобов’язань, орієнтованого регулювання валютного курсу. Наприклад, за пасивного платіжного балансу в умовах вільного пересування капіталів підвищення облікової ставки стимулює приплив капіталів з країн, де низька відсоткова ставка, та стримує відтік національних капіталів.

Довгострокова (структурна) валютна політика охоплює тривалий період і передбачає довгострокові заходи структурного характеру щодо послідовної зміни валютного механізму. Зокрема, такі, що спрямовані на зміну ключових елементів валютної системи, таких як порядок міжнародних розрахунків, режим валютних курсів тощо. Головні методи – міждержавні переговори та угоди.

Економічний валютний ризик – потенційний ризик збитків внаслідок несприятливих коливань обмінних курсів, що впливає на позиції компанії на ринку.

Ефективний валютний курс – індекс валютного курсу, розрахований як середньозважена арифметична величина на базі кошика валют країн походження торгових партнерів та їх частки в загальному обсязі товарного обігу.

Євровалюти – іноземні валюти, в яких комерційні банки здійснюють безготівкові кредитно-депозитні операції за межами країн емітентів цих валют. Наприклад, долари США на рахунках банків Великобританії є євродоларами.

Використання євровалют пов'язане з необхідністю: конвертації валют, поліпшення стану платіжних балансів, вдосконалення міжнародних розрахунків та прискорення обігу капіталів.

Закрита валютна позиція – це відповідність вимог і зобов'язань в іноземній валюті.

Зворотне котирування – спосіб котирування при якому визначається скільком одиницям іноземної валюти дорівнює одиниця (1, 10, 100, 1000 од.) національної валюти.

Знецінення валюти – зниження курсу однією валюти відносно іншої; зниження курсу національної валюти відносно іноземної, зменшення вартості валюти відбувається під тиском попиту та пропозиції на валюти на валютному ринку (споріднене: девальвація).

Зовнішня конвертованість – можливість обміну національної валюти на іноземну для нерезидентів даної країни.

Іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних розрахункових (клірингових) одиницях, що перебувають на рахунках або вносяться до банківських та інших фінансових установ за межами України; з точки зору валютного регулювання – як власне іноземна валюта, так і банківські метали, платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах.

Індивідуальна ліцензія – дозвільний документ, що видається резидентам і нерезидентам на здійснення разової валютної операції на період, необхідний для здійснення такої операції. Індивідуальної ліцензії потребують деякі окремі види операцій, наприклад: розміщення валютних цінностей на рахунках і у вкладках за межами України, здійснення інвестицій за кордон, у тому числі шляхом придбання цінних паперів; використання іноземної валюти на території України як засобу платежу тощо.

Класифікатор іноземних валют – затверджений Національним банком України перелік валют, що знаходяться в обігу, є законним засобом платежу і можуть бути використані для здійснення торгових і неторгових платежів суб'єктами підприємницької діяльності. Класифікатор містить три групи валют: вільноконвертовані (американський долар, британський фунт, канадський долар, японська ієна, СПЗ, євро тощо); валюти з обмеженням конвертованості (російський рубль, єгипетський фунт, китайський юань тощо); неконвертовані валюти, що не обмінюються на інші, курс яких не котирується і не визначається НБУ.

Кліринг валютний – міжурядові угоди про взаємний залік зустрічних вимог і зобов'язань, що виникають у зовнішньоторговельних та інших

взаємовідносинах між країнами, основу яких складає вирівнювання та взаємний залік вартості поставок товарів та послуг. Погашення взаємної заборгованості може здійснюватись товарними поставками (кліринг з неконвертованим сальдо) або розрахунками в конвертованій валюті.

Конверсійні операції – це операції агентів валютного ринку по обміну обумовлених сум грошової одиниці однієї країни на валюту іншої країни по узгодженому курсу на визначену дату. По відношенню до цієї групи операцій застосовується термін Foreign Exchange Operation – FX. Поєднують дві групи операцій: поточні конверсійні (*spot*); термінові конверсійні (*форвард, ф'ючерс, опціон*).

Конвертовані валюти – грошові одиниці іноземних країн, які вільно обмінюються на інші іноземні валюти та міжнародні платіжні засоби. Головний принцип віднесення валют до цієї категорії – відсутність валютних обмежень у законодавстві країн – емітентів цих валют.

Конвертованість національної валюти – це можливість для учасників зовнішньоекономічних відносин швидко і без витрат здійснити її обмін на іноземну валюту і навпаки без прямого втручання держави в процес обміну. Ступінь конвертованості валюти зворотно пропорційна обсягу і жорсткості валютних обмежень, що діють в країні.

Контрольований режим валютного курсу – встановлюється урядом (подібний до *фіксованого* режиму); відмінність полягає у тому, що уряд регламентує, які обсяги іноземної валюти можна купити у держави, визначає її склад, цільове призначення і час використання.

Котирування – встановлення курсів іноземних валют на основі співставлення попиту та пропозиції на основі дійсного законодавства та практики, що склалася. Повне котирування включає курс покупця і курс продавця. Різниця (маржа, спред) між *курсом покупця* і *продавця* для того, хто проводить котирування є джерелом прибутку. Розрізняють *пряме* та *зворотне* котирування. Повне котирування передбачає встановлення курсу валют до десятитисячної (четвертий знак після коми). Курс покупця та продавця встановлюється окремо по кожному виду валютних операцій на різні терміни і з різними умовами поставки: *spot, форвард, своп* і т. д.

Кредитне плече – це фінансовий механізм, що дозволяє кредитувати спекулятивні операції під невелику заставну суму. Дилінгові центри пропонують діапазон вибору кредитного плеча при *маржинальній торгівлі* від 1:200 до 1:25. Наприклад, *кредитне плече* 1:100; до 1 тис. дол. додається ще 99 тис. доларів кредитної лінії, яку надає дилінговий центр

Крос-курс – співвідношення між двома валютами, яке визначається на основі курсу цих валют по відношенню до третьої валюти. Частіше за все для цього використовують як третю валюту долар.

Курс покупця – ціна (курс), за яким покупець погоджується купити валюти або взяти позику. Позначається: Bid.

Курс продавця – ціна (курс) пропозиції продавця валюти. Позначається: Offer, Ask.

Курсова різниця (валютна різниця) – фінансовий результат, який виникає внаслідок зміни курсів валют при ліквідації відкритої валютної позиції або при її переоцінці. При сприятливій динаміці валютного курсу валютна позиція спричиняє позитивну курсову різницю, а при несприятливій – негативну (курсний збиток). Ризики втрат можуть бути застраховані через укладання різних видів строкових валютних угод на міжбанківському ринку або на біржах, а також включенням до торговельних контрактів чи інших угод певних валютних застережень.

Ліміт відкритої валютної позиції – це максимально допустимий розмір відкритої валютної позиції.

Маржинальна торгівля – це торгівля з використанням позичкового капіталу на міжнародному валютному ринку (Foreign Exchange market – FOREX). На валютному ринку маржинальна торгівля ведеться лотами. Наприклад, 1 лот – 100 тис. дол., але для його відкриття необхідно мати від 0,5 % до 4 % суми. Припустімо, що на основі аналізу ринку, Ви прогнозуєте подорожчання євро відносно долара. Відкриваючи лот на купівлю євро при маржі 1 % (*кредитне плече* 1:100) за ціною 0,9162. В результаті операції отримуємо: $100000/0,9162 = 109146,46$ євро. Ви очікуєте зростання курсу. Якщо Ваші очікування справджуються ви, закриваючи позицію, тобто продаєте євро за долари, але за курсом 0,9292. Отримуєте: $109146,47 \times 0,9292 = 101418,89$ дол. Ваш прибуток становитиме 1418,89 долара. Якби Ви здійснили цю ж операцію при кредитному плечі 1:200, то Ваш прибуток дорівнював би 2873,78, при плечі 1:50 – 709,45.

Маркет-мейкери (market makers) – фінансові установи, які постійно здійснюють котировки та укладають значні угоди на купівлю-продаж іноземної валюти; потужні банки і фінансові компанії, що визначають рівень поточного валютного курсу чи відсоткових ставок за рахунок значної долі операцій в загальному обсязі ринку. На міжнародному ринку це великі банки (не стільки за абсолютним розміром самого банку, скільки за його часткою в операціях ринку, тобто за його здатністю, встановлюючи ціну, впливати на ринок), що щоденно здійснюють операції на мільярди доларів (Barclays Bank, Union Bank of Switzerland, Deutsche Bank). На ринку окремих валют можуть формуватися свої маркет-мейкери. Наприклад, для ринку валют країн Південно-Східної Азії – колишній британський колоніальний банк – Standard Chartered Bank; для конверсійних операцій долар/швейцарський франк USD/CHF – Union Bank of Switzerland.

Методи прогнозування динаміки валютних курсів – фундаментальний і технічний. Фундаментальний метод ґрунтується на врахуванні прогнозів темпів інфляції, стану платіжного балансу, відсоткових ставок, спрямованості та інтенсивності внутрішніх та зовнішніх фінансових потоків, а також загальної

економічної та політичної ситуації в країні-емітенті валюти, що аналізується. Технічний метод, який ширше використовується на практиці, ґрунтується на екстраполяції показників часового ряду динаміки валютних курсів і очікуванні повторів тенденцій і закономірностей, що виникали раніше (наприклад, побудова графіків, трендів). Технічний метод – це статистично-математичний аналіз попередніх котирувань із прогнозуванням наступних цін.

Міжбанківський валютний ринок України – сукупність відносин в сфері торгівлі іноземною валютою в Україні між суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку і їх клієнтами (в тому числі банками-нерезидентами), а також між суб'єктами ринку і Національним банком. Торгівля здійснюється через уповноважені банки та інші фінансово-кредитні установи, що діють на підставі ліцензії національного банку виключно через міжбанківський ринок України.

Міжнародна валютна ліквідність – 1) сукупність усіх доступних джерел фінансування та кредитування світового платіжного обороту. Включає валютні резерви, золоті запаси, міждержавні кредити, міжнародний ринок позичкових капіталів, сукупність різних джерел фінансування та кредитування зовнішньої торгівлі; 2) показник, що свідчить про здатність (платоспроможність) країни чи окремого регіону виконувати свої зовнішні зобов'язання відповідними платіжними засобами. Наприклад, норма обслуговування державного боргу, що є співставленням суми платежів іноземним кредиторам за певний проміжок часу до суми іноземної валюти, що отримана від експорту товарів та послуг за відповідний період, свідчить про неплатоспроможність країни, якщо перевищує 20 %.

Невидимі операції – термін, який застосовується для позначення статей платіжного балансу, що не належать до експорту чи імпорту товарів, зокрема: фрахт, страхування, відсотки та дивіденди, цінні папери, позички, репатріації, ліцензії, приватні та державні перекази тощо.

Нерезиденти – юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи України з місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі юридичні особи та інші суб'єкти підприємницької діяльності з участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України.

Операційний валютний ризик – ризик реальних втрат або неoderжання вигоди (зиску) по конкретній операції або угоді.

Органи валютного контролю в Україні – Національний банк України; Міністерство фінансів України; Державна митна служба України; Державна податкова адміністрація України.

Офіційний валютний курс Національного банку України – це валютний курс, що встановлюється Національним банком України на підставі результатів торгів валютними цінностями на валютному ринку України та за яким

здійснюється бухгалтерський облік всіма суб'єктами господарської діяльності на території України.

Офсетна угода – взаємозалік валютних платежів і надходжень при двосторонньому русі валютних коштів; компенсаційна угода.

Паритет відсоткових ставок – співвідношення відсоткових ставок між двома валютами, що знаходить відображення в форвардному курсі (*премія* або *дисконт*).

Паритет купівельної спроможності (PPP) – співвідношення між двома або кількома валютами за їх купівельною спроможністю відносно певного набору товарів і послуг. Теорія PPP стверджує, що валютний курс змінюється настільки, наскільки це потрібно, щоб компенсувати різницю в динаміці цін у різних країнах. Розрізняють такі методи визначення PPP: порівняння вартості “споживчих кошків”; рівнів виробничих витрат; рівнів продуктивності та оплати праці.

Підсумковий курс – обмінний курс на момент складання балансового звіту (курс закриття балансу).

Плаваючий режим валютного курсу – передбачає що попит на валюту та пропонування її на вільному ринку визначають валютний курс. Уряд не втручається у його формування.

Плаваючий обмінний (валютний) курс – курс, рівень якого визначається на ринку під впливом попиту та пропозиції, які, в свою чергу, залежать від стану платіжного балансу країни, співвідношення відсоткових ставок і темпів інфляції, очікувань учасників ринку тощо.

Платіжний баланс країни – вільний баланс угод, укладених протягом року між фізичними особами, підприємствами та урядовими організаціями однієї країни з відповідними установами інших країн. Платіжний баланс відбиває зв'язок між всіма доходами, які країна одержує від інших країн, і всіма платежами, які вона здійснює іншим країнам. Основними розділами платіжного балансу є: рахунок поточних операцій (експорт-імпорт товарів і послуг, чисті доходи від інвестицій і чисті грошові перекази); рахунок руху капіталів і зміна офіційних резервів. Позитивне сальдо платіжного балансу свідчить про те, що країні вдалося залучити додаткову суму іноземних коштів і вона може збільшити свої офіційні резерви. Від'ємне сальдо свідчить про необхідність скорочення резервів, залучення іноземних позичок, призводить до дестабілізації валютного ринку.

Подвійний валютний ринок – форма валютної політики, яка займає проміжне місце між режимами фіксованих та плаваючих валютних курсів. Сутність полягає у поділі валютного ринку на дві частини: за комерційними операціями та послугами застосовується офіційний валютний курс; за фінансовими (рух капіталів ін.) – ринковий.

Подорожчання валюти – підвищення курсу національної валюти відносно іноземної, збільшення вартості валюти відбувається під тиском

попиту та пропозиції на валюти на валютному ринку, притаманно для *режиму плаваючого валютного курсу* (споріднене: *ревальвація*).

Поточні валютні операції переведення (або переміщення іншим способом) в Україну та з України іноземної валюти або валюти України для здійснення:

- розрахунків за експорт та імпорт товарів, виконання робіт та послуг, а також для здійснення розрахунків, пов'язаних з кредитуванням (відстрочкою платежів або поставок) експортно-імпортних операцій на термін не більше 90 днів;

- платежів зі страхування, не пов'язаного з перевезенням товарів та платежів, обумовлених оплатою комісійних винагород, послуг;

- розрахункових, конверсійних та інших операцій у зв'язку з подорожами за кордон та з-за кордону, включаючи оплату товарів та користування послугами особами, які тимчасово виїжджають за кордон або в'їжджають в Україну з країни їх постійного місця проживання;

- переведень доходів (дивідендів, процентів тощо) від інвестицій та боргових зобов'язань або інших доходів;

- грошових переказів за рахунок особистих коштів фізичних осіб за неторговельними платежами (витрати за державне мито, оплата лікування, навчання, сплата страхових внесків, переказ спадкоємних коштів, переказ допомоги родичам та інші платежі);

- односторонніх переведень пенсій, аліментів, державної допомоги, благодійних внесків, заробітної плати працівникам, які виконують роботу за наймом за кордоном за укладеним контрактом, виплат та компенсацій, авторських гонорарів, премій, сум, що сплачуються на підставі вироків, постанов судових органів, а також платежів, пов'язаних з відшкодування витрат судовим, слідчим арбітражним, нотаріальним органам та іншим правоохоронним органам.

Поточна валютна політика – сукупність заходів, спрямованих на щоденне, оперативне регулювання валютного курсу, валютних операцій, діяльності валютного ринку та ринку золота, за допомогою *дисконтної* та *девізної* політики. Головне завдання – забезпечення нормального функціонування міжнародних та національних механізмів світової валютної системи, підтримка рівноваги платіжного балансу.

Премія – надбавка до ціни, курсу, різниця між більш високими строковими (форвардними) і поточними валютними курсами. При *прямому* котируванні премія додається до курсу *spot*, а при *зворотному* – віднімається.

Пряме котирування – найбільш поширений спосіб котирування, при якому визначається скільком національним грошовим одиницям дорівнює одиниця (1, 10, 10, 1000 од.) іноземної валюти.

Ревальвація – підвищення курсу однієї валюти відносно іншої (переважно за режиму фіксованих курсів); підвищення курсу національної валюти (її

подорожчання) відносно іноземної чи міжнародних розрахункових одиниць, що виникає внаслідок цілеспрямованої політики уряду через встановлення паритету валют або їх курсу. Наприклад, 2005 р. відбулась ревальвація гривні відносно долара і відповідно курс долара змінився з 5,35 грн. до 5,05 грн, тобто гривня стала коштувати дорожче відносно долара, а долар подешевшав відносно гривні.

Режим валютного курсу – умови визначення валютного курсу, його зміни, використання для здійснення розрахунків з метою налагодження платіжних відносин між країнами, обслуговування зовнішньоекономічних зв'язків, що забезпечується правилами, процедурами, розпорядженнями, а також фінансовими установами, що приводять їх у життя на основі прийнятого законодавства. Р. в. к.: *фіксований, плаваючий, контрольований* та їх гібриди.

Резервна (ключова валюта) – 1) іноземна валюта, в якій центральні банки інших країн накопичують і зберігають валютні резерви; 2) національні кредитні інструменти провідних країн світу та міжнародні розрахункові одиниці, які використовуються для обслуговування розрахунків. Резервні валюти є складовою міжнародних платіжних засобів, використовуються як база для встановлення валютних курсів, а також в операціях по підтримці валютних курсів як інструмент валютних інтервенцій. Найчастіше як ключові валюти використовуються долар США, Євро, британський фунт стерлінгів, швейцарський франк, японська ієна, СПЗ.

Репорт – різновид угоди валютного свопу, що передбачає продаж іноземної валюти на умовах спот з одночасною купівлею на умовах форвард. Операція протилежна операції *депорт*.

Своп – комбінація двох протилежних конверсійних операцій з різними датами валютування; валютна операція, яка поєднує купівлю-продаж валюти на умовах негайної поставки з одночасною контругодою на конкретний термін з тими ж валютами Різновиди угод своп: *депорт, репорт*.

Спеціальні права запозичення (СПЗ) – міжнародна розрахункова одиниця, яка використовується країнами членами Міжнародного валютного фонду для регулювання міжнародних платежів, поповнення офіційних резервів, здійснення розрахунків з МВФ, кредитування та зіставлення курсів національних валют. Введено в дію з 1 січня 1970 р. Емітент – МВФ і Світовий банк. Курс визначається на основі курсів валют, що входять до кошика СПЗ, країни-емітенти яких займають найбільш питому вагу у сфері міжнародної торгівлі (євро, американський долар, японська ієна, британський фунт стерлінгів) і переглядається раз на п'ять років.

Спот – поточна конверсійна валютна операція, за якою угода укладається по поточному курсу на день підписання угоди, а обмін валют здійснюється на другий робочий день, не враховуючи дня підписання угоди. Різниця в часі є загальноприйнятою в міжнародній практиці і обумовлена необхідністю завершення документального оформлення угоди.

Спот-курс – поточний курс валют. Розрахунки за угодами на придбання валюти за спот-курсом здійснюються на другий робочий (банківський) день після укладання угоди.

Спред – різниця між ціною покупця і ціною продавця у строкових валютних угодах. Для банків спред є джерелом доходу, за рахунок якого покриваються витрати на здійснення угоди, і в певній мірі, використовується для страхування валютних ризиків. Конкурентна боротьба спонукає банки скорочувати розмір спреду (маржі) до 0,05 %, але при нестабільності валютного ринку він збільшується в 2 – 10 раз, оскільки є джерелом страхування валютних ризиків.

Страхування валютних ризиків на основі “валютного кошика” – набір із кількох валют, курси яких змінюються в протилежних напрямках, що дає змогу зробити сукупну вартість “кошика” більш стабільною. При укладенні контракту сума грошових зобов’язань перераховується залежно від зміни курсового співвідношення між валютою платежу та відповідним “валютним кошиком”.

Термінові валютні угоди (форвардні, ф’ючерсні) – це валютні угоди, за якими сторони домовляються про постачання обумовленої суми іноземної валюти у визначений угодою термін після її укладення (понад два робочі дні), за курсом, зафіксованим на момент її укладення.

Тод – конверсійна поточна валютна операція за угодою, умови якої передбачають виконання операції в перший робочий день після дня підписання угоди.

Том – конверсійна поточна валютна операція за угодою, умови якої передбачають виконання операції в день підписання угоди.

Трансляційний валютний ризик – ризик збитків при перерахунку статей балансу в національну валюту.

Трансляція валют – перерахування грошових сум, платіжних документів або звітності з однієї валюти в іншу.

Умовні валютні цінності – національна валюта, а також платіжні документи та цінні папери, номіновані в національній валюті; набувають статус валюти лише під час переміщення через державний кордон як у готівковій, так і у безготівковій формі.

Уповноважений (девізний) банк – будь-який комерційний банк, офіційно зареєстрований на території України, що має ліцензію Національного банку України на здійснення валютних операцій, а також здійснює валютний контроль за операціями своїх клієнтів.

Уповноважена фінансово-кредитна установа – фінансово-кредитна установа, зареєстрована на території України, що має ліцензію Національного банку України на здійснення окремих валютних операцій.

Фіксинг – процедура котирування валютних курсів, яка полягає у визначенні та реєстрації міжбанківських курсів валют послідовним зіставленням попиту та пропозиції по кожній валюті.

Фіксований режим валютного курсу – характеризується тим, що уряд встановлює фіксовані пропорції обміну національної валюти на іноземну, і навпаки, що забезпечує вільну купівлю-продаж національної валюти за цією ціною незалежно від того, хто здійснює валютно-платіжні операції. Режим передбачає, що уряд спроможний забезпечити продаж іноземної валюти в тих кількостях, які потрібні для підтримання встановленого курсу.

Форвардне покриття – строкове покриття валютного ризику через купівлю або продаж валюти на певний строк з метою захисту майбутніх надходжень або платежів від втрат (збитків).

Форвардний контракт – контракт на купівлю або продаж фінансового інструмента на строк, тобто з поставкою та розрахунком в майбутньому.

Форвардна операція – вид строкових конверсійних операцій, що здійснюються на міжбанківському ринку, при укладенні угоди за якими фіксується сума, валютний курс і стандартний термін поставки валюти по контракту купівлі-продажу, але до настання обумовленого терміну платежі не здійснюються. Особливості: наявність проміжку часу між укладанням і виконанням угоди (найпоширеніші терміни 1, 3, 6, 12 місяців); курс купівлі-продажу встановлюється під час укладання угоди. Види: *аутрайт* і *своп*.

Ф'ючерсна операція – вид строкових конверсійних валютних операцій, які здійснюються на біржовому ринку, що передбачає придбання (продаж) ф'ючерсної угоди, тобто зобов'язання придбати (продати) валютні цінності у визначений час в майбутньому, з фіксацією ціни реалізації на дату здійснення реалізації. При здійсненні такої операції зазначається курс купівлі-продажу валюти на певну дату.

Хеджер – особа, яка використовує строкові валютні та опціонні операції, а також свопи для мінімізації ризиків, тобто здійснює страхування ризиків.

Хеджування – мінімізація цінового ризику за позицією “спот” через відкриття протилежної строкової або опціонної позиції по тому самому фінансовому інструменту з наступним її заліком. Хеджування валютних ризиків здійснюється через проведення валютно-обмінних операцій до того, як відбудуться несприятливі зміни валютного курсу або ж через укладення угод, які дають змогу компенсувати збитки від таких змін за рахунок паралельних угод з валютою; форма страхування ціни або прибутку при складанні ф'ючерсної угоди. При хеджуванні учасники угод отримують можливість застрахувати себе від можливих втрат при зміні цін протягом терміну дії угоди.

Центральний валютний курс – офіційно зафіксоване співвідношення між валютами, навколо якого в узгоджених межах коливаються ринкові валютні курси. Своєрідною формою центрального валютного курсу є “валютний коридор” – що визначає мінімум і максимум коливання курсу валюти.

Ямайська валютна система – світова валютна система, юридично оформлена угодою країн-членів МВФ в Кінгстоні (Ямайка) в 1976 р. основні принципи Я. в. с: завершена демонетизація золота, відмінена його офіційна ціна і золоті паритети; узаконено режим плаваючих (вільних) валютних курсів; базою сучасної валютної системи визначено міжнародну розрахункову одиницю – СПЗ, а замість системи “золото-долар-національна валюта” введено систему “СПЗ – національна валюта”.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**Основна:**

1. Андрущенко В. Л. Податкові системи зарубіжних держав [Текст]: навч. посібник / В. Л. Андрущенко, З.С. Варналій, І.А. Прокопенко. – К.: Кондор, 2012. – 222 с
2. Атаманюк Ю.А. Геоелекономічний вимір валютно-фінансових відносин України в умовах виходу з системної кризи: монографія / Ю. А. Атаманюк. – К.: Новий друк, 2010. – 207 с.
3. Бурковська А.В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах: навчальний посібник рекомендовано МОН України / А.В. Бурковська. – К., 2014. – 208 с.
4. Бюджетна і податкова системи України у запитаннях і відповідях [Текст]: навч. посіб. / [М. І. Бондар та ін.]; Держ. навч.-наук. установа "Акад. фін. упр.". – К. : ДННУ "Акад. фін. упр.", 2012. – 333 с.
5. Валютні операції: правила, податковий та бухгалтерський облік: Бізнес-комплект. – К: Бліц-Інформ. – 165 с.
6. Валютні операції. Порядок здійснення та обліку: практичний посібник. – Київ: ЦУЛ, 2012. – 342с.
7. Доровська С.С. Міжнародні фінанси (за модульною системою навчання) / С. С. Доровська, В. П. Шило, С. Б. Ільїна; [та ін.]. – Київ : Кондор, 2008 . – 309 с.
8. Енциклопедія валютних операцій: збірник систематизованого законодавства. Вип. 8. – К.: Бліц-Інформ, 2009. – 193 с.
9. Замасло, О.Т. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ / О. Т. Замасло, І. І. Приймак, О. В. Грін; МОНМС України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2011. – 377 с.
10. Ковальчук К.Ф. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах: навчальний посібник рекомендовано МОН України / К.Ф. Ковальчук, Д.Є. Козенков, Ю.Г. Момот. – К.: "Центр учбової літератури", 2013. – 150 с.
11. Кущик А.П. Міжнародні розрахункові і валютні операції: навч.-метод. посіб. / А.П. Кущик. – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – 116с.
12. Міжнародні фінанси: кредитно-модульний курс: навчальний посібник рекомендовано МОН України для вищих навч. закладів / За ред. Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, М.І. Барановська, інш. – 4-те вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2011. – 286 с.
13. Міжнародні фінанси (за модульною системою навчання): теоретико-прак. посіб. рек. МОНУ / В.П. Шило, С.С. Доровська, С.Б. Ільїна, Н.С. Іванова. – К.: Кондор, 2010. – 346 с.
14. Розвиток податкової системи: трансформація спрощеної системи оподаткування: науково-прак. коментар до Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України

щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" від 04.11.2011 №4014-VI. – К.: ДННУ "Акад. фін. управління", 2011. – 245 с.

15. Центральний банк і грошово-кредитна політика: навчальний посібник рекомендовано МОН України для вищих навч. закладів / За ред. Т.Д. Косової, О.О. Папаїки. – К.: ЦУЛ, 2011. – 328с.

Додаткова:

1. Енциклопедія валютних операцій [Текст] // Збірник систематизованого законодавства : Додаток до газ. "Бухгалтерія.Право.Податки.Консультації". – 2009. – вип.8. – С. 6-193.

2. Коваленко В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст]: навч.-метод. посіб. / В. В. Коваленко, К. Ф. Черкашина; Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 138 с.

3. Костюченко О.А. Правові засади валютного регулювання в Україні: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. рек. МОНУ. – К.: КНТ, 2009. – 222с.

4. Міжнародні фінанси в питаннях та відповідях: навч. посіб. / за ред. Козака Ю.Г.-2-ге видання перероблене і доповнене. – К.:ЦУЛ, 2003. – 294с.

5. Міжнародні фінанси [Текст]: підруч. для студ. екон. спец. вищих навч. закл. / О. І. Рогач [та ін.]; ред. О. І. Рогач. – К.: Либідь, 2003. – 777 с.

6. Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції: робочий зошит студента / [Укл. Л. В. Руденко, І. І. Заводовська]. – К.: ЦУЛ, 2008. – 120с.

7. Міжнародні фінанси: навч. посібник / за ред. д.е.н., проф., акад. АЕН України Ю.Г. Козака, доцента Н.С. Логвінової. – Видання 3-тє, перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2007 – 640 с.

8. Міжнародні фінанси (контрольні запитання, тести, практичні завдання): навч. посіб. / за ред. Ю. М. Лисенкова, В. Є. Поліванова. – К.: Дакор, 2008. – 88 с.

9. Михайлів З. В. Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції: навч. посібник / З.В. Михайлів, З.П. Гаталяк, Н.І. Горбаль – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2004. – 244с.

10. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу : Пер. з англ / Ніколас Мусис. – Київ : К.І.С., 2005. – 466 с.

11. Робочий зошит студента з курсу "Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції". Практикум /укладачі: д.е.н., проф. Л.В. Руденко, ст. виклад. І.І. Заводовська. – К.:ЦУЛ, 2008. – 120с.

12. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції. Видання 2-ге, перероблене і доповнене. Підручник – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 632 с.

13. Румянцев А.П. Міжнародні фінансові відносини: навч. пос. – К.: ЦУЛ, 2008. – 348 с.

14. Семенов А.Г. Современная система международных валютных отношений: учебное пособие. – Донецк: ДонНУ, 2001. – 348с.
15. Якушик І.Д. Податки в країнах світу: довідник / Якушик І.Д., Литвиненко Я.В. – К. : МП "Леся", 2004. – 480с.
16. Ярема, Б. П. Податкова система. Збірник задач та тести: навч. посібник / Б.П. Ярема, В.П. Маринець. – 3-тє вид., перероб. та доп. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 272 с.

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Колобердянко Іван Іванович
Венгерська Наталя Сергіївна
Осаул Аліна Олександрівна

МОНЕТАРНА ТА ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА КРАЇН СВІТУ

Методичні рекомендації до семінарських занять
для студентів освітнього рівня «бакалавр» напрямку підготовки
«Міжнародна економіка»

Рецензент *В.В. Сьомченко*
Відповідальний за випуск *Д.І. Бабміндра*
Коректор *Н.О. Дугієнко*